

**กรณีศึกษา : การจัดการความขัดแย้งการใช้ประโยชน์
พื้นที่ป่าต้นน้ำ อำเภอเขียงกลาง จังหวัดน่าน**

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรณีศึกษา : การจัดการความขัดแย้งการใช้ประโยชน์

พื้นที่ป่าต้นน้ำ อําเภอเขียงกลาง จังหวัดน่าน

กรณีศึกษา : การจัดการความขัดแย้งการใช้ประโยชน์ พื้นที่ป่าต้นน้ำ อ่างทองเขียงกลาง จังหวัดน่าน

ISBN	974-93901-6-4
พิมพ์ครั้งที่ ๑	ธันวาคม ๒๕๕๘
จำนวน	๕,๐๐๐ เล่ม
ที่ปรึกษา	อาภร วงษ์สังข์ ชาญณรงค์ เขียวเลิศ และคณะอนุกรรมการสิทธิในการจัดการที่ดินและป่า
ผู้ศึกษา	รัชดา ฉายสวัสดิ์
กองบรรณาธิการ	ไพโรจน์ พลเพชร ศยามล ไกยูรวงศ์ สุนี ไชยรส
ผู้ประสานงานต้นฉบับ	นางสาวยุพยงค์ สมหวัง นายอนุชา วินทะชัย
ผู้จัดพิมพ์	สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ๔๒๒ ถ.พญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ ๑๐๓๓๐ โทรศัพท์ / โทรสาร ๐ ๒๒๑๙ ๒๙๘๓ สายด่วน ๑๓๗๗ E-mail : promotenetwork@nhrc.or.th website : www.nhrc.or.th
พิมพ์ / ออกแบบ / แยกสี	นครปฐมการพิมพ์ : ๒/๑๖ ถ.หน้าวัง ต.พระปฐมเจดีย์ อ.เมือง จ.นครปฐม ๗๓๐๐๐ โทร. ๐๓๔-๒๔๔๕๕๕๕, ๐๓๔-๒๔๔๕๕๕๐ แฟกซ์. ๐๓๔-๒๔๓๐๗๑ สำนักงานกรุงเทพ : ๑๕๑๐/๑๐ ถ.พิบูลสงคราม บางซื่อ กรุงเทพฯ ๑๐๘๐๐ โทร. ๐๒-๙๑๓๒๐๘๐ แฟกซ์. ๐๒-๙๑๓๒๐๘๐

คำนำ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตระหนักถึงภารกิจที่สำคัญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ บัญญัติในมาตรา ๒๐๐ อันเป็นผลจากความเรียกร้องต้องการของประชาชนอย่างกว้างขวาง ในช่วงการร่างรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน เพื่อให้มีหลักประกันการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนให้ปรากฏเป็นจริง มิใช่บัญญัติไว้ในตัวอักษรเท่านั้น

ภารกิจหลักของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จึงมีทั้งสามด้านประกอบกัน กล่าวคือ

๑. ตรวจสอบกรณีร้องเรียน (หรือหยิบยกขึ้นมาตรวจสอบ) ในการกระทำที่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือมีการกระทำที่ไม่เป็นธรรม เพื่อจัดทำรายงานการตรวจสอบกำหนดมาตรการแก้ไข และเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๒. การเสนอแนะการปรับปรุงหรือการตรากฎหมาย และข้อเสนอต่อนโยบายของรัฐ เพื่อพัฒนาการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

๓. การรณรงค์ให้ทุกส่วนในสังคมตระหนักถึงการเคารพและร่วมมือกันสร้างสรรควัฒนธรรมสิทธิมนุษยชน เพื่อความยั่งยืนต่อการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ และพันธกรณีระหว่างประเทศที่ไทยเป็นภาคี

เรื่องร้องเรียน ๒,๐๐๐ กว่าเรื่องในช่วงสี่ปีที่ผ่านมา นอกเหนือจากการตรวจสอบและจัดทำรายงานรายการณ์ เพื่อนำไปสู่การเยียวยาแก้ไข ทั้งเฉพาะหน้าและระยะยาวในแง่นโยบาย กฎหมายที่เกี่ยวข้อง สิ่งสำคัญที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติพยายามจะดำเนินการให้เป็นประโยชน์ต่อกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของสังคมให้มากที่สุด อีกประการหนึ่ง ก็คือ การนำข้อเท็จจริงที่เป็นรูปธรรมจากการตรวจสอบรายการณ์ หรือตามประเด็นที่เกี่ยวข้องกัน พัฒนาไปสู่การสร้าง ความเข้าใจต่อสิทธิเสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ที่ไม่มีการเลือกปฏิบัติต่อกันไม่ว่ากลุ่มใด ศาสนาใด

นอกจากนี้ การสร้างความตระหนักร่วมกันในสิทธิมนุษยชนเท่านั้น จะเป็นการป้องกันและส่งเสริมการเคารพสิทธิมนุษยชนได้ ยั่งยืน ในขณะเดียวกัน การต่อสู้เพื่อพิทักษ์สิทธิของชุมชน หรือรายบุคคลก็ตาม ก็เป็นสิ่งที่จำเป็นในท่ามกลางการพัฒนาวัฒนธรรมสิทธิมนุษยชนให้ก้าวรุดหน้าไปได้อย่างต่อเนื่อง เพราะสิทธิเสรีภาพจำเป็นต้องได้มาด้วยความตระหนักที่จะปกป้องสิทธิของตนเอง ของชุมชน บนพื้นฐานการตระหนักถึงหน้าที่การเคารพต่อสิทธิของผู้อื่น ของชุมชนอื่น ของประเทศอื่น รวมถึงกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆด้วย

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ หวังอย่างยิ่งว่า “กรณีศึกษา : การจัดการป่าต้นน้ำ อ.เชียงกลาง จ.น่าน” ที่ศึกษาท่ามกลางการตรวจสอบกรณีร้องเรียนของชาวม้งบ้านปากกลาง โดยคณะ

อนุกรรมการสิทธิในการจัดการที่ดินและป่า (เดิมคณะอนุกรรมการด้าน
ที่ดินและน้ำ) และคุณวิเศษ ฉายสวัสดิ์ จะเป็นประโยชน์ในการ
ทำความเข้าใจเรื่องราวของชาวม้งบ้านป่ากลางที่ถูกกระทำอย่างไม่เป็น
ธรรม บนพื้นฐานแห่งความไม่เข้าใจและอคติบางประการ และหวังว่า
สังคมไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานของรัฐจะเรียนรู้เพื่อนำไปสู่
การหาทางร่วมกันที่จะแก้ไขเยียวยาความเดือดร้อนของชาวม้งบ้าน
ป่ากลาง ที่ถูกกีดกันจากที่ทำกินเดิม ถูกตัดฟันสวนลั่นจี่ และไม่มี
มาตรการใดๆ เพื่อแก้ไขปัญหาของพวกเขาเหล่านั้นยาวนานมาหลายปี

ขอขอบคุณอนุกรรมการ และบุคลากรของสำนักงานคณะ
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ในการร่วมมือและทุ่มเทช่วยเหลือ
งานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความ
ช่วยเหลือจากองค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรชุมชน ที่เป็นเครือข่าย
ร่วมมือกับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมาอย่างต่อเนื่องตลอด
สี่ปีกว่ามานี้

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๘

เรื่องแก้ปัญหา โดยปราศจากอคติ

กรณีร้องเรียนต่างๆที่คณะอนุกรรมการสิทธิในการจัดการที่ดินและป่า (เดิมคณะอนุกรรมการด้านที่ดินและน้ำ) ดำเนินการตรวจสอบประมาณร้อยละสามปีที่ผ่านมา ต้องยอมรับว่า กรณีความขัดแย้งการจัดการป่าต้นน้ำ ลุ่มน้ำเปือ-น้ำก่อนที่ อ.เชียงกลาง จ.น่าน จนนำไปสู่การตัดฟันสวนลื่นจีของ ชาวมังบ้านปากกลาง เป็นเรื่องที่ซับซ้อนหลายมิติ และยังไม่สามารถดำเนินการได้เสร็จสิ้น ทั้งในการแก้ไขเยียวยาปัญหาที่เกิดขึ้น และการเสนอแนะเชิงนโยบายต่อสิทธิการมีส่วนร่วมในการจัดการของชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีความเกี่ยวข้องทั้งการกระทำที่ละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ ความไม่เข้าใจชาวมังที่นำไปสู่ทัศนคติเชิงลบที่รุนแรงจากชาวพื้นราบ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ กลายเป็นว่าชาวมังปากกลางเท่านั้นเป็นผู้ทำลายป่าต้นน้ำทำให้เกิดการขาดแคลนน้ำในพื้นที่ราบอย่างรุนแรง ประกอบกับเรื่องเกิดขึ้นมายาวนาน แม้จะผ่านการร้องทุกข์ และมีการประชุมหารือร่วมกันหลายฝ่ายหลายองค์กรแล้วก็ตาม ก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหาคือได้

คำถามที่จะต้องถูกตั้งเป็นโจทย์ใหญ่ของการแก้ไข
ปัญหาความขัดแย้ง ในเรื่องการจัดการทรัพยากรธรรมชาติใน
พื้นที่ลุ่มน้ำเปือ-น้ำกอน ใน อ.เชียงกลาง จ.น่าน ก็คือ

- ชาวม้งมีสิทธิและส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่า
ดิน น้ำ ในพื้นที่ดังกล่าวหรือไม่

- ภาครัฐและชุมชนที่เกี่ยวข้องควรมีกระบวนการหารือ
และแก้ไขความขัดแย้งที่คุกรุ่นและดำรงมายาวนานอย่างไร เพื่อให้
สามารถอยู่ร่วมกัน และร่วมมือกันดูแลจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ
สภาพแวดล้อม โดยเคารพสิทธิซึ่งกันและกัน และคำนึงถึงประโยชน์
โดยรวมของสังคม

ที่มาของปัญหายืดเยื้อที่คณะอนุกรรมการฯ ได้พบก็คือ ไม่มี
การดำเนินการตามกระบวนการพิสูจน์สิทธิ และปฏิบัติตามมติเพื่อ
แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นหลายต่อหลายครั้ง อาทิ

๑๙ ธันวาคม ๒๕๔๔ คณะทำงานแก้ไขปัญหาคกรครอบ
ครองพื้นที่ป่าไม้เพื่อปลูกลิ้นจี่ในท้องที่อำเภอเชียงกลาง มีมติจากที่
ประชุมกำหนดแนวทางแก้ปัญหาเรื่องการพิสูจน์สิทธิ คือ

๑) พื้นที่ที่ราษฎรครอบครองทำประโยชน์ที่ดินมาก่อน
ประกาศเขตป่าสงวนแห่งชาติ ตามผลการตรวจสอบพิสูจน์สิทธิ เห็น
ชอบให้ครอบครองทำกินต่อไป ห้ามขยายพื้นที่เพิ่มเติมอีก

๒) พื้นที่ที่ราษฎรครอบครองที่ดินจำนวนหลายแปลง และมีบางแปลงทำกินอยู่ก่อน เห็นชอบให้ครอบครองทำกินต่อไปเฉพาะพื้นที่ที่ได้ครอบครองมาก่อน ตามผลการตรวจสอบพิสูจน์สิทธิ

ผลการตรวจสอบพิสูจน์สิทธิ คือ รวมยอดผู้เข้าครอบครองและใช้ประโยชน์บนป่าต้นน้ำเปือ-น้ำกอน ทั้งสิ้น ๖ หมู่บ้าน จำนวน ๕๖๙ ราย ที่ดิน ๑,๓๗๙ แปลง พื้นที่ ๖,๓๖๙ ไร่ พบว่ามีผู้ที่ครอบครองทำประโยชน์มาก่อนปี ๒๕๓๑ มีจำนวน ๕๑๕ ราย ที่ ๑,๒๙๓ แปลง จำนวน ๖,๐๗๑ ไร่ เป็นของชาวมังป่ากลาง ๑๗๐ ราย จำนวน ๑๗๘ แปลง พื้นที่ ๑,๖๕๖ ไร่ และพบว่ามีราษฎรอีก ๕ หมู่บ้าน ที่เข้ามาภายหลังปี ๒๕๓๑ จำนวน ๒๘๘ ไร่ ๕๔ ราย

นอกจากนี้ เป็นที่ประจักษ์ว่า มิใช่ชาวไทยที่สูง ชาวมังแห่งตำบลปากกลางเท่านั้นที่ปลูกลิ้นจี่ แต่ยังรวมทั้ง ๕ หมู่บ้านดังกล่าวด้วย ชาวจีนและชาวไทยพื้นราบบางส่วนที่ขึ้นไปอยู่บ้านหนองก็ปลูกลิ้นจี่ ส่วนชุมชนชาวไทยพื้นราบในตำบลพระธาตุ ตำบลเชียงกลาง ตำบลพญาแก้ว ซึ่งมีไม่ต่ำกว่า ๑๑ หมู่บ้าน พบว่ามีวิธีการผลิตการเพาะปลูกที่ต้องอาศัยน้ำเป็นจำนวนมาก มีการทำนาปรังปีละ ๒ ครั้ง และการปลูกพืชภายหลังฤดูการเพาะปลูก กล่าวคือ ปลูกผัก พืชไร่ พืชสวน พืชตระกูลถั่ว

ดังนั้น แม้จะมีมติว่าชาวมังบ้านปากกลางและชาวบ้านอื่นอีกจำนวนหนึ่ง มีสิทธิที่จะได้ครอบครองที่ดินทำกินต่อไปตั้งแต่ปี ๒๕๔๔

แต่ไม่มีผลเกิดขึ้นจริงจนถึงปัจจุบัน กลับกลายเป็นความขัดแย้งที่รุนแรงขึ้น จนสูญเสียทั้งต้นน้ำจืดและสูญเสียทั้งความร่วมมือกันที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข โดยไม่มีใครรับผิดชอบเยียวยาต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น

บทสรุป คือ ต้องเร่งร่วมมือกันแก้ปัญหา ตามข้อเท็จจริง ปราศจากอคติ

ในอดีตกระแสอนุรักษ์สีเขียวถูกผูกขาดไว้โดยกลไกของรัฐ เช่น กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรฯ หรือหน่วยงานด้านความมั่นคง ทว่าปัจจุบันรูปการณ์เปลี่ยนไปมาก มีทั้งกลุ่มประชาคมและองค์กรพัฒนาเอกชน หน่วยงานภาครัฐที่ทำงานอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน

บทเรียนจากกรณีการตัดฟันสวนลื่นจีของชาวมังปากลางควรจะเป็นกรณีศึกษา ที่การอนุรักษ์ต้องทำโดยการรณรงค์ให้ทุกฝ่ายตระหนักอย่างมีจิตสำนึก ขออย่าให้มีกระแสอนุรักษ์ที่เกิดการมุ่งใช้อำนาจเข้าจัดการรักษาทรัพยากร มากกว่าการใช้ปัญญาเป็นที่ตั้ง

แนวทางการที่จะแก้ไขปัญหาพิพาท ระหว่างชาวไทยพื้นราบกับชาวไทยที่สูงในเรื่องข้อขัดแย้งการจัดการและใช้ประโยชน์ทรัพยากร ป่าไม้ ที่ดินและน้ำ บริเวณพื้นที่ป่าต้นน้ำเปือ-น้ำกอน

และเป็นข้อสรุปร่วมกัน ชาววันเวลามีแต่ตกย้ำในจุดแห่งความขัดแย้ง จนกระทั่งลุกลามไปในแบบที่ว่า “มั่งเตรียมแยกดินแดนใหม่ ‘เป้า’ ภาคเหนือ ผัน ๒๐ ปี ปกครองตนเอง” (พาดหัวข่าวหนังสือพิมพ์นครเชียงใหม่ ฉบับวันที่ ๒๑-๓๐ เมษายน ๒๕๔๔) ซึ่งขยายเนื้อความข่าวว่า... “ชาวมั่งกำลังเตรียมการแยกดินแดนภาคเหนือเพื่อปกครองตนเองไม่ขึ้นกับรัฐบาลไทย ภายใน ๒๐ ปีข้างหน้า และเตือนว่า หากทางการไม่รีบตัดไฟแต่ต้นลม สงครามประชาชนรอบสองมีสิทธิประวัติศาสตร์ซ้ำรอย ทั้งนี้ได้อ้างถึงว่า บรรณาธิการหนังสือพิมพ์นครเชียงใหม่ได้รับโทรสารจากผู้ใช้นามว่าข้าราชการข่าวกรองทัพบกไทย ให้ข้อมูลว่า มีมั่งซึ่งมีจำนวนกว่าแสนคนในประเทศไทยกำลังเคลื่อนไหวซึ่งจะทำให้เกิดความเดือดร้อนต่อไป...”^๖

การดำเนินการขยายข่าวและเผยแพร่ข้อความข้อมูลในลักษณะดังกล่าวในห้วงเวลาที่ชาวไทยที่สูงและชาวไทยพื้นราบบางกลุ่มกำลังมีปัญหาพิพาทกันในงานาน นับว่าไม่ใช่สิ่งดี ข้าดูเหมือนจะเป็นเครื่องมือที่ช่วยพัดโหมไฟให้ลุกลามและเรื้อรังไม่มีที่สิ้นสุด อาจกล่าวได้ว่าการเสนอและการให้ข่าวในลักษณะลบเช่นนี้ จะเป็นส่วนหนึ่งของขบวนการต่อต้านชาวมั่งในจังหวัดน่าน อันเป็นผลสืบเนื่องจากปัญหาความขัดแย้งในการจัดการและใช้ทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า ระหว่างชาวไทยทั้งสองกลุ่ม จนนำไปสู่การใช้ความรุนแรงแก้ปัญหา ในที่สุดชาวไทยพื้นราบกลุ่มหนึ่งก็เลือกที่จะดำเนินวิธีการในแบบของตน กล่าวคือ เลือกวิธีปลูกป่าทับที่ทำกินของชาวไทยที่สูง ปิดถนน โฆษณาชวนเชื่อ ใช้กลไกเจ้าหน้าที่

^๖ อ้างแล้วใน (ก) ,หน้า ๓๐๖

^๗ อ้างแล้วใน (ข) หน้า ๓๐๖

สารบัญ

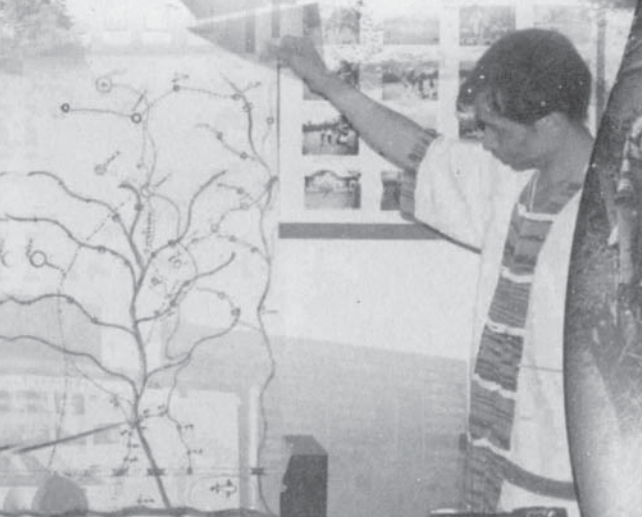
	หน้า
คำนำ	คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (๓)
บทนำ	คณะอนุกรรมการสิทธิในการจัดการที่ดินและป่า (๖)
คำนำผู้ศึกษา	รัชดา ฉายสวัสดิ์ (๑๑)
บทที่ ๑	ฐานข้อมูลม้ง“ชาวไทยที่สูงในจังหวัดน่าน” ๓
	กับคำถามม้งเชียงกลางมาจากไหน
๑.	ม้ง ชาวไทยที่สูงในจังหวัดน่าน กับประวัติศาสตร์ในพื้นที่ ๕
๒.	ม้ง กับหลักการ : เข้าถึงม้งหรือผลักดันม้ง ๘
๓.	อพยพม้งลงพื้นราบ : ปัญหาความรับผิดชอบกับอนาคตที่ ๑๓
	ทำลาย
บทที่ ๒	ความเป็นมาของความขัดแย้ง และการแก้ไขปัญหา ๑๙
	ในกรณีชาวม้งป่ากลาง จังหวัดน่าน
๑.	ภูมิศาสตร์ที่ตั้งของชุมชนบนลุ่มน้ำเปือ-น้ำกอนกับการแตกตัว ๒๑
	ของชุมชน อ.ทุ่งช้าง
๒.	ลำดับเหตุการณ์ของความขัดแย้ง ๒๗
๓.	ความรุนแรงคำรบสอง-สาม สถานการณ์ยิ่งบานปลาย ๓๙
๔.	กระบวนการแก้ไขปัญหา ๔๔
บทที่ ๓	ความจริงว่าด้วยผลการพิสูจน์สิทธิ กับแนวทางการแก้ปัญหา ๕๕
	ที่ดิน บริเวณต้นน้ำเปือ-น้ำกอน
๑.	กระบวนการตรวจสอบพิสูจน์สิทธิ ๕๕
๒.	สรุปผลการตรวจสอบพิสูจน์สิทธิ ๖๕
๓.	ปี ๒๕๔๕-๒๕๔๖ : การแก้ไขปัญหาก็ไม่เป็นไปตามมติ และ ๖๙
	ผลการตรวจสอบ

๔. การแสวงหาความช่วยเหลือจากองค์กรส่วนกลาง และคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	๗๔
---	----

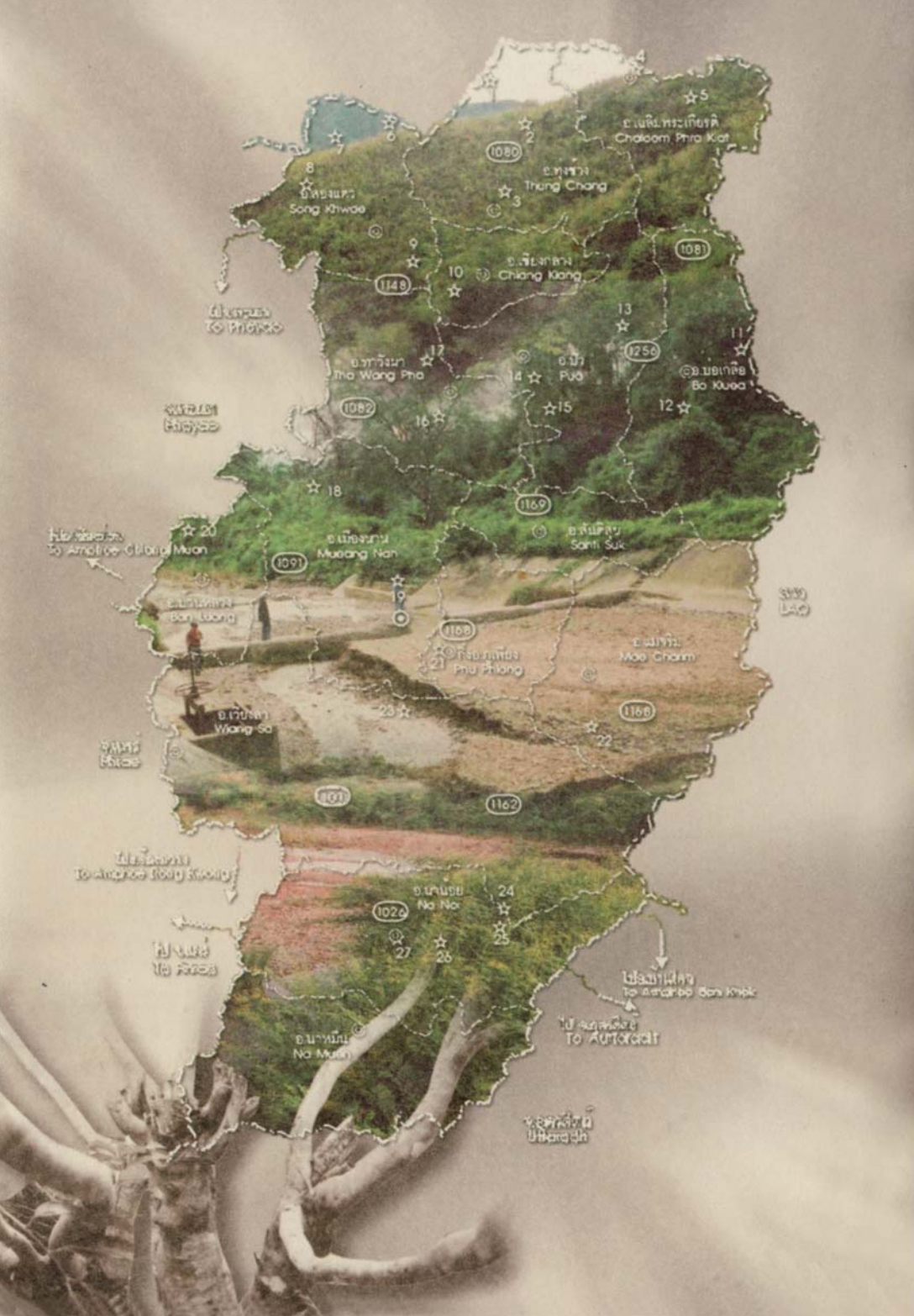
บทที่ ๔	สรุปและข้อเสนอแนะ	๙๑
	มาตรการป้องกันความรุนแรงด้วยแนวทางสันติวิธี	๙๓

ภาคผนวก

๑. มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๑ เรื่อง การแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้	๑๐๐
๒. สรุปผลเจรจาแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของเกษตรกร ภาคเหนือตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๔๒	๑๐๖
๓. มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓ มิถุนายน ๒๕๔๖ เรื่อง ระเบียบ สำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัฒนาพื้นที่เพื่อเสริมความ มั่นคงของชาติ พ.ศ.๒๕๔๖	๑๐๘
๔. คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ ๑๘๗ / ๒๕๔๖ เรื่อง นโยบายการจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี	๑๑๐
๕. แนะนำคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	๑๑๕

“คำว่าชาวบ้านนี้ จะเรียกชาวบ้านก็ได้ ชาวเขาก็ได้
ก็เป็นชาวบ้านทั้งนั้น เคยไปตามเขาเขาพูดถึงเรื่อง
ว่าจะทำโครงการอย่างไร อะไร เราก็ช่วยกันนะ เขา
บอกว่าหมู่บ้านก็เป็นคนไทยเหมือนกัน....ก็หมายความว่า
เป็นคนไท เป็นชาวบ้านทั้งสิ้น ช่วยกันทำ เขาก็อยาก
อยู่ในกฎหมาย ทำงานที่สุจริต หรือถ้าเราทำอะไร
ที่มีเหตุผล เขาก็จะช่วยรักษาป่า ๓ อย่างให้เรา”

บทที่ ๑

ฐานข้อมูลมิ่ง “ชาวไทยที่สูงในจังหวัดน่าน” กับคำถามมิ่งเชียงกลางมาจากไหน

ในหนังสือสิทธิชุมชนท้องถิ่นชาวเขาในภาคเหนือของประเทศไทย : อดีตและปัจจุบัน กรณีศึกษา และปัญหา โดยรัตนพร เศรษฐกุลและคณะ^๑ ระบุว่า มีชาวตะวันตกชื่อ เจมส์ แมคคาร์ธี ซึ่งได้รับราชการในราชสำนักไทย ดำรงตำแหน่ง พระวิภาคภูวาลได้เดินทางไปทำแผนที่เขตภาคเหนือของไทย เมื่อปี ๒๔๓๖ ยืนยันว่ามีชนชาวมิ่งที่อาศัยอยู่ฝั่งขวาของแม่น้ำโขงได้อพยพเข้ามาในภาคเหนือของประเทศไทย เมื่อราวปี ๒๔๓๐ หรือเมื่อ ๑๑๗ ปีล่วงมาแล้ว โดยพบว่ามีชาวล่าหู่และเมียนได้อพยพติดตามมา ส่วนนิพัทธาเวช สืบแสง^๒ กล่าวว่ามิ่งตั้งถิ่นฐานในเมืองไทยตั้งแต่ราว พ.ศ. ๒๔๗๒ โดยอพยพมาจากลาวเป็นส่วนใหญ่จากบริเวณแขวงไชยะบุรี เข้ามาทางห้วยทราย เชียงของและอำเภอบัว จังหวัดน่าน มาอาศัยอยู่ในจังหวัดน่านทางตอนเหนือและเชียงราย ทางตะวันออกที่ดอยผาหมิน อำเภอกิ่ง ดอยหลวงในอำเภอยางของ ที่จังหวัดพะเยาอยู่ที่ดอยน้ำบง อำเภอยางคำ ดอยนาง ดอยผาแดง และดอยคูลังกา ส่วนมิ่งในจังหวัดเชียงใหม่ อพยพมาจากพม่า เข้ามาอยู่ที่อำเภอดอยฝางทางเหนือจนถึงเขตดอยอินทนนท์

มีหลักฐานที่สอดคล้องต้องกันว่า ราว พ.ศ. ๒๓๕๓ มีหมู่บ้านมิ่งตั้งอยู่บนดอยรอบเมืองหลวงพระบางในลาว และครั้งศตวรรษต่อมา ก็อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทย ซึ่งตรงกับที่พระวิภาคภูวาลได้บรรยายไว้ว่ามีหมู่บ้านมิ่งที่อำเภอยางของจำนวน ๑๐-๑๒ กลุ่ม (An Englishman's Siamese Journals ๑๘๕๐-๑๘๕๓, p.๘๔) และทางการ

^๑ รัตนพร เศรษฐกุลและคณะ สิทธิชุมชนท้องถิ่นชาวเขาในภาคเหนือของประเทศไทย : อดีต และปัจจุบัน กรณีศึกษาและปัญหา, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์นิติธรรม, ๒๕๕๖.

^๒ นิพัทธาเวช สืบแสง, “ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชาวเขาเผ่ามิ่ง” ข่าวสารศูนย์วิจัยชาวเขา (ตุลาคม-ธันวาคม), ๕-๖

รวบรวมข้อมูลของสถาบันวิจัยชาวม้ง^๓ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๒ พบว่าจำนวนประชากรม้งในประเทศไทยมี ๘๒,๓๕๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๘๖ ของจำนวนประชากรชาวเขาทั้งหมดในประเทศไทย โดยมีการกระจายอาศัยอยู่ในจังหวัดกำแพงเพชร เชียงราย เชียงใหม่ ตาก น่าน พะเยา โกลก เพชรบูรณ์ พะเยา แพร่ แม่ฮ่องสอน ลำปาง เลย และสุโขทัย โดยแบ่งเป็น ๒ กลุ่ม คือ

๑. ม้ง (น) จ๊ว (Hmoob Ntsuab) คือ ม้งเขียว หรือม้งน้ำเงิน
๒. ม้งเตือ (Hmoob Dawb) คือ ม้งขาว

เมื่อปี ๒๕๑๒-๒๕๑๓^๔ ซึ่งอยู่ระหว่างห้วงเวลาที่มีสงครามพหุคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกับกองทัพไทย รัฐบาลได้สำรวจและจัดทำทะเบียนราษฎรชาวเขาเก็บไว้ ณ ที่ทำกรมอำเภอ และระหว่างมีการสำรวจดังกล่าวได้มอบเหรียญสำรวจแก่ชาวเขาที่ถูกสำรวจ พบว่าที่จังหวัดน่านมีชาวไทยที่สูงอยู่อาศัยจำนวน ๑๒ อำเภอ คือ อำเภอเมืองน่าน อำเภอสันติสุข อำเภอแม่จริม อำเภอนาน้อย อำเภอปัว อำเภอบ่อเกลือ อำเภอท่าวังผา อำเภอเวียงสา อำเภอทุ่งช้าง อำเภอเชียงกลาง อำเภอสองแคว และอำเภอเฉลิมพระเกียรติ ต่อมาในปี ๒๕๓๗^๕ ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ได้สำรวจประชากรชาวไทยที่สูง พบว่าในจังหวัดน่าน มีประชากรม้งใน ๒๕ หมู่บ้าน ๒,๐๘๑ ครอบครัว จำนวน ๑๖,๘๐๙ คน ขณะที่ปี ๒๕๔๐^๖ มีการสำรวจพบว่าประชากรชาวไทยที่สูงอาศัยอยู่กระจัดกระจายอยู่ในภาคเหนือ ภาคกลางและภาคตะวันตกทั้งสิ้น ประมาณ ๗๐๐,๐๐๐ คน ต่อมาในปี ๒๕๔๕^๗ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการระบุว่า ประเทศไทยมีชาวไทยที่สูงอยู่ทั้งสิ้นจำนวน ๑,๕๙๙ หมู่บ้าน จำนวน ๑๖๔,๖๓๗ หลังคาเรือน ประชากร ๙๒๓,๒๕๗ คน

^๓ สถาบันวิจัยชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย . แม่ัว (Meo) กรุงเทพฯ : ๒๕๓๕.

^๔ คณะกรรมการคทาอภิกเพื่อกลุ่มชาติพันธุ์. คู่มือปฏิบัติการเพื่อให้บุคคลมีสถานภาพในทางกฎหมายที่ถูกต้อง กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เดือนตุลา, ๒๕๔๔.

^๕ สถาบันวิจัยชาวเขาจังหวัดเชียงใหม่. รายงานผลการรวบรวมข้อมูลการศึกษานักเรียนชาวเขาในประเทศไทย เชียงใหม่ : ๒๕๓๕.

^๖ สภาคมาเพื่อการศึกษาและวัฒนธรรมชาวเขาแห่งประเทศไทย. ชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย. เชียงใหม่: ๒๕๔๐.

^๗ กลุ่มประสานการจัดสวัสดิการแก่ชุมชนบนพื้นที่สูงกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ. กรุงเทพฯ : ๒๕๔๕.

๑. ม้ง : ชาวไทยที่ลี้ภัยในจังหวัดน่านกับประวัติศาสตร์ในพื้นที่

ด้วยลักษณะเฉพาะที่มีในชาวไทยที่สูง “ม้ง” กล่าวคือ เป็นกลุ่มชนที่รักเสรีภาพ ต้องการรักษาจารีตประเพณีของตนเองที่ไม่ต้องการถูกรอบงำโดยคนอื่น การประกอบอาชีพหลัก คือ การเพาะปลูกที่สอดคล้องกับการเลือกถิ่นที่ตั้งถิ่นฐาน ซึ่งเน้นความอุดมสมบูรณ์ของดิน ความกว้างของพื้นที่ที่สัมพันธ์กับจำนวนประชากรในชุมชน อันเป็นสิ่งจำเป็น เพราะม้งต้องมีไร่หรือที่ดินหลายแปลง เพื่อปลูกพืชหมุนเวียนกันไป ในระยะแรก ๆ มักเลือกที่ดินบริเวณใกล้หมู่บ้านเดิมก่อน แล้วจึงค่อย ๆ อพยพออกไปห่างจากที่ดินเดิมจนถูกปล่อยทิ้งร้าง และในบางพื้นที่พบว่ามีชาวเขากลุ่มอื่น ๆ เข้าไปอาศัยทำกินตั้งถิ่นฐานอยู่แทนชาวม้ง ด้วยสาเหตุนี้จึงเป็นข้อพิจารณาอย่างหนึ่งในการใคร่ครวญถึงหลักประกอบการพิจารณาคิดคำนวณอายุของชุมชนชาวม้งในพื้นที่ ที่ม้งตั้งถิ่นฐาน ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่าไม่อาจจำกัดอยู่เฉพาะเพียงแค่พื้นที่หรือผู้คนที่อาศัยอยู่ในปัจจุบันในช่วงที่มีการสำรวจ ทั้งนี้เพราะมีชุมชนชาวเขาหลายแห่งที่มีชาวเขาหลายกลุ่มอาศัยอยู่ร่วมสืบเนื่องต่อกันมา โดยเมื่อชุมชนชาวเขาหนึ่งอพยพไปหาพื้นที่อันอุดมแห่งใหม่ก็จะมีชาวเขากลุ่มอื่นเข้าไปอยู่แทน ดังเช่นที่จังหวัดน่านบริเวณรอยต่อสามอำเภอ คือ อำเภอปัว อำเภอทุ่งช้าง และอำเภอเชียงกลาง ที่มีชาวม้ง ชาวลัวะ ชาวถิ่นอยู่อาศัยปะปนกันในลักษณะดังกล่าว

ด้วยเหตุที่ชาวไทยที่สูง ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยของประเทศไทย ที่บางครั้งก็ถูกเรียกว่า “ชาวเขา” มีจำนวนถึง ๑๓ ชนเผ่า^๔ คือ ลีซอ มูเซอ (ลาหู่) อาข่า (อีเกอ) กะเหรี่ยง ม้ง (แม้ว-ม๊อง) เมี่ยน (เย้า) ปะหล่อง (ดาลาอั้ง) ลัวะ ถิ่น ผีตองเหลือง

^๔ โครงการสื่อสารเพื่อการพัฒนาที่สูงไทยเชิงใหม่, “๒๕๓๖ ปีชนพื้นเมืองโลก” โยแลนดี (พฤษภาคม, กรกฎาคม) , ๘-๙

(มลาปรี) ชะมู ชาวเล (อุรักระไวย์) และซาไก ส่วนมากก็มีปัญหาถูกมองในลักษณะคล้าย ๆ กัน ทุกกลุ่ม คือ มีข้าวไม่พอกิน ไม่มีความมั่นคง ถูกมองว่าเป็นประชากรที่น่ารังเกียจ เป็นอันตราย โดยมีทรรศนะที่ตอกย้ำแบบเหมารวมจากบุคคลภายนอกที่มองผ่านเข้าไปในชุมชนดังกล่าวว่า “ชาวเขาสร้างปัญหาความมั่นคงให้ประเทศ เป็นตัวการทำลายป่าไม้ ต้นน้ำลำธาร ปลูกฝิ่น ตัดยาเสพติด ไม่ยอมรับการพัฒนาจากรัฐ”

ดูเหมือนข้อกล่าวหาดังกล่าวค่อนข้างรุนแรง ซึ่งเป็นไปในทางตรงกันข้ามกับพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ในเรื่อง “ชาวเขา” ว่า

“คำว่าชาวบ้านนี้จะเรียกชาวบ้านก็ได้ ชาวเขาก็ได้ ก็เป็นชาวบ้านทั้งนั้น เคยไปถามชาวเขาพูดถึงเรื่องว่าจะทำโครงการอย่างไร อะไร เราก็ช่วยกันนะเขาบอกว่าหมู่เขาก็เป็นคนไทยเหมือนกัน.... ก็หมายความว่าเป็นคนไทย เป็นชาวบ้านทั้งสิ้นช่วยกันทำ เขาก็อยากอยู่ในกฎหมาย ทำงานที่สุจริต หรือถ้าเราทำอะไรที่มีเหตุผลเขาก็จะช่วยรักษาป่า ๓ อย่างให้เรา”^๕

ปัญหานโยบายของรัฐที่จะดำเนินการเพื่อ “ความอยู่รอด” ของชาวไทยที่สูง คือ ทำอย่างไรที่จะมีการประสานวัฒนธรรมที่พึงพอใจในความเป็นอยู่อย่างอิสระ และโดดเดี่ยวของพวกเขาคบคู่กับการป้องกันการขยายตัวของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) ในขณะนั้น

^๕ ชลธิรา สัตยาวัฒนา สิทธีชุมชนท้องถิ่นพื้นเมืองดั้งเดิมล้านนา, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์นิติธรรม, ๒๕๔๖.

^๖ พระบรมราโชวาทในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน พระราชทานในวันปิดสัมมนาการเกษตรภาคเหนือ สำนักงานเกษตรภาคเหนือจังหวัดเชียงใหม่ วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๔

แต่ฐานะของชาวไทยที่สูง โดยเฉพาะกลุ่มชนเผ่าม้งนั้น ได้ถูกจับตาเป็นพิเศษจาก กองทัพและรัฐบาลไทย โดยในเขตภาคเหนือตอนบนมุ่งเน้นม้ง ในจังหวัดน่านเป็นสำคัญ

พลเอกประภาส จารุเสถียร ผู้อำนวยการป้องกัน การกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์

(ยศและตำแหน่งในเวลานั้น) ออกมาระบุเมื่อเดือน กุมภาพันธ์ ๒๕๑๕^{๙๐} ว่า พบหลักฐานตั้งแต่ปี ๒๕๑๐ มีคอมมิวนิสต์นอกประเทศได้ส่งอาวุธและวัตถุระเบิดเข้ามาให้ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ในไทยโดยสะท้อนความเชื่อผ่านรายงานข่าวของราชการที่อ้างถึงการบุกโจมตีของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) อย่างต่อเนื่องใน จ.น่าน ช่วงปี ๒๕๑๑-๒๕๑๔

เหตุการณ์ความวุ่นวายในช่วงปี ๒๕๑๐-๒๕๑๕ นั้นเป็นจุดสะท้อนปัญหาเฉพาะส่วนที่เกิดกับกลุ่มชนชาวม้งในภาคเหนือที่ จ.น่าน ทั้งนี้เพราะผลการสำรวจประชากรชาวไทยที่สูงทั่วประเทศในปี ๒๕๑๕ พบว่าประเทศไทยมีประชากรชาวไทยที่สูงอยู่ราว ๕๐๐,๐๐๐ คน ซึ่งประกอบด้วย ม้ง มูเซอ ลีซอ อาข่า กะเหรี่ยง ขมุและถิ่น แต่กลุ่มชนเผ่าที่ถูกระบุว่ามีปัญหาเกี่ยวกับทางราชการและกองทัพไทยมากที่สุด คือชนชาวม้ง

คำถามจึงเกิดขึ้นว่า ทำไม?!

^{๙๐} กองอำนาจการป้องกันและปราบปรามคอมมิวนิสต์ .การก่อการร้ายของคอมมิวนิสต์ในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา , ๒๕๔๖.

๒. มุ่งกับปัญหาหลักการ : เข้าถึงมั่ง - หรือพลักดันมั่ง

สิ่งหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อชาวไทยที่สูงกลุ่มชนชาวม้ง ที่ไม่อาจปฏิเสธได้ก็คือผลกระทบจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๐๔ ที่มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสิ้นเปลือง โดยขาดความระมัดระวัง ขาดสำนึกที่จะรับผิดชอบต่อส่วนรวม เน้นการปลูกพืชเชิงเดี่ยวเพื่อการตลาด เน้นตัวเลขการเติบโตทางเศรษฐกิจ และการสร้างโครงสร้างพื้นฐานโดยเฉพาะถนน เป็นที่ยอมรับในช่วงต่อมาว่า แผนพัฒนาช่วงแรกๆ ละเลยการเน้นคนและชุมชนเป็นศูนย์กลาง เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างหน่วยงานของรัฐ คนพื้นราบและชาวไทยที่สูง ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติบนพื้นที่สูง ซึ่งชุมชนชาวไทยที่สูงเคยจัดการดูแลมาก่อนแล้ว สิทธิชุมชนชาวไทยที่สูงไม่ได้รับการยอมรับอย่างเป็นทางการจากรัฐ ทั้ง ๆ ที่สิทธิชุมชนนี้เป็นกลไกสำคัญที่ทำให้ชุมชนชาวไทยที่สูงมีความเข้มแข็ง มีการควบคุมการใช้และการแบ่งปันทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน ทำให้สมาชิกของชุมชนมีความรับผิดชอบต่อทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่และพยายามใช้อย่างยั่งยืน แต่เนื่องจากขาดความเข้าใจในสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทยที่สูง ทำให้รัฐพยายามเข้าแทรกแซงและผูกขาดการจัดการทั้งหมด ผลสุดท้ายจึงทำให้เกิดความขัดแย้งและสร้างปัญหาให้กับชุมชนชาวไทยที่สูงอย่างต่อเนื่องอย่างที่สะท้อนได้ชัดก็คือการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตของชาวเขาโดยโครงการพืชเศรษฐกิจทดแทนฝิ่น ทำให้ระบบการเกษตรแบบธรรมชาติที่เคยพอเลี้ยงตัวเองได้บ้าง ถูกเปลี่ยนไปเป็นการผลิตเพื่อการค้าเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งมีผลต่อระบบนิเวศของชุมชน ผลผลิตตกต่ำ มีการใช้ที่ดินจำนวนมาก และการใช้สารเคมี ทำให้เกิดโรคพืชใหม่ ๆ และเกิดปัญหาสุขภาพของชาวไทยที่สูง

ในด้านสถานการณ์ทางการเมืองนั้น ข่าวสารของทางราชการเชื่อว่าขบวนการคอมมิวนิสต์ ได้เริ่มเคลื่อนไหวครั้งแรกราวปลายปี ๒๔๙๓ ที่ภาคเหนือ โดยขบวนการปะเทดลาว (Pathet Lao) ในเวลานั้นได้ประสานงานผ่านชาวม้งในประเทศไทยคัดเลือกได้จำนวน ๔๐๐ คน ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดน่าน เชียงราย เพชรบูรณ์ ให้เข้าร่วมทำสงครามต่อสู้กับกองทัพหลวงของลาว ในจังหวัดเชียงขวาง และในปี ๒๕๐๕-๒๕๐๙ ทางราชการไทยสืบทราบข่าวว่ามีชาวม้งในจังหวัดตาก พิชณุโลก น่าน เชียงราย ที่รับการฝึกฝนจากเมืองหัวยิ่นทีในประเทศเวียดนามเหนือ (ในขณะนั้น) เมืองไซ และซำเหนือในลาว ได้เข้าปะปนปฏิบัติงานในหมู่บ้านชาวม้งของไทยเพื่อเข้ามาสร้างความสัมพันธ์กับหมู่บ้านม้งไทยที่อยู่ตามแนวชายแดน การพัฒนาองค์กรทางการเมืองการทหาร และจัดอิทธิพลจากรัฐบาลกลางที่กรุงเทพฯ^{๑๑}

เมื่อจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เข้ามาบริหารประเทศระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๐๐-๒๕๐๖ ได้ออกคำสั่งบังคับให้ม้งหันมาปลูกพืชพาณิชย์ แทนการปลูกฝิ่น และห้ามการทำไร่แบบเลื่อนลอยซึ่งชาวไทยที่สูงถือว่าเป็นการทำไร่หมุนเวียน พร้อมกับเปิดการทำสงครามแย่งชิงอำนาจในพื้นที่ระหว่างรัฐบาลกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) โดยผ่านกลุ่มชนชาวไทยที่สูง มีการตอบโต้ทั้งในระดับปฏิบัติการและเชิงนโยบาย เช่น การควบคุมจำกัดจำนวนชาวไทยที่สูง โดยอ้างว่าอาจเป็นภัยคุกคามความมั่นคงภายในของประเทศ^{๑๒}

ในปี ๒๕๐๓ รัฐบาลสรุปว่าชาวไทยที่สูงมีแนวโน้มสนับสนุนขบวนการคอมมิวนิสต์ในประเทศไทย และลาว จึงเริ่มมีการปฏิบัติการทางทหารที่รุนแรงกับหมู่บ้านชาวเขาบางแห่ง โดยการใช้ระเบิดนาปาล์ม (ระเบิดเพลิง) ถล่มหมู่บ้านชาวม้งและเมี่ยน

^{๑๑} ไพฑูรย์ ตัสเช่ ปัญหาชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย : เอกภาพกับคอมมิวนิสต์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๒๕๒๗.

^{๑๒} ฝ่ายสิทธิคณะกรรมการคอทอลิกเพื่อกลุ่มชาติพันธุ์. "๑๐ปี อีสรภาพที่ยังถูกคุมขัง : เสียงครวญจากชาวถิ่น ไทที่ถูกลี้ภัย" สารชนเผ่าพื้นเมือง (๑๘ กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๔๖), หน้า ๔๙

บังคับให้ชาวเขาอพยพมาอยู่ในพื้นที่ใหม่ที่รัฐบาลกำหนด โดยในเวลานั้นรัฐบาลไม่คำนึงถึงสภาพการดำรงชีวิตที่เหมาะสมของชาวไทยที่สูง มาตรการดังกล่าวทำให้เกิดการต่อต้าน และดูเหมือนยิ่งเพิ่มแรงผลักดันให้กลุ่มชนชาวไทยที่สูงและชาวม้งในภาคเหนือเข้าร่วมขบวนการกับ พคท.มากยิ่งขึ้น

คำสั่งและนโยบายที่รัฐบาลดำเนินการไป เช่น ประกาศห้ามปลูกฝิ่นตามพระราชบัญญัติที่ ๓๗ ลงวันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๐๑ ไม่ให้ทำการเพาะปลูกด้วยการย้ายที่ทำกินหมุนเวียนและมีการเผาป่า ไม่ให้เร่ร่อน นโยบายต่างๆ เหล่านี้ล้วนขัดแย้งกับวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ วัฒนธรรมประเพณีของชนชาวม้งอย่างมาก ด้วยลักษณะสภาพธรรมชาติของชนชาวม้งในประเทศไทย มักไม่ได้รวมกันอยู่เป็นหมู่เป็นพวกอย่างชาวม้งในลาวหรือเวียดนาม ต่างอยู่กระจัดกระจายกันทั่วไปใน ๕ จังหวัด คือ เชียงใหม่ เชียงราย น่าน ดาก และพิษณุโลก ชาวม้งในประเทศไทยไม่มีผู้นำสำคัญในลักษณะแกนนำชั้นหนึ่งอย่างผู้นำชาวม้งในลาว ด้วยเหตุนี้เมื่อรัฐบาลวางมาตรการนโยบายให้ม้งขึ้นอยู่กับรัฐบาลกลางในลักษณะจับตาดูอย่างใกล้ชิด จึงทำให้เกิดความอึดอัดเพราะในอดีตชาวม้งไม่ทราบเลยว่า รัฐบาลกลางคืออะไร ในความคิดของชาวม้งทั่วไปก็คือ บ้านเมืองไม่เคยมีขอบเขต มีแต่ท้องฟ้า และขอบเขา อันเป็นที่อยู่ที่กินของชาวม้ง จึงไม่มีนิยามและการให้ความหมาย กับคำว่า “ประเทศชาติ” ซึ่งชาวม้งไม่เคยรู้จักกับคำเหล่านี้มาก่อน ความเชื่อมั่นที่ฝังแน่นของชาวม้ง ก็คือ การคิดว่าตนไม่มีแดนดิน ถิ่นฐานที่จะอาศัยอยู่เป็นนิรันดร์

นโยบายของรัฐบาลที่เน้น การรวมเอกภาพ (Integrity) โดยการรวบรวมจัดระบบชนกลุ่มน้อยชาวไทยที่สูงเผ่าต่าง ๆ ซึ่งกระจัดกระจายอยู่ทั่วประเทศให้มาอยู่เป็น

หลักแหล่ง เช่น การอพยพมารวมไว้ที่ **ศูนย์พัฒนาชาวเขา** ซึ่งนโยบายดังกล่าวทำให้ชนกลุ่มน้อยเกิดความรู้สึกถูกกีดกันอิสราภาพ ถูกบังคับมาให้จับเป็นกลุ่ม อยู่ในเฉพาะ **ศูนย์หรือค่าย** เพียงแห่งเดียว

ดังนั้นในสถานการณ์นโยบายการปราบปรามอย่างเด็ดขาดในยุคจอมพลสฤษดิ์ เมื่อประกอบกับนโยบายเศรษฐกิจสังคมนิยม ที่ใช้มาตรการบังคับเป็นหลัก ประกอบกับการเคลื่อนไหวของ พคท. ในปี ๒๕๑๑ จึงเกิดการปะทุของปัญหาความคับข้องใจดังกล่าวขึ้นในกลุ่มชนชาวม้ง โดยมีการจับอาวุธร่วมต่อสู้กับพคท.ที่มีการปะทะด้วยกำลังอาวุธมาแล้วตั้งแต่ปี ๒๕๐๘ ในเขตภาคอีสาน ซึ่งทางรัฐบาลก็ปราบปรามรุนแรงยิ่งขึ้น โดยระเบิดและเผาฐานที่มั่นบนภูเขาแถบภาคเหนือหลายจุด

วิธีการที่ พคท. เชิญชวนชาวม้ง ให้เชื่อและเห็นว่าตนเองถูกคุกคามต่อการดำเนินวิถีชีวิตและการทำมาหากินตามแบบวิถีดั้งเดิมของชาวม้ง ในลักษณะ “**แม่น้ำเป็นสมบัติของปลา ท้องฟ้าเป็นของนก ภูเขาเป็นของเรา**” ได้ถูกเปลี่ยนแปลงควบคุมไปนั้น ถือว่าเป็นจุดสะท้อนในคุณลักษณะของชาวม้งเลยทีเดียว ดูเหมือนว่านโยบายดังกล่าวได้ก้าวล่วงลึกเข้าไปในความเป็นโลกของชาวม้ง การรวมเป็นเอกภาพในสายตาของรัฐไทยก็คือความมั่นคง การดูแลอย่างทั่วถึง ติดตามควบคุมและอยู่ในสายตา แต่สำหรับชาวม้งการลงจากเขา ไม่ว่าจะเป็นการตั้งจุด ชวนเชิญ หรืออพยพบังคับ จากชุมชนที่อยู่กระจัดกระจายให้มาตั้งรกรากที่พื้นราบ แล้วเข้าไปอยู่ในศูนย์ตั้งหลักแหล่งในศูนย์สวัสดิการสังคมชาวเขาเพื่อรวมเป็นกลุ่มก้อน ด้วยข้ออ้างเพื่อไม่ทำลายป่า ถือได้ว่าขัดกับวิถีชีวิตของชาวม้งที่ไม่เคยอยู่ที่ราบ อยู่อาศัยและเคยชินกับการอยู่บนภูเขา จึงรู้สึก ว่าถูกบังคับให้ละทิ้งภูเขาลงมาอยู่พื้นราบ (อ้างแล้วใน ๑๑ ไพฑูรย์ ดัสเช่, น. ๖๘)

นโยบายตัดถนนขึ้นภูเขาเพื่อความมั่นคง การตรวจตราอย่างเข้มงวดโดยทหารและตำรวจ ทำให้ชาวม้งรู้สึกถูกเพ่งเล็งจับตา จึงเกิดความรู้สึกไม่พอใจเจ้าหน้าที่ต่อการถูกบังคับให้เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตดั้งเดิม ขาดความเป็นอิสระในเผ่าพันธุ์ เมื่อเหตุการณ์เกิดจากนโยบายและรัฐบาล จึงรู้สึกถูกดูถูกไว้ศักดิ์ศรี รู้สึกต่อต้านรัฐบาลกลาง โดยเฉพาะคำสั่งห้ามไม่ให้ปลูกฝิ่น ซึ่งชาวม้งถือว่าฝิ่นเป็นยาสมุนไพรใช้รักษาประจำครัวเรือน ดังนั้นเมื่อมีคำสั่งห้ามอย่างฉับพลัน จึงมีม้งบางกลุ่มปลูกฝิ่นอยู่ เมื่อเจ้าหน้าที่บางกลุ่มรัฐจึงใช้คำสั่งดังกล่าวหาประโยชน์กับผู้ปลูก และมีสภาพการณ์ที่กำหนดผู้ใหญ่บ้านบางส่วนเรียกเก็บภาษีรายหัวสุกร แต่ละตัว จำนวน ๒๐-๓๐ บาท เพื่อหาประโยชน์ส่วนตัว นอกจากนี้ ยังมีปัญหาชาวม้งที่จังหวัดเชียงรายถูกสมาชิกของพรรคก๊กมินตั๋ง (KMT) สร้างอิทธิพล เอาเปรียบต่อชาวม้ง ทำให้ชาวม้งในเวลานั้นรู้สึกว่าพวกตนคือ ผู้ที่ถูกกดขี่เอาไรต์เอาเปรียบ ถูกดูถูกดูแคลน ถูกโกง ถูกขโมย พ่อค้าชาวจีนเรียกชาวม้งจนติดปากว่าพวกสกปรก โง่ เมื่อลงมาจากภูเขาแต่ละครั้ง จะถูกเรียก “หมูลงมาแล้ว”

เมื่อความสับสนของปัญหามีมากขึ้น ผนวกกับมีการแทรกซึมสนับสนุนชาวม้งของ พคท. จึงทำให้ชาวม้งแสดงการต่อต้านสะท้อนปัญหาการเอาไรต์เอาเปรียบดังกล่าว กระทั่งเกิดวันเสียดปืนแตกที่ภาคเหนือ ด้วยการปะทะกันระหว่างชาวเขาเผ่าม้งที่ผ่านการจัดตั้งแล้วกับทหารไทย ที่ อ.ทุ่งช้าง จ.น่าน ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้กองทัพภาค ๓ วางยุทธศาสตร์เข้าประจำการบนภูเขาในเขตจังหวัดน่าน เชียงราย แล้วดำเนินการอพยพขนย้ายครอบครัวชาวม้ง ราว ๑๐๐ ครอบครัวลงมาไว้ที่พื้นราบ แล้วทำการระเบิดหมู่บ้าน พร้อมกับกำหนดให้เขตดังกล่าว เป็นเขตอันตรายโดยจงใจ

๓. อพยพมั่งลงพื้นราบ : ปัญหาความรับผิดชอบกับอนาคตที่ท้าทาย

การปราบปรามคอมมิวนิสต์ของฝ่ายรัฐบาลต่อชาวไทยที่สูงกระทำหลายรูปแบบและเจ็บขาดนับตั้งแต่ปี ๒๕๑๒ โดยรัฐบาลใช้ภาษาของกลุ่มชนเหล่านั้นมาโฆษณาชวนเชื่อต่อต้านแนวร่วมพรรคคอมมิวนิสต์ ไม่ว่าจะเป็นที่ จ.น่าน เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง

แม่ฮ่องสอน พิชณุโลก และตาก มีการตั้งสถานีวิทยุเสียงภาษาถิ่นในพื้นที่ และมีการอพยพลงมาอยู่ที่ศูนย์ชาวเขาที่บ้านป่ากลาง อ.บัว จ.น่าน บ้านใหม่ร่วมเย็นและบ้านร่องสร้าง อ.เชียงคำ จ.พะเยา แต่ใช้ว่าความยินยอมจะเกิดในทุกพื้นที่ ทั้งนี้เพราะชาวม้งถูก

บังคับให้ลงจากเขาสู่พื้นราบซึ่งต่อปรากฏการณ์ดังกล่าวมีข้าราชการทหารบางนายไม่เห็นด้วยกับนโยบายดังกล่าว ดังเช่น พ.อ.สายหยุด เกิดผล (ยศในขณะนั้น) เห็นว่า เมื่อปราบปรามระเบิดทำลายแหล่งที่เป็นเขตอันตรายแล้ว ควรให้ชาวม้งกลับคืนสู่บ้านเกิดของตนบนภูเขา ทว่า พ.อ.สุดสาย หัสดิน (ยศในขณะนั้น) ในฐานะหัวหน้า

หน่วยกิจการชาวเขาภายใต้การควบคุมของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน(กอ.รมน) ซึ่งรับผิดชอบแก้ไขปัญหาชาวเขาในเรื่องที่ทำมาหากิน กลับไม่เห็นด้วย และเห็นว่าชาวม้งต้องลงมาตั้งถิ่นฐานถาวรที่พื้นที่ราบ ขณะที่กรมประชาสัมพันธ์กลับเห็นด้วยกับแนวคิดของ พ.อ.สายหยุด เกิดผล ว่าควรให้ม้งกลับไปอยู่บนภูเขาโดยเร็วที่สุด

กล่าวได้ว่านโยบายอพยพชาวม้งลงจากเขา คือ “นโยบายแยกน้ำออกจากปลา” ในเดือนมกราคม ๒๕๑๑ กองทัพได้เร่งดำเนินการปราบปรามเผาหมู่บ้านในเขตปลดปล่อยและเขตอิสระ ซึ่งกองทัพถือว่าเป็นเขตอันตรายโดยจงใจ โดยมีคำสั่งให้ม้งลงจากภูเขาทันทีทั้งหมดเพื่อมาตั้งหลักแหล่งของตนเป็นการถาวรในพื้นที่ราบ การกระทำของกองทัพในครั้งนั้นมีผลทำให้ศูนย์รวมชาวเขาและศูนย์พัฒนาชาวเขาซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมของกรมประชาสัมพันธ์กระทรวงมหาดไทย (ในเวลานั้น) ได้รับจดหมายร้องเรียนเป็นจำนวนมากจากชาวไทยที่สูง เช่น ชาวม้งร้องเรียนว่าได้รับแต่การดูหมิ่นเหยียดหยาม ไม่ได้รับการเอาใจใส่เพียงพอจากข้าราชการไทย แม้ว่าอพยพลงมาอยู่พื้นที่ราบแล้วแต่ทางราชการไม่ได้จัดหาที่ดินทำกินให้ รัฐบาลได้จัดตั้งหน่วยกิจการชาวเขาเพื่อดูแลเรื่องทำกิน แต่ก็ไม่สามารถดำเนินการอะไรได้ ขณะที่การปะทะกันระหว่างกองทัพกับผู้ต่อต้านก็ยังมีอยู่อย่างต่อเนื่อง เช่น กรณีที่บ้านห้วยขร อ.ทุ่งช้าง จ.น่าน เมื่อปี ๒๕๑๘

ส่วนสถานการณ์ภายในศูนย์รวมชาวเขาและศูนย์พัฒนาชาวเขาก็กวักความขัดแย้งเพิ่มมากขึ้น มีการบังคับข่มเหงชาวเขาที่อยู่ในนั้นจากเจ้าหน้าที่ของรัฐบางส่วนในกลุ่มตำรวจภูธร และตำรวจตระเวนชายแดน มีการจับกุมชาวม้งโดยตั้งข้อหา “ผู้ต้องสงสัย” โดยง่ายก่อนที่จะปราบปรามอย่างรุนแรง ถึงขนาดชาวม้งในเวลานั้นคิดว่าเป็นบาปกรรมเคราะห์ร้ายของตน โดยเฉพาะปัญหาที่มีกับตำรวจตระเวนชายแดนในศูนย์

จึงทำให้ชาวมังกลัวอันตรายถ้าต้องอยู่ในศูนย์ ดังนั้นในเดือน ธันวาคม ๒๕๑๑ ชาวมัง
๑๘ กลุ่มละทั้งศูนย์และหมู่บ้านของตนเข้าไปอยู่ในป่าลึกที่ไกลไปกว่าเดิม

ปี ๒๕๑๔ เหลือชาวมังอยู่ในศูนย์ ๆ เพียง ๕๕๖ คน หรือราว ๑ ใน ๑๐ ของ
ชาวมังทั้งหมดและชาวมังที่อพยพออกจากศูนย์ฯ นั้นปรากฏว่ากลับไปอยู่บนภูเขาตามเดิม
ปี ๒๕๑๕ ทางราชการตามจับชาวมังที่หนีไปได้กลับมา เกือบ ๑,๐๐๐ คน แม้ในปี ๒๕๒๐
พบว่ายังมีชาวมังมากกว่า ๒,๐๐๐ คน ยังคงหลบหนีหลบซ่อนอยู่ตามป่าเขาต่อไป

แม้กระนั้นก็ตาม ปรากฏว่าการที่ชาวไทยที่สูงเผ่าต่าง ๆ เข้าไปอยู่ในศูนย์ชาวเขา
ในสภาพแวดล้อมที่รัฐได้วางไว้ภายในศูนย์ได้มีส่วนสร้างผลกระทบเกิดการเปลี่ยนแปลง
วิถีชีวิตของกลุ่มคนดังกล่าว โดยพวกเขาเริ่มคุ้นเคยกับชีวิตในศูนย์มากขึ้น เริ่มเข้าใจ
การดำรงชีวิตแบบชาวไทยที่ราบ การดำเนินวิถีชีวิตประจำวัน การขุดบ่อน้ำ ซ็อรถกระบะ
รถมอเตอร์ไซด์ การแต่งกาย มีการเปลี่ยนแปลงจากการอาบน้ำปีละครั้งมาอาบน้ำเมื่อรู้สึก
ร้อน หยุดปลูกฝิ่นเมื่อมีพืชอื่นมาทดแทนให้ เด็กหนุ่ม ๆ เลิกประเพณีสูบฝิ่น จนอาจกล่าว
ได้ว่าไม่ค่อยมีความแตกต่างระหว่างชาวไทยพื้นราบ กับชาวไทยที่สูง เด็ก ๆ รักที่จะ
เรียนหนังสือสมัครใจที่จะอยู่ในหมู่บ้านพื้นราบมากกว่าขึ้นไปอยู่บนภูเขาเหมือนแต่ก่อน

เดือนธันวาคม ๒๕๑๗ รัฐบาลออกกฎหมายให้ชาวไทยสูงได้รับสิทธิในการ
เปลี่ยนแปลงสัญชาติเป็นพลเมืองไทย แก่ผู้สมัครใจจะตั้งหลักแหล่งทำมาหากินในที่ราบ
อย่างไรก็ตามปัญหาปลูกฝิ่นของชาวมังยังดำรงอยู่ในศูนย์โดยพวกเขายังมีรายได้จากการ
ปลูกฝิ่นขายปีหนึ่งๆ ไม่ต่ำกว่า ๕๐๐-๖๐๐ บาท ดังนั้นการจะสั่งให้หยุดปลูกฝิ่นอย่าง
เด็ดขาดให้ได้ผลแน่นอน รัฐบาลจึงต้องมีพืชพันธุ์อื่น ๆ มาทดแทนและมีรายได้ให้แก่พวก
เขา ดังเช่นกรณีตัวอย่างชาวมังที่ศูนย์บ้านปากกลาง อ.บัว จ.น่าน ซึ่งเคยมีถิ่นฐาน

บนต้นน้ำเปือยน้ำก่อน เมื่อกองทัพดำเนินการปราบผู้ต่อต้านบริเวณดอยผาแดง ชาวม้งกลุ่มดังกล่าวจึงถูกอพยพลงมาอยู่ที่พื้นที่ราบในศูนย์สงเคราะห์ชาวเขา (ศูนย์อพยพผู้หนีภัยคอมมิวนิสต์) ที่บ้านปากกลาง เมื่อปี ๒๕๑๑ ทหารเข้าไปจัดสรรที่ทำกินให้ครอบครัวละ ๑๐ ไร่ แล้วอนุญาตให้ม้งขึ้นไปทำกินที่ดอยผาแดงภายหลังกองทัพได้ทำลายแนวร่วมของผู้ต่อต้านจากพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยไปหมดแล้ว ทั้งนี้การอนุญาตให้กลับขึ้นไปทำกินที่ดอยผาแดงเป็นไปตามนโยบายของรัฐและกองทัพ เพื่อป้องกันการแทรกซึมของฝ่ายตรงข้าม ชาวม้งได้ขึ้นไปปลูกข้าวโพด ผัก กระจ่างช่วงระหว่างปี ๒๕๓๙-๒๕๓๙ ทางราชการจึงนำพันธุ์ลิ้นจี่ไปแจกและส่งเสริมให้ชาวเขาปลูกพืชทดแทนฝิ่น นโยบายดังกล่าวเกิดขึ้นระหว่างปี ๒๕๒๓-๒๕๒๖ โดยรัฐให้การส่งเสริมปลูกบัว กล้วย ผลสาลี่ แอปเปิล กาแฟ โดยเฉพาะที่บ้านปากกล้วย ใน อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่ ซึ่งเป็นหมู่บ้านม้งบ้านแรกของประเทศไทยที่เลิกการปลูกฝิ่นได้โดยเด็ดขาด

อย่างไรก็ตาม ดูเหมือนทิศทางที่รัฐแก้ปัญหาจากจุดหนึ่งกลับส่งผลให้เกิดปัญหาเปลาะใหม่ขึ้นอีกจุดหนึ่ง ดังเช่นกรณีการพัฒนาและส่งเสริมให้ชาวเขามีการศึกษา เลิกปลูกฝิ่น และหันมาปลูกพืชเศรษฐกิจทดแทน เช่น ปลูกพืชผักไม้ผลเมืองหนาว กระจ่างปาล์ม ลิ้นจี่ โดยมีได้ประเมินผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งในเรื่องวิถีชีวิตดั้งเดิมที่อยู่กับธรรมชาติและเศรษฐกิจพอเพียง การเน้นการผลิตที่พึ่งพาตลาดโดยไม่มีอำนาจต่อรอง การปลูกพืชเชิงเดี่ยวที่ต้องมีพื้นที่ในการเพาะปลูกจำนวนมาก การต้องใช้น้ำมาก ต้องใช้สารเคมี ต้องควบคุมการผลิตทุกขั้นตอน ปัญหาผลผลิตมีจำนวนมากขายไม่ได้ราคา และคุณภาพผลผลิตต่ำ มีปัญหาสารตกค้างในดิน แหล่งน้ำ และผลผลิตที่ปลูก อีกทั้งปัญหาจากกระแสอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ที่ดิน และแหล่งต้นน้ำ ที่มุ่งเป้าโจมตีมาที่กลุ่มชนชาวไทยที่สูงเป็นหลักกว่าเป็นสาเหตุหลักในการทำลาย

สิ่งเหล่านี้ยิ่งย่ำถึงปัญหาที่ต่อเนื่องมาจากนโยบายและทิศทางดำเนินการอพยพชาวไทยที่สูงลงจากเขา จากถิ่นที่อยู่และที่ทำกิน ปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นจึงปะทุเป็นกรณีตัวอย่างที่เห็นได้เด่นชัดมาก ระหว่างชาวไทยพื้นราบในอำเภอเชียงกลาง กับชาวไทยที่สูงที่อยู่บนพื้นที่ต้นน้ำเปือ-น้ำคอน ในอ.เชียงกลาง ซึ่งเป็นชาวม้ง จาก อ.บัว จ.น่าน

คำถาม ที่จะต้องถูกตั้งเป็นโจทย์ใหญ่ของการแก้ไขปัญหาคัดแย้งในเรื่องการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ลุ่มน้ำเปือ-น้ำคอน ใน อ.เชียงกลาง จ.น่าน ก็คือ ชาวม้งมีสิทธิและส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ป่า ดิน น้ำ ในพื้นที่ดังกล่าวหรือไม่ ภาครัฐและชุมชนที่เกี่ยวข้องควรมีกระบวนการหารือและแก้ไขความขัดแย้งที่คุกรุ่นและดำรงมายาวนานอย่างไร เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกัน และร่วมมือกันดูแลจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม โดยเคารพสิทธิซึ่งกันและกัน และคำนึงถึงประโยชน์โดยรวมของสังคม

จากที่ผู้ศึกษาได้ลำดับฐานข้อมูลเกี่ยวกับชาวม้งใน จ.น่าน ในฐานะของชาวไทยที่สูงใน จ.น่าน มาเป็นเบื้องต้นแล้ว จะเห็นได้ว่าคำถามที่ว่า “ม้งเชียงกลางมาจากไหน ? คงมีคำตอบได้แล้วเป็นลำดับแรก กล่าวคือ ม้งเชียงกลางมิได้มาจากไหน แต่ม้งเชียงกลางคือ ผู้ถูกนโยบายและคำสั่งของรัฐในแต่ละช่วงเวลา ให้อพยพเคลื่อนย้ายเพื่อเหตุผลทางการเมือง และกลับสู่มิโนแดนถิ่นที่ทำกินดั้งเดิมในเวลาต่อมา ทว่ารูปการณ์บางอย่างในพื้นที่ต่างหากได้เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งเรื่องนี้เป็นหน้าที่ของรัฐบาลและกองทัพที่จะต้องร่วมกันรับผิดชอบ เพราะเป็นผู้เปลี่ยนแปลงประวัติศาสตร์ของชาวม้งใน จ.น่าน ให้กลายเป็นผู้แปลกหน้าต่อพื้นที่แดนเกิดของตนเอง การอพยพม้งลงสู่พื้นที่ราบทำให้ฐานะทางประวัติศาสตร์ของพื้นที่ม้งเปลี่ยนไป และส่งผลให้ม้งเป็นผู้หลักลอยในเวลาต่อมา

จังหวัดชลบุรี
Chonburi

จังหวัดเชียงใหม่
Chiang Mai

จังหวัดเชียงราย
Chiang Rai

จังหวัดสุโขทัย
Sukhothai

จังหวัดพิษณุโลก
Phitsanulok

จังหวัดน่าน
Nan

จังหวัดพิจิตร
Phichit

จังหวัดพิจิตร
Phichit

จังหวัดภูเก็ต
Phuket

จังหวัดภูเก็ต
Phuket

จังหวัดภูเก็ต
Phuket

จังหวัดภูเก็ต
Phuket

จังหวัดภูเก็ต
Phuket

จังหวัดภูเก็ต
Phuket

จังหวัดภูเก็ต
Phuket

จังหวัดภูเก็ต
Phuket

จังหวัดสงขลา
Songkhla

จังหวัดสงขลา
Songkhla

จังหวัดสงขลา
Songkhla

จังหวัดสงขลา
Songkhla

จังหวัดสงขลา
Songkhla

จังหวัดสงขลา
Songkhla

จังหวัดสงขลา
Songkhla

จังหวัดสงขลา
Songkhla

จังหวัดสงขลา
Songkhla

จังหวัดสงขลา
Songkhla

จังหวัดสงขลา
Songkhla

จังหวัดสงขลา
Songkhla

จังหวัดสงขลา
Songkhla

จังหวัดสงขลา
Songkhla

จังหวัดสงขลา
Songkhla

จังหวัดสงขลา
Songkhla

บทที่ ๒

ความเป็นมาของความขัดแย้งและการแก้ไขปัญห ในกรณีชาวมังป่ากลาง จังหวัดน่าน

ดังที่ได้กล่าวแล้วว่านับตั้งแต่วันเสียงปืนแตกของจังหวัดน่านในเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๑๐ คือวาระแรกที่ทางกองทัพได้อพยพชาวไทยที่สูงชวามังลงจากเขาสู่พื้นราบเข้าสู่ศูนย์รวมชาวเขาและศูนย์พัฒนาชาวเขา กระทั่งเกิดเหตุการณ์ “ฝั่งแตกริง” ในปี ๒๕๑๑ เมื่อชาวมังในศูนย์ฯ ต่างพากันหลบออกจากศูนย์คืนสู่ราวป่าอีกจำนวนเป็นพันๆ คน โดยที่เจ้าหน้าที่ตามจับมาได้เป็นบางส่วน อันที่จริงแล้วผู้ศึกษายังอดกังวลกับคำว่า “ตามจับ” ว่าเหมาะสมถูกต้องประการใด เพราะพวกเขาเหล่านั้นไม่ได้เป็นนักโทษหรือผู้ต้องหา และก็ได้กระทำความผิดประการใด มีแต่ถูกอพยพพลัดจากที่อยู่จากบนภูเขาลงมาอยู่พื้นราบในช่วงสถานการณ์สู้รบ อย่างไรก็ตาม เมื่อสถานการณ์ในพื้นที่สงบลง ทางราชการก็ได้ติดตามชาวมังที่หลบหนีไปตั้งถิ่นฐานนอกศูนย์ฯ ้วยยังอนุญาตให้ชาวมังที่เคยมีถิ่นฐานและที่ทำกินในที่ดินใดก็ให้กลับขึ้นไปทำกินได้ดังเดิม ดังเช่นชาวมังที่ศูนย์บ้านป่ากลางที่เคยเป็นผู้อาศัยและมีถิ่นฐานอยู่บ้านปางแก บ้านค่างฮ่อ (ซึ่งแต่เดิมขึ้นอยู่ในเขตตำบลระ อ.ทุ่งช้าง จ.น่าน แต่ต่อมาตำบลระ ใน อ.ทุ่งช้าง แยกเป็น อ.บัว ทำให้บ้านปางแก อยู่ใน อ.ทุ่งช้าง และบ้านค่างฮ่อ ขึ้นอยู่กับเขต อ.บัว จ.น่าน ในเวลาต่อมา) และมีที่ทำกินบริเวณลุ่มน้ำเปือ น้ำกอน ก็ให้กลับขึ้นไปได้บริเวณป่าภูคาและป่าผาแดง โดยทั้งนี้ทางราชการถือเป็นการเผื่อระวัง และด้านการแทรกซึมของพรรคคอมมิวนิสต์ได้อีกทาง

ดังจะเห็นได้ว่าปรากฏการณ์นี้ยิ่งแตกกว้าง และหวนคืนสู่ถิ่นฐานเดิมนี้ ตรงกับคำให้การของนายสุรเดช ยิ่งแสง กำนันตำบลปากกลางที่ให้ถ้อยคำ ซึ่งระบุว่า “บริเวณลุ่มน้ำก่อนเป็นที่ตั้งของชุมชนชาวเขาบ้านน้ำเป็น (หมู่บ้านที่มีชาวม้งอาศัยอยู่ ใน ต.ปากกลางในปัจจุบัน ส่วนมากม้งกลุ่มนี้ถูกเรียกว่าม้งปากกลางมากกว่าจะเรียกม้งน้ำเป็นเพราะใน ต.ปากกลางมีหมู่บ้านม้งหลายหมู่บ้าน : ผู้ศึกษา) บ้านห้วยสะนาว บ้านคางฮ่อ บ้านปางแก โดยเฉพาะที่บ้านคางฮ่อ ได้มีบันทึกหลักฐานหนังสือตราตั้งแก่นายแสนพรหม เมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม พ.ศ. ๒๔๗๕ ที่ออกให้โดยรองอำมาตย์โทไชยลัมพณพลา นายอำเภอบัว ระบุว่า ให้เป็นหัวหน้าพวกแม้วดอยคางฮ่อขุน ให้บรรดาผู้ที่ตั้งภูมิลำเนาอยู่ในปกครอง” (คาดว่าคำว่าขุนอาจเป็นขุนน้ำซึ่งข้อความตกหายไป: ผู้ศึกษา) และจากการที่ผู้ศึกษาได้เดินทางไปตรวจสอบข้อมูลในพื้นที่บ้านน้ำเป็น อ.บัว จ.น่าน เมื่อ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๖ พบว่ามีบัญชีรายชื่อผู้ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน บ้านน้ำเป็น อ.บัว บุคคลแรกคือนายหวังเซา แซ่โซ้ง ซึ่งดำรงตำแหน่งในระหว่างปี ๒๔๗๙-๒๕๑๑ ซึ่งถ้าพิจารณาเปรียบเทียบกับนายแสนพรหม ซึ่งถูกแต่งตั้งเมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๔๗๕ นั้น จึงมีความเป็นไปได้ที่อายุหมู่บ้านคางฮ่อ (ขุน) น่าจะอยู่ในช่วงใกล้เคียงกับอายุหมู่บ้านน้ำเป็น กล่าวคือราว ๆ ๖๘-๗๒ ปี ล่วงมาแล้ว

เมื่ออพยพชาวไทยที่สูง ชาวม้ง ลงจากดอยมาอยู่พื้นที่ราบ ทางราชการทหารจัดที่ดินให้ครอบครัวละ ๑๐ ไร่ ต่อมาเมื่อทางกองทัพประกาศใช้นโยบาย ๖๖/๒๕๒๓ ในปี ๒๕๒๓ ทำให้มีผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยชาวม้งจำนวนมาก ได้รับอนุญาตให้กลับไปทำกินในที่ดินเดิมได้ และระหว่างปี ๒๕๒๓-๒๕๒๕ ชาวม้งเหล่านี้ได้รับการส่งเสริมจากนโยบายการเกษตรให้ปลูกพืชเมืองหนาว เช่น กะหล่ำปลี ข้าวโพด ลิ้นจี่ โดยเฉพาะลิ้นจี่เป็นพืชที่ต้องปลูกในที่ดินที่มีระดับความสูง ๕๐๐-๗๐๐ เมตร จากระดับ

น้ำทะเล ในช่วงปี ๒๕๒๘ เจ้าหน้าที่จาก กอ.รมน.ได้นำพันธุ์ลิ้นจี่เข้าไปแจกที่บ้านปางแก และบ้านปากกลาง ทำให้บริเวณพื้นที่ดังกล่าวมีการทำสวนลิ้นจี่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะชาวมังเท่านั้น ชาวถิ่นที่บ้านหนองปลาที่อยู่บริเวณขุนน้ำเปือ ก็ปลูกลิ้นจี่ด้วย นั่นคือ ทั้งชาวมังปางแก ปากกลาง ชาวถิ่นบ้านหนองปลา ชาวมังบ้านคางฮ่อ ซึ่งต่างมีพื้นที่ทำกินบริเวณต้นน้ำเปือ - น้ำกอน ได้ ใช้พื้นที่ส่วนใหญ่เพื่อปลูกลิ้นจี่ จนทำให้ราชการประกาศให้ผู้ทำกินบริเวณต้นน้ำเปือ - น้ำกอนในป่าภูเขา และป่าผาแดงไปแจ้งสิทธิทำกินในพื้นที่ และมีการแจ้งเสียภาษีบำรุงท้องที่ เมื่อปี ๒๕๓๕ แม้ว่าก่อนหน้านั้นชาวมังเคยยื่นแบบสำรวจเพื่อเสียภาษีบำรุงท้องที่มาแล้วตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๖

๑. ภูมิศาสตร์ที่ตั้งของชุมชนบนลุ่มน้ำเปือ-น้ำกอน กับการแตกตัวของชุมชน อ.กุงช้าง

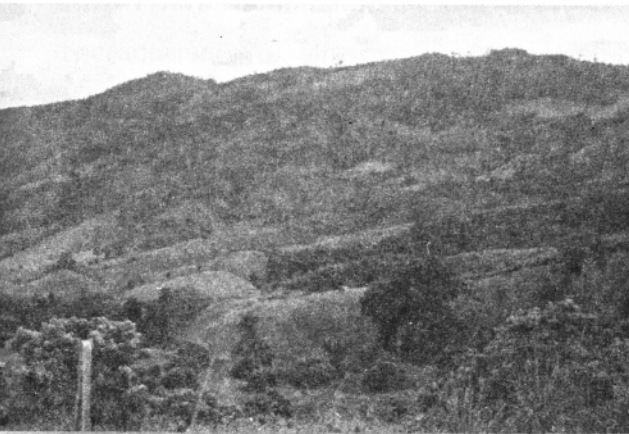
การพูดถึงชาวมังบนต้นน้ำเปือ-น้ำกอนโดยไม่พูดถึงชาวถิ่นบนลุ่มน้ำดังกล่าวคงเป็นไปได้ ทั้งนี้เพราะทั้งชาวมังและชาวถิ่นต่างมีการดำเนินชีวิตร่วมกันมาบนลุ่มน้ำทั้งสอง โดยกล่าวสำหรับชาวถิ่นนั้นส่วนใหญ่อาศัยพื้นเพเดิมใน อ.บ่อเกลือ จ.น่าน เป็นส่วนใหญ่ ในปี ๒๕๑๒^๒ เมื่อมีการเคลื่อนไหวของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยและมีการปราบปรามอย่างรุนแรงของกองทัพ ทำให้มีชาวถิ่นบางส่วนอพยพไปอยู่จังหวัดในเขตประเทศลาว ในปี ๒๕๑๘ ราชการตั้งศูนย์ฯ สำหรับชาวไทยที่สูงที่ถูกบังคับอพยพจากชุมชน ในช่วงเวลานั้นทั้งชาวถิ่นและชาวมังกลายเป็นผู้อพยพหน้าใหม่ต่างต้องเข้าไปอยู่ในศูนย์ชาวเขาทั้งหมด และเป็นเวลาเดียวกับที่ว่าการอำเภอบัว จ.น่านก็เกิดไฟไหม้ ทำให้ทะเบียนราษฎรของประชาชนทั้งหมดใน อ.บัว ถูกไฟไหม้หมด ทำให้

เอกสารสำคัญๆ สูญหาย เมื่อ
ราชการอนุญาตให้ชาวไทยที่สูง
กลับถิ่นที่ทำกินเดิมได้ ทำให้ทั้ง
ชาวถิ่นและชาวมัง กลับขึ้นไปบน
ภูเขาตามเดิม โดยเฉพาะที่น้ำเปือ
- น้ำกอน

เนื่องจากหน่วยงาน
ราชการได้นำพันธุ์ลินจี่มาให้ชาว

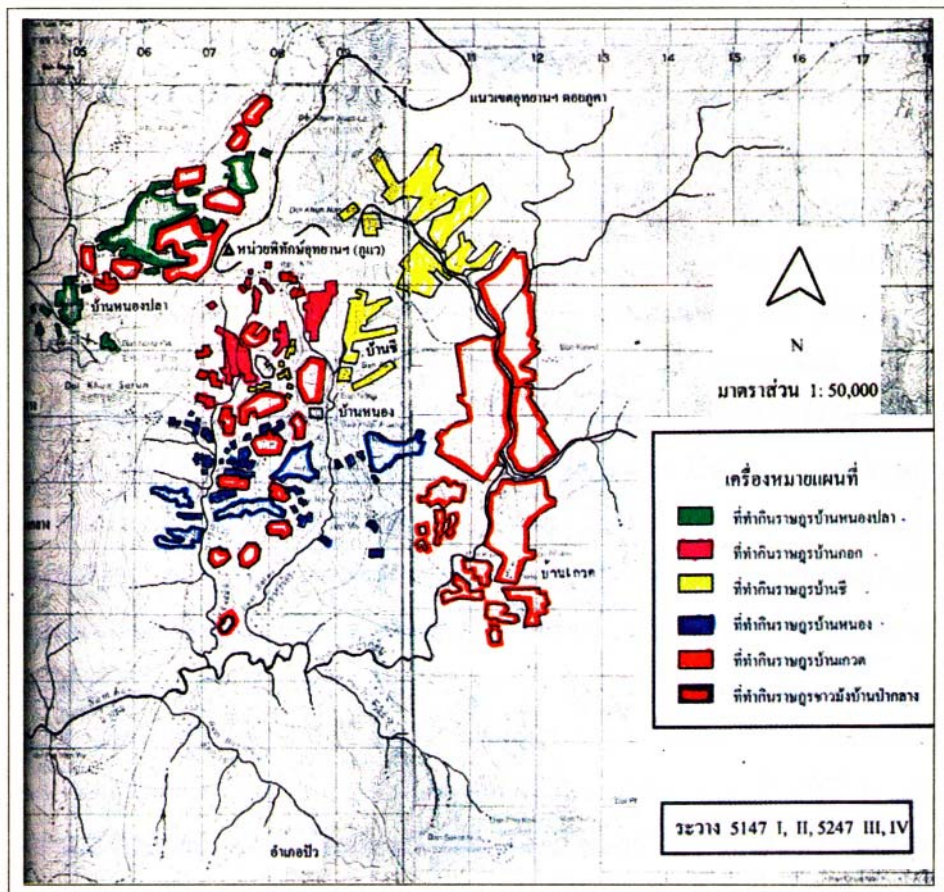
มังปลูกเพื่อทดแทนต้นฝืน ระหว่างปี ๒๕๓๕-๒๕๓๐ นั้น ทำให้ชาวมังเริ่มขยายพื้นที่เพื่อ
ปลูกลินจี่บริเวณต้นน้ำเปือ - น้ำกอน ต่อมาเมื่อกรมป่าไม้ประกาศให้ป่าดอยภูคา
และป่าผาแดง ซึ่งเป็นที่ตั้งของลุ่มน้ำเปือ - น้ำกอน เป็นป่าสงวนแห่งชาติ เมื่อปี

๒๕๓๑ โดยไม่มีเจ้าหน้าที่
ไปชี้แจงหรือสั่งให้รื้อถอน
ต้นพืชหรือสิ่งปลูกสร้างใดๆ
จึง ถือเป็นจุดใหญ่แห่ง
เหตุผลแรกว่า ทำไมชาวมัง
จึงมั่นใจและเชื่อว่าที่ดินที่
ตนทำกินนั้นทำกินได้ และ
ถูกต้องไม่ผิดกฎหมาย

^{๑๒} ฝ่ายสิทธิคณะกรรมการคอบทลิกเพื่อกลุ่มชาติพันธุ์, "๑๐ปี อีสราภาพที่ยังถูกคุมขัง : เสี่ยงครวญจากชาวกิน ไท ที่ถูกลิม"
สารชนเผ่าพื้นเมือง (๑๘ กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๔๖), หน้า ๔๔

แผนที่แสดงผลการปฏิบัติงานสำรวจรังวัดการถือครองที่ดิน
ทำกินของราษฎรในพื้นที่ป่าไม้ บริเวณป่าต้นน้ำเปือ และ
ต้นน้ำคอน ท้องที่อำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน

ที่มา : รายงานสรุปสภาพปัญหาเหตุการณ์ และการดำเนินการแก้ไขปัญหาของจังหวัดน่าน
โดยสำนักงานป่าไม้จังหวัดน่าน, มิถุนายน ๒๕๕๔

จุดที่ตั้งที่ทำกินของชาวไทยที่สูงชาวมังบ้านปากกลาง และชาวไทยที่สูงชาว ถิ่นนั้น อยู่บนต้นน้ำเปือ - น้ำกอนที่ในอดีตทางทหารสร้างถนนสายความมั่นคงเพื่อปราบ คอมมิวนิสต์ไปจนถึงบ้านมณีพฤกษ์ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ล่อแหลมทางทหาร ถ้าพิจารณาแผนที่ แนวเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าดอยภูคาและป่าผาแดง ซึ่งถูกประกาศเป็นป่าสงวนแห่งชาติ มาตรฐานส่วน ๑:๕๐,๐๐๐ จำนวนพื้นที่ ๑,๖๖๕,๓๑๒ ไร่ จะเห็นว่ามี การแสดงตำแหน่ง ของตำบลระแะ ตำบลทุ่งช้าง ตำบลพระธาตุ ตำบลเชียงกลาง ตำบลพญาแก้ว ตำบลบัว ตำบลภูคา (ดอยภูคา ปรากฏในแผนที่อยู่ใน อ.บัว ส่วนภูเขามาแดง อยู่ในเขต อ.ทุ่งช้าง จ.น่าน)

มีข้อสังเกตว่าป่าสงวนดังกล่าวปรากฏอยู่ในเขต อ.ทุ่งช้าง กับ อ.บัว ไม่มี ส่วนเกี่ยวข้องกับแนวเขตอยู่ใน อ.เชียงกลาง แม้แนวเขตอุทยานแห่งชาติดอย ภูคาซึ่งประกาศเมื่อปี ๒๕๔๑ ก็มีพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ใน อ.บัว จ.น่าน และในแผนที่ แสดงผลการปฏิบัติงานสำรวจจริงวัดการถือครองที่ดินทำกินของราษฎรในพื้นที่ป่าไม้ บริเวณป่าต้นน้ำเปือและต้นน้ำกอน ท้องที่อำเภอเชียงกลาง จ.น่าน มาตรฐาน ๑ : ๕๐,๐๐๐ จะเห็นแนวเขตอุทยานแห่งชาติดอยภูคา ครอบคลุมพื้นที่บ้านหนอง ปลา (ทางตะวันตกเฉียงเหนือ) โดยมีหน่วยพิทักษ์อุทยานภูแว อยู่ปากทางเข้าหมู่บ้าน หนองปลา ที่ทำกินของบ้านกอก บ้านปากกลาง อยู่ใกล้กับ หน่วยพิทักษ์อุทยาน (ภูแว) มีบ้านชี อยู่ทางทิศใต้ของที่ทำกินปากกลาง สังเกตได้ว่าที่ทำกินบ้านหนอง อยู่กึ่งกลาง โดยถือว่าทั้งบ้านกอก บ้านปากกลาง บ้านชี บ้านหนอง ทำกินอยู่บน ต้นน้ำเปือ-น้ำกอน ส่วนบ้านเกวต อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ สังเกตว่าที่ทำกินของ บ้านเกวต รับกระแส น้ำจากห้วยที่ไหลมาจาก ดอยขุนน้ำกอนโดยตรง แล้วสายน้ำกอน

แยกไหลขึ้นเหนือที่จุดห้วยพลูน้อยและสายธารอีกเส้นไหลเข้า อ.บัว อีกสายหนึ่งไหลไป อ.เขียงกลาง ส่วนน้ำเปือไหลผ่านบ้านหนองปลาเข้าไป อ.เขียงกลาง

อาจกล่าวได้ว่า น้ำกอนไหลจากทิศตะวันออกเฉียงเหนือ สู่ตะวันออกเฉียงใต้ และไหลขึ้นเหนืออีกครั้งผ่านพื้นที่ทำกินของบ้านหนอง บ้านชี ที่ทำกินบ้านป่ากลาง และบ้านกอก (โดยบ้านหนองปลา มีห้วยเปือผ่านทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ด้านซ้าย และบ้านกวดอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้...ด้านขวา) ลักษณะดังกล่าวทำให้เห็นภาพว่า อ.ทุ่งช้างอยู่บริเวณที่เรียกว่าต้นน้ำที่สุด ซึ่งมีชาวไทยที่สูงชาวม้งอยู่เป็นส่วนใหญ่ และถือเป็นจุดกำเนิดต้นน้ำน่าน น้ำเปือ-น้ำกอน มีอาณาเขตจรดชายแดนไทย-ลาว โดยมี อ.เขียงกลางอยู่กลางน้ำ และ อ.บัวอยู่ปลายน้ำ

ด้วยลักษณะของสายห้วยที่ไหลเช่นนี้ทำให้เห็นความชัดเจนว่า บ้านหนองปลา หมู่ที่ ๑๐ ต.พระธาตุ คือ ชุมชนบนต้นน้ำเปือที่รับน้ำเปือจากภูเขาก่อนจะไหลลงสู่ชุมชนพื้นราบ และยังมีบ้านปางแก๑ - ปางแก๒ (มีทั้งบ้านหนองปลา๑ และหนองปลา๒) เป็นชุมชนต้นน้ำไม่ต่ำกว่า ๔ ชุมชนขนาดใหญ่ ยิ่งเป็นข้อพิจารณาในประเด็นว่าจริงๆ แล้วบ้านหนองปลาที่มีชาวถิ่นอาศัยอยู่ กับชาวม้งที่บ้านปางแก อ.ทุ่งช้าง เป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบในเรื่องชุมชนที่อยู่ต้นน้ำเปือที่มีผลกระทบต่อชุมชนพื้นราบด้วยกัน

พื้นที่บริเวณลุ่มน้ำเปือ - น้ำกอน อยู่ใน อ.ทุ่งช้าง ซึ่งเป็นอำเภอเก่าแก่ (เดิมชื่อ อ.แระ) ที่มีพื้นที่กว้างขวาง ทำให้มีการแยกตัวออกเป็น อ.เขียงกลางเมื่อปี ๒๕๑๐ แล้วต่อมา อ.เขียงกลางจึงแยกเป็น อ.สองแคว ส่วน อ.บัว นั้นเป็นอำเภอเก่าแก่ ปี ๒๔๗๕ ก็ปรากฏอำเภอนี้โดยไม่ขึ้นต่อ อ.ทุ่งช้าง ดังนั้นการที่มีชาวม้งอยู่ใน อ.แระ (ชื่อเดิม

ของ อ.ทุ่งช้าง ในอดีต) และเมื่อ อ.เขียงกลาง แยกจาก อ.ทุ่งช้าง ในปี ๒๕๑๐ จึงอาจกล่าวได้ว่า ชุมชนชาววังอยู่ในเขต อ.ทุ่งช้าง และเขียงกลาง ไม่ต่ำกว่า ๗-๑๐๐ปี แล้ว ส่วนชาววังที่อยู่ใน ต.ป่ากลาง อ.ปัวนั้น ส่วนใหญ่เพิ่งตั้งชุมชนภายหลังปี ๒๕๑๑ คราวถูกทางกองทัพอพยพลงมาจากเขาใน อ.ทุ่งช้างครั้งการปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์ ซึ่งมีอายุชุมชนราว ๓๖-๔๐ ปีเท่านั้น

เนื่องจากในเขตลุ่มน้ำเปือ - น้ำกอน มีพื้นที่ลักษณะเชื่อมต่อร้อยชุมชนเป็นเส้นตรงตามการตั้งถิ่นฐานบนลุ่มน้ำที่เส้นทางน้ำไหลผ่าน อีกทั้งสะท้อนลักษณะการเคลื่อนตัวของผู้คนที่เป็นไปแบบธรรมชาติ และด้วยเหตุผลทางการเมืองที่มีการเคลื่อนตัวอพยพจากจุดที่ไกลสู่ใกล้ศูนย์กลางอำนาจ จากจุดเปราะบางที่ชายแดน (ใน อ.ทุ่งช้าง) สู่ อ.ปัว (ใกล้ศูนย์กลางเมืองน่าน) จึงทำให้ชุมชนบนลุ่มน้ำเปือ - น้ำกอน มีลักษณะชุมชนเป็นแบบ ๓ พื้นที่ ๓ เขตการปกครองในช่วงที่ผ่านมา กล่าวคือ

๑. มีที่ตั้งชุมชนและที่ทำกินอยู่ในเขตพื้นที่เดียวกัน ไม่ต้องเดินทางข้ามเขตพื้นที่เพื่อไปทำกิน ดังกรณีของชุมชนบ้านหนองปลา หมู ๑๐ และบ้านหนองปลาหมู ๖ ต.พระธาตุ ซึ่งอยู่บนพื้นที่ลุ่มน้ำเปือ ใน อ.เขียงกลาง และชุมชนบ้านหนองหมู ๖ บ้านชี หมู ๗ และบ้านกอก หมู ๘ ใน ต.เขียงกลาง และชุมชนบ้านเกวด หมู ๖ ต.พญาแก้ว ซึ่งอยู่อาศัยบริเวณลุ่มน้ำกอน ก็ยังทำกินได้ในบริเวณพื้นที่ที่ใกล้ชุมชน

๒. มีที่ทำกินบางส่วนอยู่นอกชุมชน เช่น ชุมชนบ้านป่ากลาง หมูที่ ๑, ๓, ๖ ที่มีที่ตั้งชุมชนอยู่ใน ต.ป่ากลาง อ.ปัว จ.น่าน แต่มีที่ทำกินบางส่วนอยู่บนลุ่มน้ำกอนและน้ำเปือ ใน ต.เขียงกลาง อ.เขียงกลาง จ.น่าน ที่จะต้องเดินทางไปมาระหว่างชุมชนกับพื้นที่ทำกิน

๓. ชุมชนบางแห่งมีทั้งที่อาศัยและที่ดินทำกินในพื้นที่ แต่บางส่วนต้องไปทำกินนอกพื้นที่ เช่น ชุมชนบ้านปางแก ใน อ.ทุ่งช้าง ส่วนใหญ่มีพื้นที่ทำกินในเขตเดียวกันกับที่อยู่อาศัย แต่ก็มีบางส่วนที่มีที่ดินบนลุ่มน้ำเปือ ในเขต ต.พระธาตุ และตำบลเชียงกลาง ใน อ.เชียงกลางด้วย

ดังนั้น มีชุมชนที่ใช้ประโยชน์ในที่ดินบริเวณลุ่มน้ำเปือ - น้ำกอน จำนวน ๘ ชุมชน คือ

๑. บ้านหนอง	หมู่ ๖	ต.พระธาตุ	อ.เชียงกลาง	จ.น่าน
๒. บ้านหนองปลา	หมู่ ๑๐	ต.พระธาตุ	อ.เชียงกลาง	จ.น่าน
๓. บ้านหนอง	หมู่ ๖	ต.เชียงกลาง	อ.เชียงกลาง	จ.น่าน
๔. บ้านชี	หมู่ ๗	ต.เชียงกลาง	อ.เชียงกลาง	จ.น่าน
๕. บ้านกอก	หมู่ ๘	ต.เชียงกลาง	อ.เชียงกลาง	จ.น่าน
๖. บ้านเกวต	หมู่ ๖	ต.พญาแก้ว	อ.เชียงกลาง	จ.น่าน
๗. บ้านป่ากลาง	หมู่ ๑, ๓, ๖	ต.ป่ากลาง	อ.ปัว	จ.น่าน
๘. บ้านปางแก		ต.ภูคา	อ.ทุ่งช้าง	จ.น่าน

๒. ลำดับเหตุการณ์ของความขัดแย้ง

เพื่อให้เห็นความเป็นมาของปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ควรศึกษาในรายละเอียดของเหตุการณ์ต่างๆ ดังนี้

๑. ก่อนวันที่ ๑๑ มกราคม ๒๕๕๒ ชาวไทยพื้นราบ ๔ ตำบลคือ เชียงกลาง พระธาตุ เปือ และพญาแก้ว ส่งหนังสือร้องเรียนไปถึงนายวิระชัย ภูเพียงใจ นายอำเภอ

ซึ่งกลางว่า มั่งจาก ต.ป่ากลาง อ.บัว ชื่อที่ดินจากชาวจีน จากเขตลุ่มน้ำเปือ - น้ำคอน ทำสวนลิ้นจี่ ทำให้นายอำเภอลงไปตรวจสอบพื้นที่และประชุมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กำหนดมาตรการลงโทษห้ามปราม โดยข้อกล่าวหาของหนังสือร้องเรียนระบุว่า เป็นราษฎรจากบ้านป่ากลาง ต.ป่ากลาง อ.บัว บ้านปางแก ต.ทุ่งช้าง และบ้านมณีพฤกษ์ ต.งอบ อ.ทุ่งช้าง จ.น่าน ถือเป็นผู้บุกรุกพื้นที่ทำลายป่าต้นน้ำลำธาร

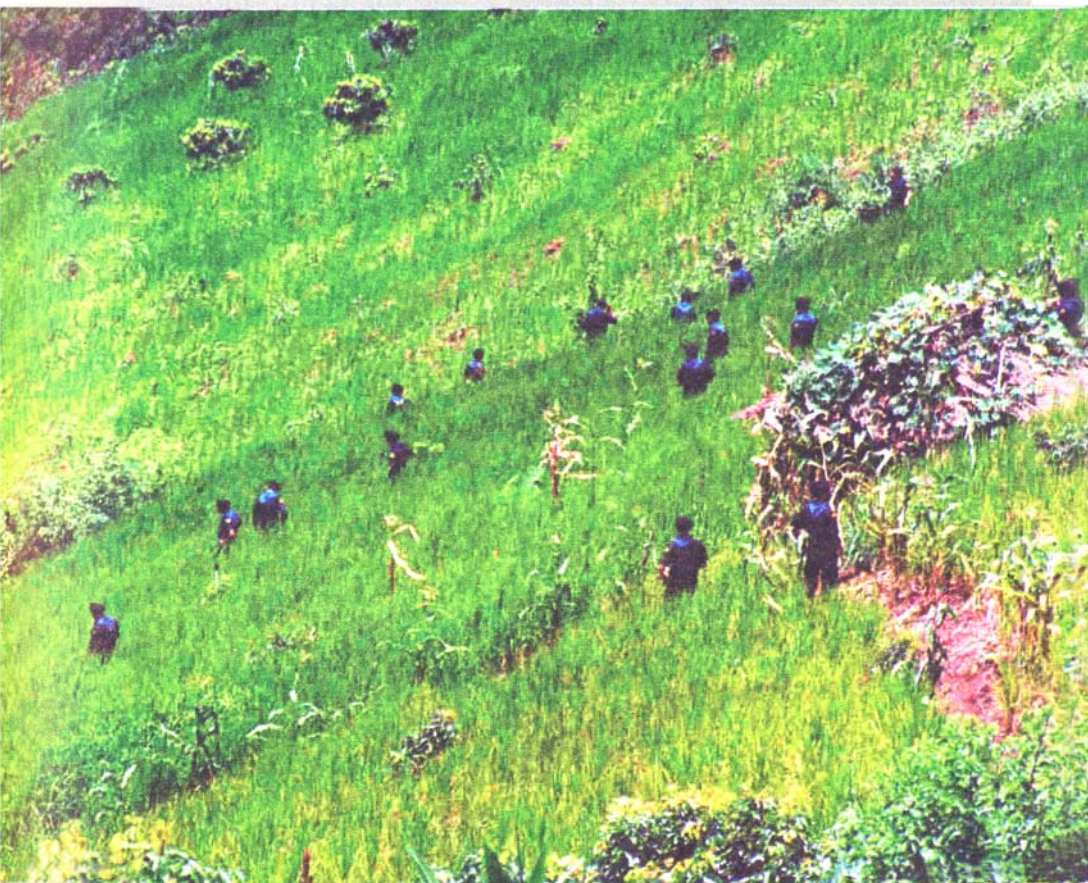
๒. วันที่ ๑๑, ๒๖ มกราคม ๒๕๔๒ เจ้าหน้าที่อำเภอเมืองเชียงใหม่ หน่วยจัดการต้นน้ำเปือ - น้ำคอนและกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ออกตรวจสอบพื้นที่ ระบุว่า ชาวมังที่บุกรุกพื้นที่ชื่อที่ดินจากชาวจีน หรือไปร์ จนทำให้ป่า ๑๕,๐๐๐ ไร่ ถูกบุกรุก ให้ผู้บุกรุกระงับการกระทำใดๆ

๓. วันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๒ มีการประชุมที่ อ.เชียงใหม่ ออกประกาศให้ชาวมัง ออกจากพื้นที่ภายใน ๓๐ วัน

๔. วันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๒ ชาวมังร้องเรียนผ่านกำนันตำบลป่ากลาง และกำนันตำบลป่ากลางเข้าพบนายอำเภอเมืองเชียงใหม่เพื่อขอผ่อนผัน

๕. วันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๒ ชาวเชียงใหม่ ๔ ตำบล ร้องเรียนกรณีนี้ต่อนายอำเภอเมืองเชียงใหม่

๖. วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๒ นายอำเภอมีคำประกาศให้ชาวมังออกจากพื้นที่ แต่ชาวมังร้องขอให้ทบทวนคำสั่งและมติดังกล่าวใหม่ และเสนอแนวทางแก้ไข ปัญหา ๗ ประการ เป็นทางออก

๗. วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒ นายอำเภอयीนยันตามคำประกาศ และมีหนังสือให้ผู้บุกรุกออกจากพื้นที่ ภายใน ๓๐ วัน โดยระบุจำนวนพื้นที่ที่ถูกบุกรุก ๑.๕ ไร่

๘. วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒ นายอำเภอเชียงกลางมีหนังสือถึงผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน ที่ นน ๐๗๑๘/๔๗๔ และมีหนังสือที่ นน ๐๗๑๘/๔๕๘ ถึงชาวม้ง โดยแจ้งว่า... “พื้นที่ที่กลุ่มชาวสวนลันจี้เข้าไปทำประโยชน์ คือ ป่าต้นน้ำเปือ และลุ่มน้ำกอน และห้วยหลายสาย เป็นพื้นที่ป่าต้นน้ำ ๑ เอ ป่าอนุรักษ์ การจะใช้ประโยชน์จะต้องขอความเห็นชอบจากมตติคณะรัฐมนตรี กลุ่มผู้ปลูกลันจี้ ต.ปากกลาง มิใช่คนที่นำอำเภอเชียงกลางไม่สามารถอนุญาตผ่อนผันได้ เพราะจะเป็นแบบอย่างที่ไม่ถูกต้องกับประชาชนกลุ่มอื่น ๆ” และระบุว่ามีความเสี่ยงจาก ๔ ตำบลแล้ว จึงยื่นยันให้ขับออกจากพื้นที่อำเภอเชียงกลางภายใน ๓๐ วัน และกำหนดห้ามผู้บุกรุกเข้าไปในสวน ในพื้นที่ และให้ออกจากพื้นที่ภายใน ๑ เดือน นับตั้งแต่วันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒

๙. ก่อนหน้านั้นชาวม้งได้ทำหนังสือร้องเรียนขอความเป็นธรรมและความช่วยเหลือจากรัฐ และองค์กรพัฒนาเอกชน เช่น ศูนย์ประสานงานองค์กรเอกชนพัฒนาชาวไทยภูเขา

จังหวัดเชียงใหม่ (ศอช.) โดยมีนางสาวสีวิภา กิตติยังกุล ผู้อำนวยการโครงการบ้านร่วมใจ ที่ปริกษา ศอช. เป็นผู้ให้คำปรึกษา และขอขยายการผ่อนผันให้ชาวม้งเข้าบำรุงรักษาสวนลั่นจี่ในช่วงติดผล เป็นเวลา ๙๐ วัน เริ่มตั้งแต่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๔๒ โดยได้รับการผ่อนผันจากอำเภอเขียงกลาง พร้อมทั้งจะแจ้งแก่ชาวไทยพื้นราบ เมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๔๒ ขณะที่กระแสนในช่วงวันที่ ๑๐-๒๘ กุมภาพันธ์ ราชฎรรใน อ.ทุ่งช้างก็มีการร้องเรียนการบุกรุกป่าของชาวม้งในพื้นที่ป่าขุนน้ำเลียบ - ป่าขุนน้ำแต่ปัญหาดังกล่าวยุติลงได้

๑๐. ในเดือนเมษายน ๒๕๔๒ ชาวม้งบ้านป่ากลางได้รวมตัวกับ เครือข่ายสมัชชาชนเผ่าแห่งประเทศไทย เพื่อผลักดันให้มีการแก้ไขปัญหาที่ดินทำกินและป่าไม้ ออกมาเป็นมติคณะรัฐมนตรีให้ชัดเจน

๑๑. วันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๔๒ ตัวแทนศูนย์ประสานงานองค์กรเอกชนพัฒนาชาวไทยภูเขา (ศอช.) ส่งหนังสือประสานนายอำเภอเขียงกลาง และเข้าพบเมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๔๒ ซึ่งเป็นเวลาเดียวกับที่รัฐบาลในเวลานั้น ได้ผ่านมติคณะรัฐมนตรีวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๔๒ เรื่อง การเจรจาแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของเกษตรกรภาคเหนือ ระหว่างการแก้ไขปัญหาให้ยุติการจับกุม ช่มชู้คุกคาม และละเมิดสิทธิ โดยเฉพาะมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าว มีผลผูกพันต่อแนวทางการแก้ปัญหาในเรื่องที่ดินที่ อ.เขียงกลาง โดยตรง โดยระบุว่า กรณีปัญหาหม้งบ้านป่ากลาง ต.ป่ากลาง อ.บัว จ.น่าน นั้น รัฐบาลจะคุ้มครองสิทธิชั่วคราวก่อนการพิสูจน์สิทธิ ไม่จับกุมคุมขัง ชื่นตะเบียนขอบเขตพื้นที่ทำกินเดิม ชีเขตและปักหมุดที่ทำกิน และพื้นที่ส่วนรวม เพื่อสำรวจรายแปลงปักหมุด คุ้มครองที่ทำกินชั่วคราว มีการพิสูจน์สิทธิ มีคณะกรรมการช่วยเหลือติดตาม

๑๒.วันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๕๒ ชาวมังในฐานะสมาชิกเครือข่ายสมัชชชาชนเผ่าแห่งประเทศไทย เดินทางไปชุมนุมร่วมกับเครือข่ายเกษตรกรภาคเหนือ (คกน.)ที่ จ.เชียงใหม่ ผลจากการเคลื่อนไหวดังกล่าว ทำให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการสำรวจพื้นที่ขึ้นมา ๑ ชุด ประกอบด้วยชาวไทยพื้นราบ และชาวไทยที่สูง ชาวมัง เพื่อสำรวจพื้นที่ให้ชัดเจน แต่เมื่อมีมติคณะ

รัฐมนตรี ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๕๒ กระบวนการในการพิสูจน์พื้นที่ป่าไม่ได้รับเข้าไปใน ส่วนจังหวัดน่านและหันไปใช้กระบวนการตามมติ ครม. คือให้ราษฎรลงชื่อในทะเบียน แล้วจึงมีการพิสูจน์สิทธิในอีกขั้นตอนหนึ่ง

๑๓. ต่อมาประชาคมเชียงกลางได้มีหนังสือแจ้งผู้ว่าราชการจังหวัดน่านในเดือนมิถุนายน ๒๕๕๒ ว่า ชาวพื้นราบเริ่มมีปฏิกริยาอีกครั้งต่อฝ่ายปกครองที่ไม่ดำเนินการใดๆกับชาวมัง และเตือนว่า เลยเวลาที่กำหนดผ่อนผันให้ชาวมัง ๙๐ วันแล้ว ชาวมังได้ตัดผลผลิตทั้งหมดแล้ว ได้มีการจัดประชุมในประชาคมเชียงกลางและมีข้อสรุปว่า ถ้าฝ่ายปกครองไม่ทำอะไรจะรวมมวลชนกตตันอำเภอเชียงกลาง และถ้าทางอำเภอไม่ทำอีกจะดำเนินการเอง ทำให้ผู้ว่าราชการจังหวัดน่านมีหนังสือไปถึงศูนย์ประสานงานประชาคมจังหวัดน่าน ขอให้จัดเวทีเพื่อรวมขอมปัญหา

๑๔. วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๕๒ ประชาคมจังหวัดน่านจัดเวทีแก้ปัญหาดังกล่าวขึ้นที่โรงพยาบาลจังหวัดน่าน โดยมีนายแพทย์บุญยงค์ วงศ์รักมิตร ที่ปรึกษาประชาคมจังหวัดน่านเป็นประธาน มีผู้เข้าร่วมประชุม ๕๐ คน อาทิ ป่าไม้จังหวัดน่าน ป่าไม้อำเภอเชียงกลาง นายอำเภอเชียงกลาง หัวหน้าชุดโครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงลุ่มน้ำน่านบนพื้นที่สูง (พมพ.) ตัวแทนชาวไทยพื้นราบ ตัวแทนชาวไทยที่สูง ชาวมัง นายประสาน สิทธิยศ (ครูบ้านญาติจากชาวไทยพื้นราบ) นายสุรเดช ยิ่งแสง (กำนันตำบลปากกลาง) น.ส.สีวิกา กิตติยงกุล จากกลุ่ม ศอช.

ทั้งนี้ ประชาคมเชียงใหม่ได้เสนอประเด็นต่อที่ประชุมว่า ที่ผ่านมาก่อเกิดปัญหาในเรื่อง:

๑) มลพิษในแหล่งน้ำ

- ❖ ให้สาธารณสุขกำหนดจุดตรวจวัดคุณภาพน้ำ ทั้งในพื้นที่สวนล้นจี่ แหล่งน้ำที่ชาวไทยพื้นราบอาศัย เพื่อนำมาเปรียบเทียบ
- ❖ จัดหาที่ทิ้งกระป๋องสารพิษ ปุ๋ย ยาฆ่าแมลงนอกพื้นที่แหล่งน้ำ (ซึ่งที่ประชุมเห็นด้วยทั้งหมด)

๒) การกักเก็บน้ำ

- ❖ ให้ชาวมังทำท่อน้ำมีวาล์ว ปิดเปิดน้ำภายในสวนเพื่อประหยัดน้ำ
 - ❖ ให้สร้างฝายทดน้ำตามหลักวิชา เพื่อเพิ่มความชื้นของดิน
- ไม่ให้ชาวมังกักเก็บน้ำ โดยระบุว่าหน้าแล้งชาวมังมักกักเก็บน้ำ ทำให้พื้นราบขาดแคลนน้ำ
- (ประเด็นดังกล่าวที่ประชุมเห็นด้วยทั้งหมด)

๓) การบุกกรุกป่าขยายพื้นที่

- ❖ ไม่ให้บุกกรุกพื้นที่ป่าเพิ่มเติมอีก
- ❖ ให้ถอนสวนลื่นจีตันเล็กที่ปลูกใหม่ออกจากพื้นที่ ส่วนลื่นจีตันใหญ่ที่ปลูกนาน ให้หยุดบำรุง รอการพิสูจน์สิทธิว่ามังเข้าทำประโยชน์ก่อนปี ๒๕๓๑ หรือไม่

ปรากฏว่า ชาวมังไม่ยอมรับในประเด็นนี้ โดยเรื่องการเพิกถอนสวนลื่นจีตันที่ปลูกใหม่นั้น ต้องกลับไปแจ้งแก่เจ้าของสวนว่าจะตกลงหรือไม่ และต้องการความชัดเจนของข้อมูล มติคณะรัฐมนตรี ข้อมูลจำนวนพื้นที่ทำประโยชน์ทั้งสิ้นของชาวมัง ซึ่ง น.ส.สิวิกา กิตติยกุล เสนอต่อที่ประชุมให้มีคณะกรรมการเพื่อติดตามปัญหา และสำรวจข้อมูลให้ตรงกันทุกฝ่าย แต่ที่ประชุมไม่เห็นด้วยอ้างว่ามี พมพ.ประจำลุ่มน้ำน่านที่มีผู้แทนทั้งสองฝ่ายประจำอยู่แล้ว

ดังนั้น การประชุมดังกล่าวจึงยังไม่มีข้อสรุปใด ๆ

๑๕. วันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๔๒ มีการประกาศเจตนารมณ์ของประชาคมเขียงกลางว่า “หากชาวสวนป่ากลางยังเข้าไปทำกินในพื้นที่ที่ถูกทำลาย และคิดต่อต้าน ชาวมังจะต้องถูกชาวเขียงกลางใช้วิธีการรุนแรงโต้ตอบทุกรูปแบบ...”

และในช่วงเวลานี้ชาวเขียงกลางเตรียมมรดงค์อนุรักษ์ป่าต้นน้ำเปือ-น้ำกอน

๑๖. วันที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๔๒ ชาวเขียงกลางมีการเดินรณรงค์ ๕,๐๐๐ คน แสดงพลังในนามกลุ่มอนุรักษ์พื้นที่ต้นน้ำน่าน อำเภอเขียงกลาง ๖ ตำบล กำหนดเจตนารมณ์ของประชาคมเขียงกลาง ให้ราษฎรผู้บุกรุกออกจากพื้นที่ โดยให้รื้อย้ายสิ่งปลูกสร้างภายใน ๓๐ วัน

๑๗. วันที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๔๒ มีประกาศจังหวัดน่านเรื่องให้ราษฎรผู้ครอบครองที่ดินในพื้นที่ป่าไม้แจ้งการครอบครองที่ดิน ลงนามโดยร้อยตำรวจตรีหะพงษ์ จักกะพาก ผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน

๑๘. วันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๔๒ ศอช. มีหนังสือยืนยันไปที่อำเภอเชียงกลาง ให้ปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรี วันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๔๒

๑๙. วันที่ ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๔๒ กลุ่มอนุรักษ์ป่าต้นน้ำน่าน เสนอปัญหาต่อผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน โดยระบุว่า ราษฎรผู้บุกรุกอ้างมติคณะรัฐมนตรี วันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๔๒ ซึ่งไม่มีสิทธิ เพราะไม่ใช่ราษฎรในเขตชุมชนดั้งเดิมของอำเภอเชียงกลาง พร้อมกับมีความเห็นต่อบทบาทของ ศอช. ที่ต่อรองกับรัฐบาล หน่วยราชการบางหน่วย ให้การสนับสนุนคุ้มครอง โดยสรุปว่าเพื่อหวังผลประโยชน์

โดยก่อนหน้านั้น มีฝ่ายความมั่นคง กองกำลังผาเมือง ได้เข้ามามีส่วนในการแก้ปัญหาโดยเป็นแกนนำในการสำรวจพื้นที่ทั้งหมด เพื่อจัดทำพิกัดและกันพื้นที่ล่อแหลมหรือถูกบุกรุกใหม่ออก และได้กันพื้นที่ดังกล่าวปลูกป่า ๑๒ สิงหาคม ๒๕๔๒ ได้จำนวน ๓,๐๐๐ ไร่ ซึ่งมีทหารเป็นแกนนำในการปลูกป่า

๒๐. วันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๔๒ ประชาคมอำเภอเชียงกลางจังหวัดน่านจัดทำหนังสือเรื่อง ปัญหาการบุกรุกป่าต้นน้ำน่าน เติรียมถวายฎีกาต่อสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่จะเสด็จพระราชดำเนินทรงเยี่ยมโรงเรียนใน อ.เฉลิมพระเกียรติ จ.น่าน ในวันที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๔๒ ระบุว่า มีชาวเขาเผ่าลัวะ ถิ่นราว ๕๐๐ ครอบครัว อยู่ลุ่มน้ำเปือ - น้ำกอน โดยชาวเขากลุ่มดังกล่าวใช้พื้นที่ราว ๓,๐๐๐ ไร่ แต่มีชาวมังไซพื้นที่ ถึง ๑๖,๑๒๗ ไร่ เพื่อปลูกลิ้นจี่ กะหล่ำปลี

นอกจากนั้น ในเวทีกาตั้งกล่าวระบุว่า “...ชาวเขาเผ่าม้งได้ทำผิดกฎหมายของไทย กลุ่มบุคคลดังกล่าวถือสัญชาติไทย ทั้งที่พื้นที่ดังกล่าวเป็นป่าสงวนแห่งชาติ เป็นอภิสิทธิ์ชนมากกว่าราษฎรในเขตพื้นที่ แม้แต่ราษฎรในเขตพื้นที่ยังไม่กล้าที่จะขึ้นไปทำกิน เนื่องจากเกรงกลัวต่อกฎหมายบ้านเมือง...”

“...ราษฎรชาวเขาเผ่าม้งผู้บุกรุกไม่ได้เป็นราษฎรที่อยู่ในเขตปกครองของอำเภอเขียงกลาง เป็นราษฎรจากที่อื่น ทำกินแบบเข้าไปเย็นกลับ ยากแก่การควบคุมปกครอง ราษฎรผู้บุกรุกก็ไม่ได้ทำการเกษตรเพื่อยังชีพ แต่เป็นการทำเพื่อการค้า ใช้นวดยานพาหนะ เครื่องมือเกษตรทันสมัย ราษฎรผู้บุกรุกมีประวัติในการผลิตและค้ายาเสพติดมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน บุกรุกพื้นที่ป่าสงวนเพื่อสร้างชุมชนใหม่ อาณาจักรใหม่มีเงินทุนลงทุนปีละหลายร้อยล้านบาท...” และ

“...ราษฎรชาวเขาเผ่าม้ง เมื่อกระทำความผิดแล้ว มักจะอ้างอิงสถาบันเบื้องสูง และหน่วยงานทางทหาร ทำให้เจ้าหน้าที่ เกิดความไม่สบายใจและไม่กล้าตัดสินใจดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งตามหน้าที่ ทำให้เกิดความเข้าใจผิดระหว่างชาวเขาเผ่าม้งกับราษฎรทั่วไป ก่อให้เกิดความแตกแยกในกลุ่มชนอยู่เนื่องๆ...”^{๑๑}

๒๑. วันที่ ๓-๔ สิงหาคม ๒๕๕๒ กลุ่มอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลำธารอำเภอเขียงกลาง เดินทางไปยื่นหนังสือต่อแม่ทัพภาค ๓ ที่จังหวัดพิษณุโลก และ อธิบดีกรมป่าไม้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อขอให้สนับสนุนเจตนารมณ์ดังกล่าว และได้เสนอโครงการปลูกป่าต้นน้ำเปือ-น้ำกอน เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ เพื่อดำเนินการปลูกป่าในพื้นที่ รวม ๕ หมู่บ้าน โดยเชิญอธิบดีกรมป่าไม้ นายปลอดประสพ สุรัสวดี ไปเป็นประธานในพิธีปลูกป่า

^{๑๑} กลุ่มอนุรักษ์ป่าต้นน้ำน่านในประชาคมอำเภอเขียงกลาง, “ปฏิกรรณเรื่องปัญหาการบุกรุกป่าต้นน้ำน่าน” ลงวันที่ ๒๘กรกฎาคม ๒๕๕๒ จำนวน ๔ หน้า.

๒๒. วันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๔๒ ชาวมังมีหนังสือไปถึง ศอข. แจ้งว่า “มีผู้หวังดีแจ้งข่าวอย่างไม่เป็นทางการให้ชาวสวนทราบว่า อำเภอเชียงกลางแจ้งหัวหน้าส่วนราชการ กำหนด ผู้ใหญ่บ้านและ อบต. ว่า ทางอำเภอจะระดมมวลชนหลายพันคนปลูกต้นไม้บริเวณ น้ำเปือ - น้ำกอน ในวันที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๔๒ โดยเจาะจงปลูกเฉพาะสวนของชาวมังปากกลางเท่านั้น” ซึ่งข่าวดังกล่าวสอดคล้องกับชาวมังที่ จ.แพร่ ดูข่าวไอทีวี และรีบบอกกล่าวแก่ชาวมังที่บ้านปากกลาง

๒๓. วันที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๔๒ ศอข. ทำหนังสือถึงนายอำเภอเชียงกลางเรื่องการปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรี ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๔๒ และปรึกษาเรื่องที่มีข่าวจะปลูกป่าในพื้นที่ทำกินของชาวมังบ้านปากกลาง แต่อำเภอเชียงกลางไม่มีหนังสือตอบแจ้งกลับให้ ศอข. ทราบแต่อย่างใด เมื่อมีการสอบถามผู้เกี่ยวข้องทราบเพียงว่าจะมีการปลูกป่าในสวนลั่นจี่ของมังสวนละ ๒๐ ต้น เท่านั้น ส่วนพื้นที่ที่เหลือจะปลูกในเขตป่าเสื่อมโทรม

๒๔. วันที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๔๒ อธิบดีกรมป่าไม้ นายปลอดประสพ สุรัสวดี พร้อมเจ้าหน้าที่ ๘ จังหวัดภาคเหนือ ชาวไทยพื้นราบ ร่วมกันปลูกป่าตามโครงการปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ จำนวนพันธุ์กล้าไม้ ๒๐๐,๐๐๐ ต้น จำนวนคนปลูก ๑๐,๐๐๐ คน ระบุว่าใช้พื้นที่บริเวณต้นน้ำเปือ - น้ำกอน รว ๒,๐๐๐ ไร่

โดยตลอดทางขึ้นเขาที่มีจุดปลูกป่าในบริเวณที่ทำกินของชาวไทยที่สูงชาวมังจะมีแผ่นป้ายติดประกาศบนไหล่เขา ระบุว่า “เป็นพวกหนักแผ่นดิน พวกบุกกรุกทำลายป่า”

มีรถยนต์เขียนแผ่นป้ายและกล่าวโจมตีว่า “มั่งรูกป่า ๑๖,๐๐๐ ไร่” ตลอดเส้นทางมีด่านตรวจเป็นระยะๆ มีการเปิดเพลงปลุกใจ และอธิษฐานกรรมป่าไม้ นายปลอดประสพ สุรัสวดี^{๑๔} กล่าวเปิดงานว่า

“.....การมาปลูกป่าวันนี้ ไม่เกี่ยวกับมติคณะรัฐมนตรี เพราะใช้พื้นที่ที่ฟื้นฟูป่า ที่อ้างว่าอยู่ในพื้นที่ป่ามานานนั้น รั้งพังยาก รัฐอยู่มานานนับ ๑,๐๐๐ ปี ก่อนกฎหมายจะเกิด จึงอยากให้มีทัศนคติกัน เดียวนี้เทคโนโลยีทันสมัยด้วยภาพถ่ายทางอากาศ ด้วยดาวเทียม รั้งรองว่าจะไม่ลิดรอนสิทธิของใคร แต่อย่าไปปดมดเท็จอ้างความยากจนมาเป็นเจ้าของที่ดิน ๒,๐๐๐-๓,๐๐๐ ไร่ ต้องแยกแยะความยากจนกับนายทุนด้วย อย่ามัวพูดเอาแต่ได้.....”

นอกจากนี้อธิษฐานกรรมป่าไม้ยังได้กล่าวถึงการบุกรุกต้นน้ำซึ่งของกลุ่มชาวม้งในพื้นที่กับการจับกลุ่มคัดค้านนโยบายของกรมป่าไม้ของกลุ่มเอ็นจีโอว่า ... บางกลุ่มที่มีจิตใจอนุรักษ์ก็ดีไม่ขัดข้องอะไร แต่ต้องหมายถึงประเทศไทยอยู่ได้มั่นคง ตนเองพยายามยอมรับการปลูกต้นไม้และไม่จำเป็นต้องตัดทิ้ง ดังนั้น สวนน้ำจึงก็ต้องยอมรับการปลูกต้นไม้เช่นกัน ถ้าเจ้าของสวนน้ำจะมาตัดต้นไม้ที่ปลูกป่าวันนี้ก็มีเรื่องกัน... มาตรการแรกคือ จับกุม มาตรการสองคือ ถ้าไม่ปลูก ๑ ต้นตายก็ตัดต้นไม้ ๑ ต้น

ภายหลังการกล่าวของอธิษฐานกรรมป่าไม้ ผู้ปลูกป่าได้นำกล้าไม้เข้าไปปลูกในสวนน้ำของชาวม้งบ้านปากกลางทั้งหมด ซึ่งก่อนหน้ามีการทำเครื่องหมายโดยปักด้วยผ้าไว้ในสวนน้ำของชาวม้งระบุว่าบ้านปากกลางเรียบร้อยแล้ว

๒๕. วันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๔๒ ศอช. กับชาวม้งบ้านปากกลาง ได้เข้าไปตรวจสอบความเสียหายในพื้นที่สวนน้ำ ซึ่งถูกปลูกป่าซ้อนไปแล้ว พบว่าข่าวไร่ที่ปลูกไว้

^{๑๔} _____, นสพ.เหนือผ่าน (ปีที่ 6 ฉบับที่ 239 วันที่ 1-15 กันยายน 2542)

ถูกเหยียบ มีถุงดำที่ใส่พันธุ์กล้าไม้ และกล่องโฟมใส่อาหารเคลื่อนสว่น การปลูกพันธุ์ไม้มีลักษณะแบบลวกๆ เช่น การปลูกทั้งถุงเพาะชำโดยไม่นำถุงออก การขุดดินต้นแล้วกลบเล็กน้อย บางส่วนวางตั้งไว้โดยไม่ปลูก บางส่วนวางไว้ตามไหล่เขาเป็นจำนวนมาก

๒๖. วันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๕๒ สำนักราชเลขาธิการมีหนังสือถามผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน เรื่องราษฎรขอพระราชทานความช่วยเหลือ กรณีปัญหาการบุกรุกป่าต้นน้ำตามหนังสือที่ รล ๐๐๐๘/๔๒๗๒ ลงวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๕๒ ลงนามโดยท่านผู้หญิงมนัสสินิตย์ วนิกกุล ราชเลขานุการในองค์สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ฝ่ายบริหารงานทั่วไป

๒๗. วันที่ ๒ กันยายน ๒๕๕๒ ชาวมังบ้านปากกลางเดินทางไปร้องเรียนต่อกลุ่มฮักเมืองน่าน ถึงเหตุการณ์ดังกล่าว

๓. ความรุนแรงคำรบสอง - สาม สถานการณ์ยิ่งบานปลาย

เป็นเวลาหลายเดือน ที่ปัญหาความขัดแย้งระหว่างชาวไทยพื้นราบใน อ.เชียงกลาง กับชาวไทยที่สูง ชาวมัง ใน ต.ปากกลาง อ.บัว จ.น่าน ดำเนินมาโดยไม่ได้มีการแก้ไข หรือจัดการปัญหาที่ผ่านมาแต่อย่างใด ทว่าดูเหมือนเหตุการณ์มิได้หยุดเพียงแค่นั้น เพราะในปี ๒๕๕๓ เกิดเหตุการณ์ที่รุนแรงและหนักหน่วงกว่าเดิม

เดือนเมษายน ๒๕๕๓ เริ่มมีสัญญาณบ่งบอกโดยชาวไทยพื้นราบได้ตั้งด่านตรวจและจุดสกัดเพื่อมิให้ชาวมังเข้าไปในที่ทำกินในที่ดินพิพาท

๑๙ มิถุนายน ๒๕๔๓ ชาวไทยพื้นราบจาก ต.เปือย ต.พระธาตุ อ.เขียงกลาง จำนวน ๑,๐๐๐ คน เริ่มชุมนุมบริเวณสามแยกบ้านป่ารวก หมู่ ๘ ต.พระธาตุ บนถนนสายบ้านนาหนุ่น บ้านกอก เมื่อเวลา ๑๗.๐๐ น. มีการปิดถนนและบุกเข้าตัดฟันสวนลิ้นจี่ของชาวม้งบ้านป่ากลาง ที่สวนลิ้นจี่บนต้นน้ำเปือย - น้ำกอน รวมทั้งสวนลิ้นจี่ของชาวม้งจากดอยปางแก ใน ต.พระธาตุ อ.เขียงกลาง จ.น่าน กระต๊อบถูกเผาไปหลายหลัง มีการตัดโค่นต้นไม้ขวางถนน ทำให้การสัญจรไปมาระหว่างบ้านกอก (จุดที่ม้งมีสวนลิ้นจี่บริเวณชุมชนนี้เป็นส่วนใหญ่) บ้านซี บ้านเกวต ไม่สามารถผ่านไปได้ โรงเรียนไม่สามารถเปิดดำเนินการสอนได้ ฐาน ตชด. ที่ ๓๒๕ ที่บ้านปางแก อ.ทุ่งช้าง ไม่สามารถส่งเสบียงผ่านไปได้ ถนนสายบ้านกอก - มณีพฤกษ์ หลักกิโลเมตรที่ ๑-๒ ซึ่งห่างจากที่ทำการอุทยานแห่งชาติดอยภูคาราว ๑ กิโลเมตร มีแต่ความสับสน ลิ้นจี่จำนวนประมาณ ๒,๐๐๐ ตัน ถูกตัดฟันทั้งหมด

กลุ่มที่ชุมนุมวันนั้นได้ยื่นข้อเรียกร้องต่อทางราชการ ดังนี้

๑. ให้ผู้บุกรุกที่มีใช้ราษฎรในชุมชนดั้งเดิมออกไป
๒. พื้นที่ที่ถูกบุกรุกแล้วให้ทางราชการสงวนไว้เป็นพื้นที่ป่าต้นน้ำลำธารต่อไป
๓. ให้ทางราชการร่วมกับองค์กรประชาชนจัดระเบียบชุมชน กำหนดขอบเขตพื้นที่ทำกินที่อาศัยของราษฎรดั้งเดิมในเขตป่าให้ชัดเจนอย่างเป็นรูปธรรม
๔. ให้ทางราชการพิสูจน์สิทธิการถือครองที่ดินและการใช้ประโยชน์ตามหลักเกณฑ์ กฎหมาย และมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง
๕. ให้ทางราชการเร่งรัดพัฒนาคุณภาพชีวิต ส่งเสริมจัดระบบการเกษตรของชุมชนอย่างยั่งยืนในเชิงอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ทั้งนี้ ผู้ชุมนุมอ้างว่า ได้ทราบข่าวว่าต้นไม้ที่ปลูกเมื่อวันที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๕๒ ถูกถอน ถูกตัดทำลาย จึงได้ร่วมกันชุมนุมประท้วง และระบุว่าเมื่อไปตรวจสอบต้นไม้ที่ร่วมกันปลูกก็พบว่า มีการถูกถอน ถูกตัดทำลายจริง ทำให้กลุ่มผู้ชุมนุมไม่พอใจ จึงได้ดำเนินการดังกล่าว

ในห้วงเวลาดังกล่าว มีนายพงษ์เดช ทิพย์เดช นายอำเภอเชียงใหม่กลาง นายพินิจ ศรีลัมภ์ ป่าไม้จังหวัดน่าน นายอดุลย์ พลประอินทร์ ปลัดจังหวัดน่าน พ.ต.ท.สมเกียรติ ปราดเปรี๊ว รองผู้กำกับหัวหน้าสถานีตำรวจภูธรอำเภอเชียงใหม่กลางร่วมสังเกตการณ์อยู่ด้วย ในการชุมนุมมีการกล่าวโจมตีและขับไล่ชาวม้ง และเรียกร้องให้ป่าไม้จังหวัดน่านออกมาชี้แจงข้อเท็จจริงในเรื่องที่ว่า ทำไมชาวม้งบุกรุกป่าแต่ไม่ถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย โดยการชุมนุมใช้เวลา นานกว่าป่าไม้จังหวัดน่าน จะออกไปชี้แจงต่อกลุ่มผู้ชุมนุม^{๑๕}

และในการชุมนุมครั้งนั้น นายที รินทร์ฤทธิ์ แกนนำประชาคมเชียงใหม่ ได้กล่าวในที่ชุมนุมว่า “...ชาวบ้านทั้งหมดอยากขอทวงสัญญาที่นายปลอดประสพ สุรัสวดี อธิบดีกรมป่าไม้ เคยประกาศว่า พื้นที่ตรงนี้เป็นป่าสงวนแห่งชาติ เป็นป่าต้นน้ำลำธารที่จะต้องก่อกำเนิดห้วยน้ำเปือ-น้ำกอน อันเป็นขุนห้วยต้นน้ำของแม่ให้น่าน ที่จะต้องไหลลงไปหล่อเลี้ยงคนทั้งภาคทั้งประเทศ ก่อนหน้านั้นนายปลอดประสพเอง เคยลั่นวาจาไว้ว่า หากใครบุกรุกพื้นที่นี้อีก จะต้องถูกดำเนินการตามกฎหมายอย่างเฉียบขาด โดยการตัดทำลายต้นพืชทุกชนิดที่ลงปลูกไว้ซึ่งบัดนี้ก็ครบวาระ ๑ ปีแล้ว แต่ปัญหานี้ยังคงยืดเยื้อมาตลอด จนกระทั่งชาวบ้านต้องลุกฮือขึ้นทวงสิทธิสัญญาดังกล่าว และเมื่อทางการได้รับปากไปอย่างนี้แล้วทางชาวบ้านก็จะรอดูผลงานไปอีกสักพักเมื่อครบกำหนด ๑ เดือนยังไม่มီးอะไรดีขึ้น กลุ่มชาวบ้านอาจมีข้อเสนอพร้อมกันกับเงื่อนไขต่าง ๆ อีกมากมายตามมา...”^{๑๖} โดยก่อนหน้านั้นป่าไม้จังหวัดน่านได้รับปากต่อกลุ่มผู้ชุมนุมว่าจะดำเนินการให้เสร็จสิ้นภายใน

^{๑๕} _____, “คนปราบเชียงใหม่สุดทึ่งมึง อ.บัว ยกพวกชุมนุมดัดลั่นจี้ - ไล่ฟันป่าต้นน้ำ” บทนำหนังสือพิมพ์มติชน รายงาน (๒๑ มิถุนายน ๒๕๕๓).

^{๑๖} _____, “ตามสั่ง • ปลอดประสพ - พันแหล่งสวนลั่นจี้มึงกว่าหมื่นไร่” หนังสือพิมพ์เหนือ่าน (ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๒๕๕ วันที่ ๑-๕ กรกฎาคม ๒๕๕๓, พาดหัวข่าว).

๑ เดือน (ซึ่งจะครบในวันที่ ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๕๓ : ผู้ศึกษา) โดยระบุว่าที่ไม่สามารถจับกุมชาวไทยที่สูงชาวม้งได้นั้น เพราะมี “มติคณะรัฐมนตรี ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๕๒ เรื่องการชะลอการจับกุมผู้บุกรุกป่าสงวนแห่งชาติ และให้สำรวจสิทธิการครอบครองทำกิน...เรื่องนี้แม้แต่รัฐบาลที่ตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้ชุมนุมได้...”

ส่วนนายอาณัติ จรรย์โกมล สมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ได้ระบุว่า ...ปัญหาที่เกิดขึ้นเพราะมติคณะรัฐมนตรี ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๕๒ ที่ยกเว้นจับกุมคนบุกรุกทำลายป่า

จากเหตุการณ์ดังกล่าวข้างต้น ชาวม้งบ้านป่ากลางออกมาระบุว่า เหตุการณ์ในวันที่ ๑๙ มิถุนายนนั้น มีเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ตำรวจภูธร ตำรวจตระเวนชายแดน เป็นหน่วยที่ตั้งด่านสกัดบนถนนบ้านนาหนูน - บ้านกอก หลักกิโลเมตรที่ ๕-๖ บริเวณบ้านป่ารวก โดยห้ามเฉพาะชาวไทยที่สูงชาวม้ง ขึ้นไปบนพื้นที่ทำกิน แต่ไม่ห้ามชาวไทยพื้นราบที่จะเดินทางไปบริเวณจุดพิพาท ปรากฏว่าผลการชุมนุมเจรจา ไม่มีข้อสรุปใดๆ มากกว่าทางป่าไม้จังหวัดนำเข่อใช้เวลาแก้ปัญหาภายใน ๑ เดือน

หลังจากเกิดเหตุการณ์แล้วชาวม้งที่ได้รับความเสียหายได้ไปแจ้งความดำเนินคดี แต่พนักงานสอบสวนไม่รับแจ้งความ พร้อมกับข่มขู่ชาวม้งที่ไปแจ้งความว่า อาจจะถูกแจ้งความดำเนินคดีกลับ ขอให้บุกรุกป่ากับทำลายต้นไม้

๒๑ มิถุนายน ๒๕๕๓ ชาวไทยที่สูงชาวม้งป่ากลาง ไปสำรวจความเสียหาย และร้องเรียนต่อมาว่า มีต้นลินจี่ถูกตัดทำลายจำนวนราว ๓,๐๐๐ ต้น อายุ ๕-๑๐ ปี โตวัดรอบต้นได้ประมาณ ๑๙ นิ้ว ให้ผลผลิต ๒-๑๐ ปีมาแล้ว บ้านพักถูกเผาทำลาย ๗ หลัง ค่าเสียหายทั้งสิ้น ๑๔ ล้านบาท และมีคำสั่งจากจังหวัดน่านถึงนายอำเภอปัว แจ้งชาวม้งป่ากลางไม่ให้เข้าไปในพื้นที่ขุนน้ำทั้งสอง จนกว่าจะได้มีการแก้ไขปัญหาโดยมีการพิสูจน์สิทธิ

๔. กระบวนการแก้ไขปัญหา

๒๓ มิถุนายน ๒๕๕๓ ทางอําเภอบัว จัดประชุมชี้แจงชาวไทยที่สูงบ้านปากกลาง ให้ชะลอเข้าสวนลิ้นจี่ไว้ช่วงหนึ่ง การประชุมดังกล่าวจัดที่บ้านค้างฮ่อ หมู่ ๓ ต.ปากกลาง อ.บัว และวันดังกล่าวชาวปากกลางยื่นข้อเรียกร้อง ๑๒ ข้อ ต่อนายอําเภอบัว

๔ กรกฎาคม ๒๕๕๓ นายอําเภอบัวรายงานทางจังหวัดน่านว่า ชาวบ้านตำบลปากกลางในนามเครือข่ายป่าไม้และที่ดินตำบลปากกลาง ร้องทุกข์ขอความเป็นธรรมกรณีชาวเขียงกลางเข้าไปตัดลิ้นจี่ ทำลายทรัพย์สิน พร้อมกับมีข้อเรียกร้องกับทางราชการ ๕ ข้อ

๕ กรกฎาคม ๒๕๕๓ มีการประชุมคณะอนุกรรมการช่วยเหลือประชาชนระดับจังหวัด (อ.คชช.จ.) โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน ร้อยตำรวจตรีระชนพงษ์ จักกะพาก เป็นประธาน การประชุมดังกล่าวได้เชิญผู้ที่เกี่ยวข้องมาหารือด้วย ที่ประชุมมีมติแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อพิจารณาดำเนินการแก้ไขปัญหาการครอบครองพื้นที่เพื่อปลูกลิ้นจี่ท้องที่อําเภอ

๗ กรกฎาคม ๒๕๕๓ จังหวัดน่านมี คำสั่งจังหวัดที่ ๑๔๒๖/๒๕๕๓ แต่งตั้งคณะทำงานแก้ไขปัญหาการครอบครองพื้นที่ป่าไม้เพื่อปลูกลิ้นจี่ ท้องที่อําเภอเขียงกลาง จำนวน ๑๑ คน มีนายประทีป วรรณิต รองผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน เป็นประธาน มีเจ้าหน้าที่ทหาร หรือฝ่ายความมั่นคงอยู่ด้วย โดยมีป่าไม้จังหวัดน่านเป็นเลขานุการหน้าที่ของคณะทำงานคือ แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน รอบคอบ ถูกต้อง เกิดประสิทธิภาพ ทันเหตุการณ์ ป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาขยายตัว จนเกิดความรุนแรง

๑๑ กรกฎาคม ๒๕๕๓ คณะทำงานฯ ประชุมครั้งที่ ๑/๒๕๕๓ ที่สำนักงานป่าไม้จังหวัดน่าน มีมติให้จัดตั้งชุดปฏิบัติการเข้าไปสำรวจพื้นที่ป่าที่ถูกบุกรุกโดยเห็นสำรวจชาวเขาเผ่าม้ง ต.ป่ากลาง อ.ปัว ว่ามีจำนวนเท่าใดในพื้นที่ ชาวเขาเผ่าม้งจากพื้นที่อื่น ๆ จำนวนเท่าใด และสำรวจพื้นที่ครอบครองทั้งหมดมีเท่าใด (เพื่อพิสูจน์คนและพื้นที่) โดยใช้ข้อมูลการขึ้นทะเบียนรายชื่อผู้ที่แจ้งการครอบครองที่ดินตามมติคณะรัฐมนตรี วันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๕๒ เป็นเกณฑ์

๒๖ กรกฎาคม ๒๕๕๓ จังหวัดน่านตั้งคณะทำงาน โดยมอบหมายให้หัวหน้าหน่วยต้นน้ำโครงการพัฒนาลุ่มน้ำน่าน กรมป่าไม้ เป็นหัวหน้าคณะ เพื่อเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เชิญตัวแทนสองฝ่ายให้ข้อมูล และไปดูสถานที่เกิดเหตุ

๑๕-๑๖ สิงหาคม ๒๕๕๓ สภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) เริ่มให้ความสนใจในปัญหาที่เกิดขึ้น โดยจัดเวทีที่โรงแรมซิตีพาร์ค อ.เมือง จ.น่าน เพื่อให้คู่กรณีสองฝ่ายได้มีโอกาสให้ข้อมูลพร้อมร่วมประชุมกับส่วนราชการในจังหวัดน่านในเรื่อง “นโยบายสันติวิธี ยุทธศาสตร์เพื่อความมั่นคง” จากการประชุมดังกล่าว จังหวัดน่านได้มีการประเมินว่า มีเหตุการณ์ที่ทำให้กลุ่มแกนนำของอำเภอเชียงกลางเกิดการเข้าใจผิดว่าทางราชการเข้าข้างชาวไทยที่สูง ชาวม้งบ้านป่ากลาง และเชื่อว่าอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ปลุกกระแสการรวมตัวของชาวไทยพื้นราบใน อ.เชียงกลาง จนปะทุเกิดเหตุการณ์รุนแรงในเวลาต่อมา

๒๑ สิงหาคม ๒๕๕๓ เกิดเหตุการณ์ชาวไทยพื้นราบ บุกรุกขึ้นไปเผาทำลายตัดต้นลิ้นจี่ของชาวไทยที่สูง ชาวม้งอีกครั้ง โดยมีราษฎรใน อ.เชียงกลาง รวม ๖ ตำบล ๕๘ หมู่บ้าน หมู่บ้านละ ๕๐คนประมาณ ๓,๕๐๐คน ต้นลิ้นจี่ ได้รับความเสียหายเกือบสามหมื่นต้น เนื้อที่ ๑.๕ พันไร่ ผู้ได้รับความเสียหายจำนวน ๑๖๐ ราย มีการใช้รถแบ็คโฮขุดดินถม ขวางกั้นถนนไม่ให้ใครผ่านเข้าออกใกล้หน่วยพิทักษ์ป่าและที่พักสายตรวจ

ผู้ชุมนุมได้กางเต็นท์บริเวณสามแยกบ้านป่ารวก หมู่ ๖ ต.พระธาตุ อ.เชียงกลาง

ในช่วงนั้นนายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี นายปองพล อดิเรกสาร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และนายเนวิน ชิดชอบ เป็นรัฐมนตรีช่วยกระทรวงดังกล่าว

๒๒ สิงหาคม ๒๕๔๓ แมทท์ภาค ๓ พล.ท.วัชรชัย ฉายเหมือนวงศ์ (ยศในขณะนั้น) ได้จัดประชุมด่วน โดยเชิญอธิบดีกรมป่าไม้และหัวหน้าหน่วยงานในภาคเหนือตอนบน ประชุมหารือร่วมมือกันแก้ไขปัญหาป่าไม้ ที่โรงแรมเชียงใหม่ฮิลล์ ในเชิงที่ขอให้ฝ่ายทหารมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา โดยยกประเด็นกรณีจังหวัดน่านที่ฝ่ายทหารเกรงว่าจะลุกลามบานปลาย

ความกังวลดังกล่าวสอดคล้องกับข่าวในหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน ฉบับวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๔๓ ที่ว่า **“ทหารหวั่นปัญหาผั่มน่านบานปลาย แแย้งทรัพยากรสูญเสียปีนแตก”** โดยระบุแหล่งข่าวทางทหารให้ความเห็นและข้อมูลว่า

“...ในจังหวัดน่านมีชาวม้งราว ๑๐๐,๐๐๐คน ราว ๘๐% เคยอยู่ในกลุ่มที่เห็นแย้งกับรัฐบาลในอดีต แต่เป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยแล้ว ตามนโยบาย ๖๖/๒๕๒๓ พื้นที่พิพาทเป็นพื้นที่ม้งเคยทำกินมาก่อน แต่ต่อมาทหารอพยพม้งไปอยู่อ.บัวและม้งได้กลับไปพื้นที่เดิมอีกครั้งมีพื้นที่บางส่วนของม้งที่ครอบครองก่อนประกาศเขตป่าสงวน พ.ศ.๒๕๓๑ แต่ก็มีพื้นที่บางส่วนที่ม้งซื้อเพิ่มเติมมาจากชาวจีนลั๊วะ ซึ่งมีพื้นที่ทำกินในบริเวณใกล้เคียงกัน พื้นที่ม้งทำกินนั้น อยู่ในจุดล่อแหลมต่อระบบนิเวศ แต่ก็ไม่ใช่ทั้งหมดที่มีความลาดชันเกินไป หรือเป็นต้นน้ำที่ล่อแหลม...”

ส่วนในเรื่องความเห็นต่อเหตุการณ์ความรุนแรงที่ผ่านมาั้นเจ้าหน้าที่ทหารได้ให้ความเห็นว่า “...เป็นเพราะท่าทีของฝ่ายปกครองที่สนับสนุนชาวพื้นราบใน อ.เขียงกลาง การประกาศขับม้งออกจากพื้นที่ของ อ.เขียงกลาง ภายใน ๓๐ วัน และการตั้งด่านสกัดม้งไม่ให้เข้าสวนลินจี ทั้ง ๑๙ มิถุนายน ๒๕๔๓ และ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๔๓... ไม่อยากให้เกิดเสียงปืนแตกนัดที่สอง เพราะที่น่านเคยมีเสียงปืนแตกนัดแรกมาแล้วเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๑๐ เกิดการสู้รบอย่างหนัก ไม่ควรปิดประตูตีแมว โดยมีเจ้าหน้าที่รัฐช่วยกระพือสถานการณ์...”

๓๐ สิงหาคม ๒๕๔๓ หนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน โดยศูนย์ข่าวภูมิภาค ลงข่าวว่า “น่านดินสางปมม้ง ชาวพื้นราบเห็นจับเข้าคุก จังหวัดสั่งปิดข่าว” ซึ่งระบุว่า “...ที่ประชุมคณะกรรมการแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างชาวม้งที่สูง กับคนพื้นราบ ซึ่งมีแนวโน้มบานปลายเป็นสงครามระหว่างกลุ่มชนเน้นการแก้ปัญหากลับมาสู่ประชาคมจับเข้าคุกกันเอง โดยมีนายแพทย์บุญยงค์ วงศ์รักมิตร ประธานประชาคมจังหวัดน่านเป็นแกนกลาง จังหวัดสั่งปิดข่าว ให้นายประทีป วรนิติ รองผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน แกลงข่าวคนเดียว...”

๘ กันยายน ๒๕๔๓ หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน ปีที่ ๒๓ ฉบับที่ ๘๒๑๘ เสนอบทความของ นิธิ เอียวศรีวงศ์ เรื่อง “เผาบ้านม้งแกจน” ผู้เขียนใช้คำว่า “...เป็นเรื่องอุกฉกรรจ์ที่ร้ายแรงเมื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐในอำเภอเขียงกลาง จังหวัดน่าน ได้ปิดถนนกวดค้นชาวเขาเผ่าม้งบ้านป่ากลาง พร้อมกับมีราษฎรพื้นราบยกกำลังกันเข้าไปเผาทำลาย

ตัดพ้อตันลั่นจี้ อันเป็นทรัพย์สินของชาวมัง...” และ “ร้ายยิ่งไปกว่านั้น การก่อการจลาจล ทั้งสองครั้ง มีร่องรอยหลักฐานที่ควรเชื่อได้ว่า มีเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองและกรมป่าไม้ เข้าไปเกี่ยวข้อง จนอาจถึงขั้นจัดการให้เกิดขึ้น...ถือเป็นการปล่อยให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ ปลุกปั่นราษฎรเพื่อเข่นฆ่ากัน....”

๑๒ - ๑๓ กันยายน ๒๕๔๓ คณะกรรมการสิทธิแวดล้อมของวุฒิสภา ได้ไปศึกษาตรวจสอบปัญหาต่างๆ ในพื้นที่

๑๔ - ๑๕ กันยายน ๒๕๔๓ ตัวแทนชาวไทยที่สูงชาวมังเดินทางเข้ากรุงเทพฯ ร้องเรียนตำรวกกองปราบปราม เรื่องที่พนักงานสอบสวน สภ.อ.เขียงกลาง ไม่รับแจ้งความ กระทั่งมีการสั่งการให้ สภ.อ. เขียงกลาง รับแจ้งความ ซึ่งตัวแทนชาวมังบ้านป่ากลาง จำนวน ๓ คน ซึ่งได้รับมอบอำนาจจาก ๑๒๑ ราย ได้ไปดำเนินการแจ้งความร้องทุกข์ ต่อพนักงานสอบสวน สภ.อ.เขียงกลาง เพื่อให้ดำเนินคดีแก่ผู้ตัดพ้อตันลั่นจี้และเผาทำลายทรัพย์สิน ตามบันทึกประจำวัน ข้อ ๑-๓ คดีที่ ๘๗,๘๘,๘๙ /๒๕๔๓ ลงวันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๔๓

๑๖ - ๒๔ กันยายน ๒๕๔๓ พนักงานสอบสวนจาก สภ.อ.เขียงกลางจึงเข้าไปตรวจสอบพื้นที่เกิดเหตุ โดยมีเจ้าหน้าที่จากองค์กรพัฒนาเอกชนร่วมสังเกตการณ์

๖ ตุลาคม ๒๕๔๓ ผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน ร.ต.ต.ชนะพงษ์ จักกะพาก มีคำสั่งจังหวัดน่านที่ ๒๑๖๗/๒๕๔๓ เรื่องแต่งตั้งคณะทำงานแก้ไขปัญหาการครอบครองพื้นที่ป่าไม้เพื่อปลุกปลิ่นจี้ ท้องที่อำเภอเขียงกลาง เปลี่ยนแปลงจากคำสั่งเดิมเป็น ๑๕ คน โดยมีนายปริญญา ปานทอง รองผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน เพิ่มเจ้าหน้าที่จากสำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดน่านพร้อมด้วยธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาน่าน และมี ผบ.จก.ม.2 (หน่วยงานทหารในพื้นที่) โดยระบุอำนาจ

หน้าที่ให้ ตรวจสอบข้อมูลในปัญหาเดิม รวบรวมปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วและที่จะเกิด วิเคราะห์สาเหตุ จัดลำดับปัญหา แนวทางเพื่อดำเนินแผนงานโครงการเร่งด่วน เรียกข้อมูล เชิญบุคคล หน่วยงานให้ข้อมูล รวบรวมปัญหา สถานการณ์ การดำเนินการเหตุการณ์ ประมวลเป็นฐานข้อมูล ประเมินการปฏิบัติที่ผ่านมา เพื่อปรับปรุงติดตามการดำเนินการว่าเป็นไปตามข้อยุติหรือไม่ ฟังเสียงสะท้อน จากส่วนประชาชน รายงานผลให้ อ.คชช.จ. และปฏิบัติตามที่ อ.คชช.จ. มอบหมาย

๑๐-๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๓ องค์กรพัฒนาเอกชนและสภาทนายความ ร่วมประชุม แนวทางคดีความกรณีปัญหาป่า - เชียงกลาง และเดินทางไปตรวจสอบพื้นที่เกิดเหตุใน วันที่ ๒๑-๒๓ ตุลาคม

๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๓ คณะทำงานชุดใหม่ประชุมที่สำนักงานป่าไม้จังหวัดน่าน มีมติให้ ดำเนินการตรวจสอบพิสูจน์สิทธิการครอบครองที่ดินของราษฎร โดยปฏิบัติ ให้เป็นไปตามมาตรการและแนวทางแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ ตามมติคณะ รัฐมนตรีวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๕๑

๑ ธันวาคม ๒๕๕๓ คณะทำงานฯ ประชุมที่สำนักงานป่าไม้จังหวัดน่าน เพื่อ พิจารณาแนวทางและขั้นตอนการพิสูจน์สิทธิการครอบครองที่ดินของราษฎร โดย เชิญตัวแทนทั้งสองฝ่าย ฝ่ายละ ๓ คน เข้าร่วมรับฟัง และแจ้งในที่ประชุมว่า ได้รับ ภาพถ่ายทางอากาศจากกรมแผนที่ทหารมาแล้ว เป็นภาพถ่ายเมื่อ ๕ ธันวาคม ๒๕๓๒

๑๓ ธันวาคม ๒๕๕๓ จังหวัดน่านมีคำสั่งที่ ๒๖๔๔/๒๕๕๓ เรื่องแต่งตั้ง คณะกรรมการตรวจสอบพิสูจน์สิทธิการครอบครองที่ดินบริเวณพื้นที่ป่าต้นน้ำเปือ - น้ำกอน ท้องที่อำเภอเชียงกลาง ลงนามโดย ร.ต.ต.ชนะพงษ์ จักกะพาก ผู้ว่าราชการ จังหวัดน่าน ในฐานะประธานคณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนจังหวัดน่าน มีคณะ

ทำงาน ๑๙ คน โดยมีป่าไม้จังหวัดน่าน เป็นประธาน คณะทำงานมีผู้แทนจากคู่อกรณีฝ้ายละ ๓ คน

๒๐-๒๑ มกราคม ๒๕๔๔ องค์กรพัฒนาเอกชน ร่วมด้วย ชาวไทยที่สูง ชาวมังจัดเวทีแลกเปลี่ยน และชี้ให้ตระหนักร่วมกันดูแลรักษาป่า น้ำ ดิน ที่จังหวัดน่าน

๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔ คณะกรรมการตรวจสอบพิสูจน์สิทธิการครอบครองที่ดินจัดประชุมที่สำนักงานป่าไม้จังหวัดน่าน เพื่อพิจารณาหาแนวทางขั้นตอนการพิสูจน์สิทธิโดยใช้แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการตรวจสอบพิสูจน์การครอบครองที่ดินของราษฎรในเขตที่ดินของรัฐ (กปร.) และ มาตรการ แนวทางแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๑ และตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๔๒

๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔ กรมป่าไม้มีหนังสือลงนามโดยนายสมชัย เพียรสถาพร รองอธิบดีกรมป่าไม้ เรื่องขอเจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญด้านแผนที่และภาพถ่ายทางอากาศร่วมตรวจสอบพิสูจน์สิทธิการครอบครองที่ดินบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำเปือ - น้ำกอนถึงผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน

๑๒ มีนาคม ๒๕๔๔ ประธานเครือข่ายป่าไม้ที่ดินตำบลปากกลาง อำเภอบัว จังหวัดน่าน ถวายฎีกา และยื่นหนังสือต่อ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี

๑๙ มีนาคม ๒๕๔๔ ชาวไทยที่สูง ชาวมัง ร่วมกับเครือข่ายป่าไม้ที่ดิน และสหพันธ์เครือข่ายเกษตรกรภาคเหนือ ยื่นหนังสือต่อนายประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรฯ (ตำแหน่งในขณะนั้น) ที่ จ.เชียงใหม่

๑ พฤษภาคม ๒๕๕๔ คณะกรรมการตรวจสอบพิสูจน์สิทธิการครอบครองที่ดินฯ จัดประชุมและกำหนดให้การดำเนินการตรวจสอบสิทธิกระท่ออย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่เดือนมีนาคม ๒๕๕๔ และให้เสร็จสิ้นในเดือนมิถุนายน ๒๕๕๔

๒-๔ พฤษภาคม ๒๕๕๔ ผู้ตรวจสอบสำนักนายกรัฐมนตรึประจำเขต ๙ เดินทางตรวจสอบข้อเท็จจริงในพื้นที่

๒๔-๓๑ พฤษภาคม ๒๕๕๔ นายวัลลพ บึงเกิดผล เจ้าหน้าที่แผนที่ภาพถ่าย ๘๖ (ยศตำแหน่งในขณะนั้น) ซึ่งกรมป่าไม้ส่งไปร่วมวิเคราะห์ ตรวจสอบและพิจารณาตีความภาพถ่ายทางอากาศเพื่อประกอบการพิสูจน์การครอบครองที่ดิน ตั้งแต่วันที่ ๑๓-๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๔ ได้แจ้งผลการพิจารณาและตีความภาพถ่ายทางอากาศ

๒๐-๓๐ มิถุนายน ๒๕๕๔ ชาวไทยที่สูงชาวม้ง ร่วมกระบวนการพิสูจน์สิทธิการครอบครองที่ดินฯ ตามมติคณะรัฐมนตรีวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๕๑

๑๘-๒๐ กรกฎาคม ๒๕๕๔ เครือข่ายป่าไม้ที่ดิน ต.ปากกลาง ร่วมเวทีการแก้ไขปัญหาของ กอ.รมน. ภาค ๓ เพื่อแก้ไขความขัดแย้งโดยสันติวิธีที่โรงแรมมารินทร์ลากูน จังหวัดพิษณุโลก โดย พล.ท.วิธชัย ฉายเหมื่อนวงศ์ แม่ทัพภาคที่ ๓ ขอให้ยุติปัญหาไม่ว่าเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ผู้นำ ๔ ตำบลในอำเภอเขียงกลาง และชาวไทยที่สูง ชาวม้งตำบลปากกลาง เพื่อรอผลการพิสูจน์สิทธิ

อย่างไรก็ตาม หน่วยจัดการต้นน้ำเปือ - น้ำกอน ได้นำพันธุ์ไม้ไปปลูกในแปลงลีนจีของชาวไทยที่สูงอีกครั้ง (ในสวนที่ถูกตัดลีนจีไปแล้ว) กระทั่งชาวไทยที่สูงชาวม้งบ้านปากกลางได้มีการร้องเรียนอีกครั้งในวันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๕๔

๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๔ คณะกรรมการตรวจสอบพิสูจน์สิทธิการครอบครองที่ดินฯ ประชุมสรุปผลการดำเนินการตรวจสอบพิสูจน์สิทธิตั้งแต่เดือนมีนาคม -

กรกฎาคม ๒๕๔๔ โดยในเบื้องต้นมีการตีความในประเด็นไร่ร้างว่าเป็นพื้นที่ประเภทใด ทำประโยชน์มาก่อน หรือหลังการประกาศเขตป่าสงวนแห่งชาติ และที่ประชุมให้ผู้ต้องการแสดงพินิจสิทธิในประเด็นดังกล่าวยื่นเอกสารเพิ่มเติม ภายใน ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๔ (เป็นความเห็นของพ.อ.สำเร็จ ศิวาดำรงค์ผบ.จทบ.น่าน ที่เข้าร่วมประชุมในวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔ และเสนอต่อประเด็นกรณีที่ราษฎรไม่มีเอกสารสิทธิที่ดินใดๆ ให้พิจารณาในเรื่อง เอกสารราชการต่าง ๆ ที่ราษฎรได้แจ้งสิทธิการครอบครองทำประโยชน์ก่อนปี ๒๕๓๑ โดยให้อำเภอตรวจสอบว่ามีหลักฐานอะไรบ้างที่ออกให้ราษฎร ซึ่งในที่นี้ก็คือ ส.ส.๓๑)

๑๙ ธันวาคม ๒๕๔๔ คณะทำงานแก้ไขปัญหาการครอบครองพื้นที่ป่าไม้เพื่อปลูกลิ้นจี่ ท้องที่อำเภอเขียงกลาง มีการประชุมครั้งที่ ๑/๒๕๔๔ ที่สำนักงานป่าไม้จังหวัด โดยที่ประชุมแจ้งผลการตีความภาพถ่ายทางอากาศของผู้เชี่ยวชาญด้านแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศของกรมป่าไม้ มีนายปริญญา ปานทองรองผู้ว่าราชการจังหวัดน่านเป็นประธาน

๘. ตีจากที่ประชุมกำหนดแนวทางแก้ปัญหาเรื่องการพิสูจน์สิทธิ คือ

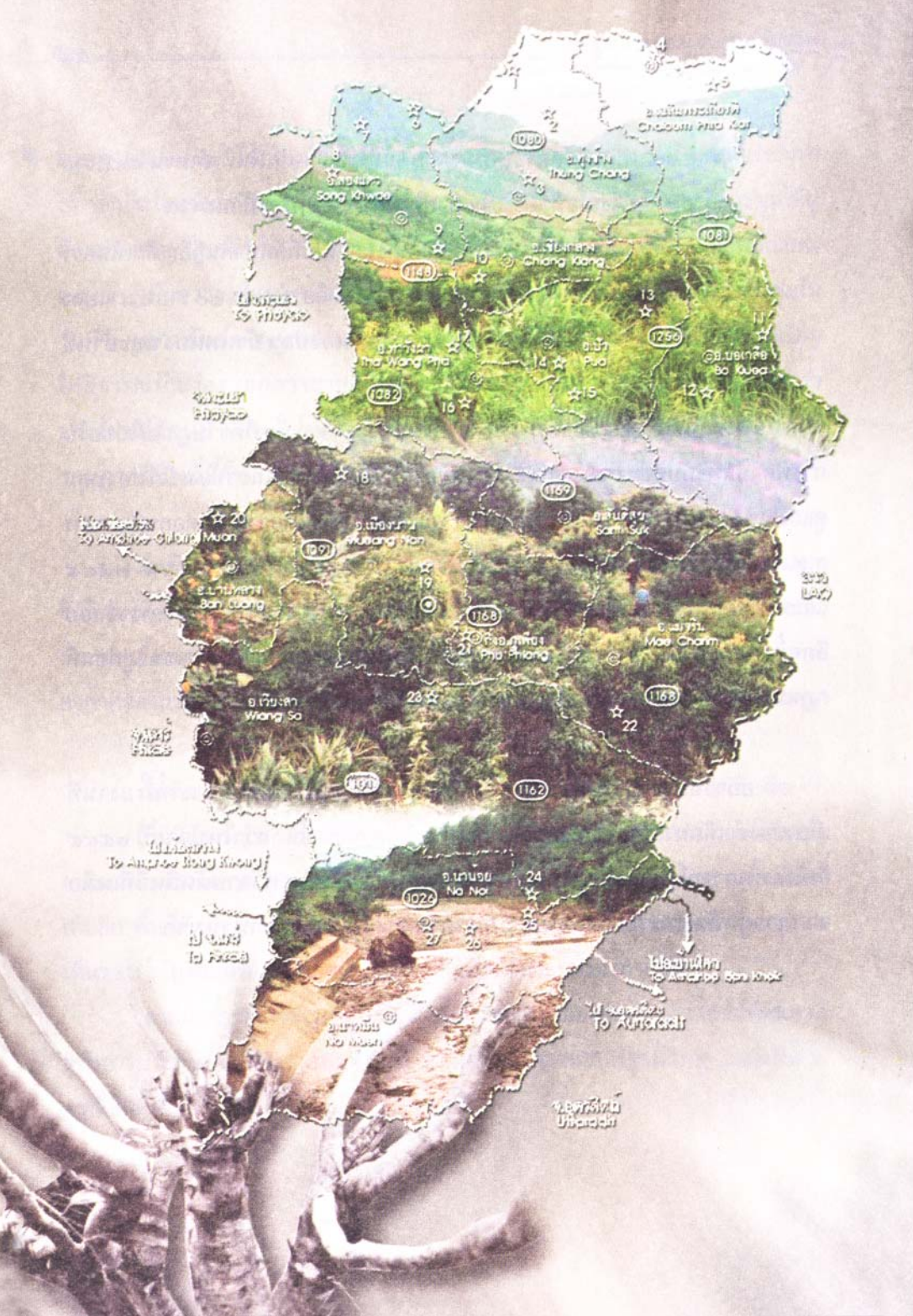
พื้นที่ที่ราษฎรครอบครองทำประโยชน์ที่ดินมาก่อนประกาศเขตป่าสงวนแห่งชาติ ตามผลการตรวจสอบพิสูจน์สิทธิ เห็นชอบให้ครอบครองทำกินต่อไป ห้ามขยายพื้นที่เพิ่มเติมอีก พื้นที่ที่ราษฎรครอบครองที่ดินจำนวนหลายแปลง และมีบางแปลงทำกินอยู่ก่อนเห็นชอบ ให้ครอบครองทำกินต่อไปเฉพาะพื้นที่ที่ได้ครอบครองมาก่อน

ตามผลการตรวจสอบพิสูจน์สิทธิ พื้นที่ราษฎรครอบครองทำประโยชน์ที่ดินภายหลังการประกาศ เขตป่าสงวนแห่งชาติ ตามผลการตรวจสอบพิสูจน์สิทธิ แยกเป็น ๒ กรณี คือ

- ❖ สำหรับที่ดินที่ได้ครอบครองภายหลัง ให้ออกจากพื้นที่ จำนวน ๓๔ ราย ๓๘ แปลง เนื้อที่ ๑๒๘ ไร่ ซึ่งเป็นที่ดินของราษฎรบ้านเกวต
- ❖ กรณีราษฎรครอบครองที่ดินภายหลัง และไม่มีที่ดินทำกินที่อื่น อีกเห็นควรนำเสนอจังหวัดพิจารณาหาแนวทางช่วยเหลือ จำนวน ๒๐ ราย ๔๘ แปลง เนื้อที่ ๗๐ ไร่ เป็นที่ดินของราษฎรบ้านหนองปลา บ้านหนอง และบ้านชี

สำหรับพื้นที่ที่ไม่มีราษฎรแจ้งการครอบครอง และพื้นที่ที่ราษฎรไม่ไปขอรับการพิสูจน์สิทธิกับคณะกรรมการ ฯ เห็นสมควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าไปควบคุมดูแลฟื้นฟูสภาพป่า และในที่ประชุม นายอำเภอเขียงกลางได้ให้ความเห็นต่อกรณีเอกสาร ส.ส.๓๑ ที่ชาววังบ้านป่ากลางนำมายื่นภายในกำหนด ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๔ และพบว่าอยู่ในเกณฑ์เกือบทั้งหมด ว่าเป็นข้อมูลที่รับฟังได้ แต่ต้องมีการตรวจสอบอีกครั้งและระบุว่าชาวเขาเผ่าถิ่น ๕ หมู่บ้าน ก็ตั้งชุมชนมานาน เป็นชุมชนอยู่ก่อนที่กฎหมายจะประกาศเขตป่าสงวนแห่งชาติในพื้นที่ดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม แม้ทางส่วนราชการต่างๆ ในจังหวัดน่านและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ทว่าในปีปลายปี ๒๕๔๕ ก็เกิดเหตุการณ์รุนแรงขึ้นอีก เมื่อมีกลุ่มคนบุกเข้าไปเผาทำลายต้นลินจี่ที่เหลือจากการถูกตัดทำลายครั้งก่อน ๆ อีก จนเกิดความเสียหายจำนวนมาก

จังหวัดเชียงใหม่
Chiang Mai Province

จังหวัดเชียงใหม่
Chiang Mai

จังหวัดเชียงใหม่
Chiang Mai

จังหวัดเชียงใหม่
Chiang Mai

จังหวัดเชียงใหม่
Chiang Mai

จังหวัดเชียงใหม่
Chiang Mai

จังหวัดเชียงใหม่
Chiang Mai

จังหวัดเชียงใหม่
Chiang Mai

จังหวัดเชียงใหม่
Chiang Mai

จังหวัดเชียงใหม่
Chiang Mai

จังหวัดเชียงใหม่
Chiang Mai

จังหวัดเชียงใหม่
Chiang Mai

จังหวัดเชียงใหม่
Chiang Mai

จังหวัดเชียงใหม่
Chiang Mai

จังหวัดเชียงใหม่
Chiang Mai

จังหวัดเชียงใหม่
Chiang Mai

จังหวัดเชียงใหม่
Chiang Mai

จังหวัดเชียงใหม่
Chiang Mai

จังหวัดเชียงใหม่
Chiang Mai

จังหวัดเชียงใหม่
Chiang Mai

บทที่ ๓

ความจริงว่าด้วยผลการพิสูจน์สิทธิ กับแนวทางการแก้ปัญหาที่ดินบริเวณต้นน้ำเปือ-น้ำกอน

เมื่อมีกระบวนการตรวจสอบพิสูจน์สิทธิ โดยใช้แนวทางของ มติคณะรัฐมนตรี วันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๑ และมติคณะรัฐมนตรีวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๔๒ ปรากฏผลว่ายังไม่มีการดำเนินการใดๆ จากหน่วยงานที่รับผิดชอบที่จะปฏิบัติ และกระทำให้เป็นตามผลการดำเนินการดังกล่าว และยังไม่เป็นที่ยอมรับของชาวไทยพื้นราบด้วย โดยระบุว่าไม่ทราบผลจากการดำเนินการตรวจสอบพิสูจน์สิทธิของทางราชการ

ดังนั้น เพื่อให้เกิดการตรวจสอบและประเมินวิเคราะห์ข้อมูล แนวทางได้ถูกต้อง อันจะนำไปสู่ข้อเสนอแนะเพื่อแก้ปัญหาข้อพิพาทดังกล่าว จึงควรศึกษาและรับรู้ข้อมูล รายละเอียดที่เกี่ยวข้องบางด้านจากกระบวนการตรวจสอบพิสูจน์สิทธิฯ ตลอดจนมติจากที่ประชุมของหน่วยราชการต่างๆ ในจังหวัดน่าน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ผ่านมาระทั้งปัจจุบัน

๑. กระบวนการตรวจสอบพิสูจน์สิทธิ

คณะกรรมการตรวจสอบพิสูจน์สิทธิการครอบครองที่ดินบริเวณพื้นที่ป่าต้นน้ำเปือ - น้ำกอน ท้องที่อำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน ซึ่งแต่งตั้งจากผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน ได้พิจารณากรอบหลักเกณฑ์แนวทางการพิสูจน์สิทธิการครอบครองที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ตามมติคณะรัฐมนตรี ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๑ และมติ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๔๒ ใน

การประชุมเมื่อวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔ ที่สำนักงานป่าไม้จังหวัดน่าน โดยนายวี
คงปิ่น ป่าไม้จังหวัด ในฐานะประธานคณะกรรมการฯ ได้มีประกาศ ลงวันที่ ๑ มีนาคม
๒๕๔๔ เพื่อดำเนินการตาม หลักเกณฑ์แนวทางและขั้นตอนการตรวจสอบพิสูจน์
สิทธิ การครอบครองที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ ดังนี้

ส่วนที่ ๑ หลักเกณฑ์การพิสูจน์สิทธิการครอบครองที่ดิน

การพิสูจน์หลักฐาน

โดยพิจารณาถึงหลักฐานที่แสดงว่ามีการครอบครองที่ดิน และทำ
ประโยชน์มาก่อนวันประกาศหรือวันสงวนหวงห้ามเป็นพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมาย
ครั้งแรก เช่น เอกสารที่ราชการทำขึ้นที่เกี่ยวกับที่ดินแปลงนั้นก่อนวันประกาศ
ถ้าไม่มีเอกสารให้นำพยานหลักฐานอื่นมาแสดงว่าครอบครองทำประโยชน์
ก่อนการประกาศ

ภาพถ่ายทางอากาศของกรมแผนที่ทหาร

เป็นภาพถ่ายทางอากาศที่ทำเป็นครั้งแรกหลังวันประกาศเป็นพื้นที่ป่า
ซึ่งต้องปรากฏร่องรอยว่าได้ทำประโยชน์ในที่ดินอยู่ในภาพถ่ายทางอากาศ

ส่วนที่ ๒ แนวทางและขั้นตอนการตรวจสอบพิสูจน์สิทธิการครอบครองที่ดิน

ตรวจสอบเอกสารหลักฐานเป็นเอกสารราชการที่ทำขึ้นเกี่ยวกับที่ดิน
แปลงดังกล่าวหรือพยานหลักฐานที่แสดงว่ามีการครอบครองที่ดินแปลงดังกล่าว
การตรวจสอบพื้นที่

พิจารณาสถานการณ์ของพื้นที่เช่นที่ตั้งวันประกาศ ลักษณะภูมิประเทศ
ร่องรอย การทำประโยชน์ในที่ดิน เช่น สิ่งปลูกสร้าง พันธุ์ไม้ พันธุ์ที่ปลูกความ

ต่อเนื่องการใช้ที่ดินระยะเวลาครอบครองทำประโยชน์ ตรวจสอบร่องรอยการทำประโยชน์ที่ดิน จากภาพถ่ายทางอากาศของกรมแผนที่ทหารโดยพิจารณาจากภาพถ่ายครั้งแรกหลังวันประกาศ มีเจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศของกรมป่าไม้ตรวจสอบและแปลความ

ส่วนที่ ๓ การประเมินผลการตรวจสอบพิสูจน์สิทธิการครอบครองที่ดิน

ให้สรุปผลการตรวจสอบพิสูจน์สิทธิพร้อมข้อคิดเห็นเสนอแนะเป็นรายแปลงต่อคณะทำงานระดับจังหวัด ซึ่งหลักเกณฑ์ดังกล่าวอาศัยการยึดโยงอยู่กับแนวทางมติคณะรัฐมนตรี ตลอดจนหลักเกณฑ์การพิสูจน์หลักฐานการครอบครองที่ดินของราษฎรในเขตที่ดินของรัฐ ของคณะกรรมการการแก้ไขปัญหาคารบูกฎที่ดินของรัฐ (กปร.) เมื่อ ๒ กันยายน ๒๕๓๕

๑. การตรวจสอบพิสูจน์สิทธิ และสรุปผล

คณะกรรมการตรวจสอบพิสูจน์สิทธิการครอบครองที่ดินขจำนวน ๑๙ รายที่มีป่าไม้จังหวัดน่าน เป็นประธาน มีผู้แทนราษฎรอำเภอเชียงกลาง และตำบลปากกลาง ฝ่ายละ ๓ คน อันมีหน้าที่กำหนดแผนงานรายละเอียดการตรวจสอบ พิสูจน์การครอบครอง นำผลการสำรวจตรวจสอบไปพิสูจน์กับแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศ เพื่อจำแนกที่ดินถือครอง รายงานผลการปฏิบัติให้คณะทำงานแก้ไขปัญหาการครอบครองพื้นที่ป่าไม้เพื่อปลุกสิ่งจ้ที่องที่อำเภอเชียงกลาง (ชุดที่รองผู้ว่าฯปริญา ปานทอง เป็นประธาน) และคณะอนุกรรมการช่วยเหลือประชาชนระดับจังหวัด (อ.คชช.จ) ที่มีผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน ร.ต.ต.ธนะพงษ์ จักกะพาก เป็นประธาน อาจถือได้ว่าเป็นคณะกรรมการทำงานในระดับพื้นที่ที่ใกล้ชิดกับปัญหาและคู่ขัดแย้งโดยตรง และถือว่าคู่ขัดแย้งได้เข้ามีส่วนร่วมกับคณะทำงานชุดนี้ในทางตรงเช่นกัน และนับว่าเป็นกระบวนการขั้นตอนการกลั่นกรองของคณะทำงานในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นถึง ๓ คณะ

ในการประชุมครั้งที่ ๑/๒๕๔๔ วันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ซึ่งมีผู้แทนจากคู่ขัดแย้งทั้งสองฝ่ายเข้าร่วมประชุมคือ นายที รินฤทธิ์ จากบ้านหัวน้ำ ต.พระธาตุ อ.เชียงกลาง นายนพดล แสนทรงศิริกุล ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๑ ต.ปากกลาง นายเสริมศักดิ์ อัครเจริญกุล ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๖ ต.ปากกลาง และนายสมฤทธิ์ แซ่ท้าว ประธานเครือข่ายป่าไม้-ที่ดินตำบลปากกลาง ซึ่งมีป่าไม้จังหวัดน่านเป็นประธาน มีการพิจารณากรอบหลักเกณฑ์แนวทางการพิสูจน์สิทธิการครอบครอง และยังมี การเน้นห้วงเวลาในการตรวจสอบ โดยระบุว่าต้องเร่งดำเนินการเพื่อไม่ให้เหตุการณ์ความขัดแย้งรุนแรงขึ้นอีก

ตัวแทนราษฎรบ้านปากกลาง ได้เสนอขอเพิ่มตัวแทนอีก ๒ คน แต่ประธานฯ แจ้งว่าไม่มีอำนาจ ต้องให้ผู้ว่าราชการแต่งตั้ง และเมื่อขอให้จัดทำแนวกั้นไฟภายใน

๗ วันเพราะไฟป่าอาจลามเข้าสู่สวนลีนจี แต่ประชาชนระบุไม่มีอำนาจอนุญาต อาจเกิดความขัดแย้งต้องให้ชาวเชียงใหม่กลางพิจารณา ซึ่งที่ประชุมในวันนั้น พ.อ.สำเร็จ ศิวาดำรงค์ ผู้บัญชาการจังหวัดทหารบกน่าน แสดงความเห็นไว้ในกรณีที่ราษฎรไม่มีเอกสารสิทธิเกี่ยวกับที่ดินก็ควรให้พิจารณาตรวจสอบกับเอกสารราชการต่างๆ ที่ราษฎรได้แจ้งสิทธิในการครอบครองทำประโยชน์ก่อนปี ๒๕๓๑ และให้ทางอำเภอในพื้นที่พิพาทร่วมกันตรวจสอบว่ามีกรออกหลักฐานอะไรบ้างให้แก่ราษฎรที่ผ่านมา

เอกสารคำร้อง ส.ส.๓๑ ของผู้ที่ยังอ้างว่ามีสิทธิหรือทำประโยชน์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ เช่น ที่ระบุว่าดำเนินการมาจากที่ว่าการอำเภอทุ่งช้าง เมื่อวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๓๑ ของนายบุญธรรม ทรงศิริกุล จาก ต.ศิลาแลง อ.ปัว จ.น่าน โดยมีข้อความระบุในแบบรายการว่า

“_____ มีสิทธิหรือได้ทำประโยชน์อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติโดย
ภูคาและป่าผาแดงท้องที่ตำบลทุ่งช้าง อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน ก่อนที่กฎ
กระทรวงฉบับที่ ๑๒๑๗ (พ.ศ. ๒๕๓๑) ออกตามความในพระราชบัญญัติ
ป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๐๗ ใช้บังคับต่อไปนี้

สวนผลไม้ ๑ แปลง ประมาณ ๙ ไร่

ที่ปลูกพืชล้มลุก ๒ แปลง ประมาณ ๒๕ ไร่

พร้อมกับระบุว่า โดยที่_____ มีสิทธิหรือได้ทำประโยชน์ในเขตป่า
สงวนแห่งชาติดังกล่าวจึงขอให้เสนอเรื่องราวขอให้คณะกรรมการสำหรับป่าสงวน
แห่งชาติเรียกไปให้ถ้อยคำส่งเอกสารในการสอบสวนสิทธิหรือประโยชน์ต่อไป ”

ปลูกข้าวอย่างเดียว ๒๓ ราย และพบว่ามีการปลูก ข้าวโพด ข้าว ถั่วลิสง รวมกันก็มี

- ❖ เฉลี่ยมีที่ดินรายละ ๑๑.๕๗ ไร่ มีที่ดินต่ำสุด ๒ ไร่ มีที่ดินมากที่สุด คือ ๒๙ - ๓๐ ไร่ (ตระกูลสุตำ, โดยปลูกข้าว ถั่วลิสง และทำไร่หมุนเวียน) มี ๒ ราย ที่มาอยู่ภายหลังปี ๒๕๓๒
- ❖ ในช่วง ๑๑ ปี จากปี ๒๕๓๒-๒๕๔๔ มีการเปลี่ยนแปลงจากที่ดินสภาพ ไร่ร้างในปี ๒๕๓๒ จำนวน ๑๕ ราย มาเป็นสวนถั่วลิสง

๒) บ้านหนอง หมู่ ๖ ต.พระธาตุ อ.เขียงกลาง

เป็นชุมชนที่ราษฎรไม่ขอรับการพิสูจน์สิทธิกับคณะกรรมการการตรวจสอบพิสูจน์สิทธิ มีจำนวน ๕๕ ราย มีที่ดิน ๘๑ แปลง จำนวน ที่ดิน ๓๑๐ ไร่

- ❖ เฉลี่ยมีที่ดินรายละ ๕.๖๓ ไร่ มีที่ดินสูงสุดคือตระกูล กอกัน (๘ แปลง) ๕๐ ไร่และตระกูลบุญวัน ต่ำสุด ๒ ไร่

๓) บ้านหนอง หมู่ ๖ ต.เขียงกลาง อ.เขียงกลาง

- ❖ มี ภ.บ.ท ๑๑ จำนวน ๑๘ ราย ภ.บ.ท ๕ จำนวน ๒๐ ราย ไม่มีเอกสารใด ๆ จำนวน ๘๖ ราย
- ❖ พบว่าเพิ่งเข้ามาอยู่หลังปี ๒๕๓๒ จำนวน ๑๑ ราย
- ❖ มีไร่ร้างในปี ๒๕๓๒ จำนวน ๓ ราย
- ❖ ราษฎรปลูกข้าวส่วนใหญ่ มีปลูกลำไย ๑ ราย และ ถั่วลิสง ๑๐ ราย
- ❖ มี ๑๒๔ ราย มีที่ดิน ๑,๔๐๑ ไร่ จำนวน ๔๐๗ แปลง มีที่ดินสูงสุด ๔๖ ไร่(ตระกูลกรไพโร) ต่ำสุด ๒ ไร่ เฉลี่ยมีที่ดินรายละ ๑๑.๒๙ ไร่^{๑๔}

^{๑๔} ในการนี้ของบ้านหนอง หมู่ ๖ ต.พระธาตุ และบ้านหนองหมู่ ๖ ต.เขียงกลาง นั้น ต่อมาคณะกรรมการตรวจสอบพิสูจน์สิทธิ ได้รวมเป็นชุมชนเดียวกัน และให้ขึ้นอยู่กับบ้านหนองหมู่ ๖ ต.เขียงกลาง อ.เขียงกลาง จ.น่าน จึงให้นับผลสรุปของคณะกรรมการชุดดังกล่าวเป็นสำคัญ

๔) บ้านชี หมู่ ๗ ต.เขียงกลาง อ.เขียงกลาง

- ❖ จำนวน ๘๒ ราย ที่ดิน ๒๑๘ แปลง พื้นที่ ๘๖๑ ไร่ เจลลี่มีที่ดินรายละ ๔.๔๕ ไร่
- ❖ มีใบ ภ.บ.ท. ๕ จำนวน ๒ ราย ไม่มีเอกสารจำนวน ๘๐ ราย
- ❖ ปี ๒๕๓๒ มีไร่ร้างถึง ๔๔ ราย แต่จนถึงปี ๒๕๔๔ เปลี่ยนมาปลูกข้าวและ
ลั่นจี่จำนวนมาก
- ❖ พบว่าชุมชนนี้มีจำนวน ๗ ราย ที่ไม่ยื่นคำร้อง จำนวนที่ดิน ๖๕ ไร่ ๑๖ แปลง
- ❖ พบว่ามีราษฎรมาอยู่ภายหลังปี ๒๕๓๒ จำนวน ๗ ราย
- ❖ ที่ดินสูงสุด ๑๙ ไร่ (ตระกูลเทใหม่ กับตระกูลกอใหม่) ที่มีที่ดินต่ำสุด ๒ ไร่
- ❖ พบว่าปลูกข้าว และลั่นจี่ในแปลงเดียวกัน ๑๐ ราย นอกนั้นปลูกข้าวเป็นหลัก
๗๑ ราย

๕) บ้านกอก หมู่ ๘ ต.เขียงกลาง อ.เขียงกลาง

- ❖ จำนวน ๒๕ ราย ที่ดิน ๒๓๗ ไร่ จำนวน ๔๙ แปลง เจลลี่มีที่ดิน รายละ
๔.๔๘ ไร่
- ❖ มี ภ.บ.ท. ๕ จำนวน ๑๔ ราย ไม่มีเอกสาร ใด ๆ ๑๑ ราย
- ❖ ที่ดินมากที่สุด ๒๐ ไร่ (ตระกูลสมเดช ,ตระกูลสุขสวัสดิ์) ที่ดินต่ำสุด ๔ ไร่
- ❖ พบว่าปลูกข้าวอย่างเดียว มี ๔ ราย นอกนั้น ปลูกข้าว-ลั่นจี่ , ปลูกข้าว-
ข้าวโพด, ปลูกข้าว-ข้าวโพด-ลั่นจี่, ข้าว-กล้วย, มะม่วง-กล้วย-ข้าว,
ข้าว-ลั่นจี่-มะม่วง
- ❖ พบว่ามีไร่ร้างปี ๒๕๓๒ จำนวน ๔ ราย
- ❖ มีราษฎรไม่ยื่นคำร้อง ๖ ราย จำนวนที่ดิน ๔๙ ไร่ ๑๔ แปลง

๖) บ้านเกวต หมู่ ๖ ต.เชียงกลาง อ.เชียงกลาง

- ❖ จำนวน ๑๒๓ ไร่ ที่ดินจำนวน ๑,๖๙๓ ไร่ จำนวน ๔๕๕ แปลง
- ❖ เฉลี่ยมีที่ดินรายละ ๑๓.๗๖ ไร่ พบว่าไม่มีหลักฐานการครอบครองที่ดินทั้งหมด ๑๒๓ ไร่
- ❖ ชุมชนอยู่ลุ่มน้ำก่อน พบว่ามีที่ดินอยู่ในเขตป่าไม้ที่ต้องสงวน รวม ๒๒ ไร่
- ❖ ถูกแปลตีความภาพถ่ายทางอากาศว่าอยู่หลังปี ๒๕๓๒ จำนวน ๓๒ ไร่
- ❖ ปลุกข้าวจำนวน ๑๒๐ ไร่ นอกนั้นเป็น ข้าว-ข้าวโพด, ข้าว-ลิ้นจี่ รวม ๓ ไร่
- ❖ มีตระกูลศิริคามถือครองที่ดินถึง ๑๑๘ ไร่ อีก๕รายเป็นตระกูลรอกไพรกับหลบภัย
- ❖ ที่ดินสูงสุด 60 ไร่ (ตระกูลศิริคาม) ต่ำสุด ๒ ไร่
- ❖ ในปี ๒๕๓๒ พบว่ามีไร่ร้างจำนวน ๖๓ ไร่
- ❖ พบว่าราษฎรแต่ละรายมีที่ดินหลายแปลง ทั้งในเขตป่า ไร่ร้าง และไร่ที่ทำกินในปัจจุบัน
- ❖ มีจำนวน ๒๒ ไร่ ไม่แจ้งยื่นคำร้องพิสูจน์สิทธิ จำนวน ๒๗๕ ไร่ ๙๓ แปลง

๗) บ้านป่ากลางหมู่ ๑,๓ และ ๖ ต.ป่ากลาง อ.ป่า (บริเวณต้นน้ำเปือ)

- ❖ พบว่าคณะกรรมการตรวจสอบพิสูจน์สิทธิฯ ระบุว่า กลุ่มนี้อยู่ต้นน้ำเปือเป็นม้งบ้านป่ากลาง ขณะที่แปลงอื่นๆ กลับไม่ระบุ
- ❖ คณะกรรมการตรวจสอบพิสูจน์สิทธิฯ ไม่สรุปความเห็นการครอบครองที่ดินของกลุ่มนี้ว่า อยู่ก่อนหรือหลัง ปี ๒๕๓๒ ซึ่งผิดกับแปลงอื่นๆ ที่ผ่านมา

- ❖ จำนวน ๖๕ ราย พื้นที่ ๖๒๙ ไร่ ๖๗ แปลง เฉลี่ยครอบครองรายละ ๙.๖๗ ไร่
- ❖ มีที่ดินแปลงเดียวจำนวน ๖๓ ราย อีก ๒ ราย มีรายละ ๒ แปลง
- ❖ ที่ดินสูงสุด ๒๐ ไร่ มี ๒ ราย ต่ำสุด ๒ ไร่
- ❖ ปลูกลิ้นจี่ทั้งหมด ๖๕ ราย
- ❖ มี ภ.บ.ท. ๕ จำนวน ๔ ราย ภ.บ.ท. ๑๑ จำนวน ๓ ราย ไม่มีเอกสาร ๓๕ ราย
- ❖ มีเอกสาร ส.ส. ๓๑ ซึ่งแจ้งที่ อ.เขียงกลาง และ อ.ทุ่งช้าง ๒๓ ราย
- ❖ มีร่องรอยการทำประโยชน์ (สำรวจโดยป่าไม้ปี ๒๕๓๒) จำนวน ๖๕ ราย
- ❖ ในปี ๒๕๓๒ พบไร่ร้าง ๒๓ ราย แต่ไม่มีพื้นที่แปลงใดอยู่ในเขตป่าไม้

๘) บ้านป่ากลาง หมู่ ๑,๖ ต.ป่ากลาง อ.ป่า (บริเวณต้นน้ำก่อน)

- ❖ จำนวน ๑๐๕ ราย พื้นที่ ๑,๐๒๗ ไร่ ๑๒๑ แปลง เฉลี่ยถือครองที่ดินรายละ ๙.๗๘ ไร่
- ❖ ส่วนใหญ่มีที่ดินแปลงเดียว มี ๖ ราย ที่มีที่ดิน ๒-๓ แปลง
- ❖ ปลูกลิ้นจี่อย่างเดียวกั้ ๑๐๕ ราย
- ❖ ไม่มีรายใดมีพื้นที่อยู่ในเขตป่าไม้ที่ต้องอนุรักษ์
- ❖ พบว่าในการสำรวจปี ๒๕๓๒ (โดยเจ้าหน้าที่ป่าไม้) มีไร่ร้าง ๒๒ ราย
- ❖ มีเอกสาร ส.ส.๓๑ ที่ยื่นต่อ อ.ทุ่งช้าง อ.เขียงกลาง จำนวน ๓๐ ราย
- ❖ มี ภ.บ.ท.๕ จำนวน ๑ ราย มี ภ.บ.ท.๑๑ จำนวน ๑๑ ราย ไม่มีเอกสารใดๆ จำนวน ๖๓ ราย
- ❖ ที่ดินมากที่สุด ๓๔ ไร่ ต่ำสุด ๒ ไร่
- ❖ เจ้าหน้าที่ป่าไม้สรุปช่วงสำรวจปี๒๕๓๒ว่ามีร่องรอยการทำประโยชน์ทั้งหมด ๑๐๕ ราย

๒. สรุปผลการตรวจสอบพิสูจน์สิทธิ

คณะกรรมการตรวจสอบพิสูจน์สิทธิสรุปผลข้อมูลดังกล่าวในวันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๔๔ ณ สำนักงานป่าไม้จังหวัดน่าน โดยมี นายทวี คงมั่น ป่าไม้จังหวัดน่านเป็นประธาน

รวมยอดผู้เข้าครอบครองและใช้ประโยชน์บนป่าต้นน้ำเปือ - น้ำกอน ทั้งสิ้น ๖ หมู่บ้าน จำนวน ๕๖๙ ราย ที่ดิน ๑,๓๗๙ แปลง พื้นที่ ๖,๓๖๙ ไร่ โดยมีราษฎรที่มีรายชื่อ แต่ไม่ได้ยื่นคำร้องเพื่อการตรวจสอบพิสูจน์สิทธิ จำนวน ๑๐๕ ราย พื้นที่ ๒๒๑ แปลง ๘๖๑ ไร่ เป็นของชาวไทยที่สูง ขาวม้งปากกลาง ๑๕ ราย จำนวน ๑๗ แปลง พื้นที่ ๑๖๒ ไร่

ผลการตรวจสอบพบว่า มีผู้ที่ครอบครองทำประโยชน์มาก่อนปี ๒๕๓๑ มีจำนวน ๕๑๕ ราย ที่ ๑,๒๙๓ แปลง จำนวน ๖,๐๗๑ ไร่ เป็นของขาวม้งปากกลาง ๑๗๐ ราย จำนวน ๑๗๘ แปลง พื้นที่ ๑,๖๕๖ ไร่ และพบว่ามีราษฎรอีก ๕ หมู่บ้าน ที่เข้ามาภายหลังปี ๒๕๓๑ จำนวน ๒๙๘ ไร่ ๕๔ ราย จากจำนวนราษฎรที่มีรายชื่อตามประกาศของคณะกรรมการตรวจสอบพิสูจน์สิทธิ เมื่อวันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๔๔ จำนวน ๖๗๔ ราย ที่ดิน ๑,๖๐๐ แปลง พื้นที่ ๗,๒๓๐ ไร่^{๑๑}

การครอบครองทำประโยชน์ก่อนปี ๒๕๓๒ นั้น เมื่อคิดค่าเฉลี่ยจำนวนที่ดินที่ถือครอง จากข้อมูลเฉพาะผู้มายื่นคำร้องเพื่อพิสูจน์สิทธิ พบว่าบ้านเกวต จำนวน ๘๙ ราย ที่ดิน ๑,๕๖๕ ไร่ เฉลี่ยการถือครองรายละ ๑๗,๕๘ ไร่ ส่วนอีก ๕ หมู่บ้าน เฉลี่ย ๑๐ ไร่ ส่วนค่าเฉลี่ยการถือครองที่ดินรายแปลง บ้านเกวตสูงสุดเฉลี่ยรายละ ๔.๖๙ แปลง ส่วนบ้านปากกลางนั้นต่ำสุดคือ แต่ละรายมีที่ดินเพียง ๑.๐๕ แปลงเท่านั้น

^{๑๑} สำนักงานป่าไม้จังหวัดน่าน. เอกสารสรุปผลการตรวจสอบพิสูจน์สิทธิการครอบครองที่ดินในพื้นที่ป่าไม้บริเวณพื้นที่ป่าต้นน้ำเปือ - น้ำกอน ท้องที่อำเภอเมืองตาก จังหวัดน่าน ตามประกาศสำนักงานป่าไม้จังหวัดน่าน. น่าน : ๒๕๔๔.

นอกจากนี้เป็นที่ประจักษ์ว่า มีไร่ชาวไทสูง ชาวม้งแห่งตำบลปากกลาง เท่านั้นที่ปลูกลิ้นจี่ แต่ยั้งรวมทั้ง ๕ หมู่บ้านดังกล่าวด้วย ชาวถิ่นและชาวไทยพื้นราบ บางส่วนที่ขึ้นไปอยู่บ้านหนองก็ปลูกลิ้นจี่ทั้งนี้หมายรวมถึงบ้านปางแก ที่อยู่ต้นน้ำ เปือโนอ.ทุ่งช้างก็เช่นกัน ส่วนชุมชนชาวไทยพื้นราบในตำบลพระธาตุตำบลเชียงกลาง ตำบลพญาแก้ว ซึ่งมีไม่ต่ำกว่า ๑๑ หมู่บ้าน พบว่ามีวิธีการผลิตการเพาะปลูกที่ต้องอาศัยน้ำเป็นจำนวนมาก มีการทำนาปรัง ปีละ 2 ครั้ง และการปลูกพืชภายหลังฤดูการเพาะปลูก กล่าวคือ ปลูกผัก พืชไร่ พืชสวน พืชตระกูลถั่ว

เมื่อป่าไม้จังหวัดน่านชี้แจงผลการดำเนินการต่อที่ประชุมเมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๔๔ ปรากฏว่า ครั้งแรกแปลงที่ดินประเภทไร้ง่างของชาวม้ง จากตำบลปากกลาง ไม่ได้รับการพิจารณาให้เข้าเกณฑ์ตามมติคณะรัฐมนตรี ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๑ จนตัวแทนของชาวม้งอภิปรายให้เห็นว่าเป็นพื้นที่ที่เคยทำกินมาก่อนปี ๒๕๓๙ ที่ประชุมจึงให้เวลายื่นเอกสารเพิ่มเติมภายในวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๔ และเมื่อประชุมคณะกรรมการในวันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๔๔ โดยมีนายทวี คงมั่น เป็นประธานเช่นเดิม ที่ประชุมมีการพิจารณาทบทวนผลการตรวจสอบโดยพิจารณาผลการแปลตีความภาพถ่ายทางอากาศควบคู่ไปด้วย พร้อมการยื่นเอกสาร ส.ส.๓๑ เพิ่มเติมของชาว ม้งบ้านปากกลาง เพื่อแสดงสิทธิครอบครองในไร้ง่าง ก่อนวันประกาศเขตป่าสงวนแห่งชาติ ปี ๒๕๓๑ ซึ่งปรากฏว่า ราษฎรตำบลปากกลาง หมู่ที่ ๑,๓,๖ ยื่นเอกสารและให้ข้อมูล ต่อคณะกรรมการตรวจสอบพิสูจน์สิทธิ ๑๒๔ ราย (โดยมี ๔๖ ราย ที่ไม่ดำเนินการยื่นหรือให้ข้อมูล) ซึ่งมีจำนวน ๔๒ ราย ที่มีเอกสาร ส.ส.๓๑ ส่วนอีก ๘๒ ราย ไม่มีเอกสารดังกล่าว ส่วนชาวไทยที่สูง ชาวถิ่น และชาวไทยพื้นราบ ซึ่งใช้ประโยชน์ที่ดินอีก ๕ หมู่บ้านต้นน้ำเปือ - น้ำกอน นั้น ไม่ยื่นเอกสารใดๆ และไม่มีข้อมูลเพิ่มเติมเสนอต่อคณะกรรมการ

อย่างไรก็ตามที่ประชุมมีการพิจารณาถึงประเด็นราษฎร ๕ หมู่บ้านที่ไม่ยื่น ส.ส.๓๑ เช่นเดียวกับชาววังที่ใช้ประโยชน์ในพื้นที่ลุ่มน้ำเดียวกัน และเข้าสู่กระบวนการตรวจสอบ พิสูจน์สิทธิ เหมือนกัน นายอำเภอเขียงกลาง นายพงษ์เดช ทิพย์เดช ระบุว่าแม้ราษฎรชาวถิ่น ๕ หมู่บ้านไม่มีเอกสาร ส.ส. ๓๑ แต่ก็ปรากฏร่องรอยการทำประโยชน์ในภาพถ่ายทางอากาศ ปี ๒๕๓๒ ย่อมแสดงว่าเป็นชุมชนที่ตั้งมาก่อนการประกาศเขตป่าสงวนแห่งชาติ ส่วนไม่มีเอกสารนั้น เป็นเรื่องของความไม่รู้ ไม่เข้าใจและห่างไกล ส่วนผู้แทนตำบลปากกลางได้ชี้แจงว่า ที่ยื่นเอกสาร ส.ส.๓๑ ไม่ครบทุกรายนั้น ที่ผ่านมามีการยื่นเอกสารดังกล่าว ที่ อ.ทุ่งช้าง บางส่วนยื่นที่ อ.เขียงกลาง และมีเอกสาร บางส่วนสูญหาย จึงมีเอกสารยื่นได้เพียง ๔๒ ราย

ที่ประชุมในวันนั้นได้มีมติเป็นเอกฉันท์ร่วมกันว่า

๑) พื้นที่ที่ราษฎรครอบครองตามการแปลตีความภาพถ่ายทางอากาศ เป็นพื้นที่ไร่ร้าง (AO) นั้น เป็นพื้นที่ราษฎรครอบครองทำประโยชน์ที่ดินมาก่อนการประกาศเขตป่าสงวนแห่งชาติ

๒) ส่วนราษฎรที่ครอบครองที่ดินบริเวณพื้นที่ป่าต้นน้ำเปือ-น้ำกอน ที่มีรายชื่อตามประกาศสำนักงานป่าไม้จังหวัดน่าน ฉบับลงวันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๔๔ และไม่ไปติดต่อขอรับการตรวจสอบพิสูจน์สิทธิ ไม่นำคณะกรรมการตรวจสอบสภาพแปลงที่ดินที่ครอบครองให้ถือว่าสละสิทธิการพิสูจน์สิทธิการครอบครองที่ดิน และไม่สามารถนำไปอ้างขอพิสูจน์สิทธิในภายหลัง

ปรากฏว่าแนวทางกระบวนการดังกล่าวข้างต้นยังมีทันได้นำสู่การปฏิบัติที่เป็นจริง ส่วนปัญหาความเสียหายของชาวมังบ้านปากกลางทั้ง ๓ ครั้ง ก็ยังไม่มีความชัดเจนว่าจะแก้ไขด้วยแนวทางใด แต่กลับเกิดเหตุการณ์รุนแรงขึ้นอีกครั้งในปลายปี ๒๕๔๕ เมื่อสวนลิ้นจี่ของชาวมังที่เหลืออยู่ถูกกลุ่มบุคคลบุกรุกเผาทำลายได้รับความเสียหายเป็นอย่างมาก

๓. ปี ๒๕๔๕-๒๕๔๖ : การแก้ไขปัญหาที่ไม่เป็นไปตามมติ และ ผลการตรวจสอบ

คณะอนุกรรมการช่วยเหลือประชาชนระดับจังหวัด (อ.คชช.จ.) ประชุมครั้งแรกวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕ ที่ศาลากลางจังหวัดน่าน โดยมี ร.ต.ต.ธนะพงษ์ จักกะพาก ผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน เป็นประธานที่ประชุม เพื่อพิจารณาผลการดำเนินการของคณะกรรมการตรวจสอบพิสูจน์สิทธิฯ

ผู้ว่าฯ จ.น่าน ชี้แจงในที่ประชุมว่า จังหวัดน่านต้องเข้าไปชี้แจงที่ทำเนียบรัฐบาลหลายครั้ง ในกรณีปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างชาวมังปากกลางกับชาวเชียงกลาง โดยรัฐบาลขอให้กองทัพภาค ๓ กับ จังหวัดน่านร่วมกันแก้ปัญหาให้เสร็จโดยเร็ว ส่วนป่าไม้จังหวัดน่านในฐานะประธานคณะกรรมการตรวจสอบพิสูจน์สิทธิฯ ได้รายงานผลการปฏิบัติงานว่า มีผู้ยื่นคำร้องขอพิสูจน์สิทธิ ๕๖๙ ราย แต่ปรากฏว่ามีผู้ครอบครองที่ดินมาก่อน เพียง ๕๑๕ ราย จำนวนที่ดิน ๑,๒๙๓ แปลง พื้นที่ ๖,๐๗๑ ไร่ มีผู้มาครอบครองภายหลังจำนวน ๕๔ ราย จำนวนที่ดิน ๘๖ แปลง พื้นที่ ๒๙๘ ไร่

ที่ประชุมได้พิจารณาประเด็นที่ป่าไม้จังหวัดน่าน นำเสนอว่า พื้นที่ที่พิพาทอยู่ในเขตลุ่มน้ำชั้น ๑ เอ และ ชั้น ๒ ซึ่ง ไม่สามารถอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ใดๆ ได้ แต่ในช่วงเวลานี้คงต้องผ่อนผันให้ผู้ขึ้นไปครอบครองได้ทำประโยชน์ต่อ จนกว่ารัฐบาลจะมีมาตรการหรือพื้นที่รองรับที่อื่น ส่วนกรณีของป่าไร่ร้างนั้น เป็นข้อถกเถียงกันเรื่องอยู่มาก่อนหรือหลังกฎหมายประกาศ ในเมื่ออยู่มาก่อน และพิสูจน์ได้ก็ควรอนุโลม จนกว่าจะมีการกำหนดมาตรการการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ในส่วนของกรมป่าไม้นั้น ต้องกำหนดแผนการปฏิบัติโครงการจัดที่ดินป่าไม้ ในการบริหารจัดการที่ดินในเขตป่า

ที่ประชุมพิจารณาประเด็นผู้ทำประโยชน์ก่อนกฎหมายประกาศเขตป่าสงวนแต่มีที่หลายแปลง ควรกำหนดจำนวนที่ดิน ระหว่าง ๑๕-๒๐ ไร่ และการพิจารณาอนุญาตให้ผู้ครอบครองได้รับอนุมัติ ให้เป็นหน้าที่ของกรมป่าไม้ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ที่ต้องประสานกับสำนักงานเขตป่าไม้

นายทวี คงมั่น ป่าไม้จังหวัดน่าน ได้ย้ำเตือนต่อที่ประชุมให้เร่งดำเนินการตาม มติคณะรัฐมนตรี ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๑ ในเรื่อง

- ๑) กำหนดสิทธิของที่ดินในเขตป่าสงวน ป่าอนุรักษ์ ให้ชัดเจน
- ๒) ขึ้นทะเบียนผู้ครอบครองพื้นที่ที่สงวนหวงห้าม ป่าอนุรักษ์ เพื่อใช้ในการจัดการดำเนินการอนุรักษ์และการพัฒนาที่ยั่งยืน
- ๓) ตรวจสอบการครอบครองที่ดินของราษฎรโดยใช้ภาพถ่ายทางอากาศของกรมแผนที่ทหาร
- ๔) จัดทำเขตบริเวณที่อยู่อาศัยที่ทำกิน ห้ามขยาย เป็นการทำกินเพื่อการครองชีพเป็นหลัก

นายพงษ์เดช ทิพย์เดช นายอำเภอเขียงกลาง ได้แสดงความเห็นในเรื่องเอกสาร ส.ส.๓๑ ที่อ้างผลการประชุม วันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๕๔ ว่า ถ้าชาวไทยที่สูงชาวมังจากตำบลปากกลางเข้ามาทำประโยชน์ในบริเวณป่าต้นน้ำเปือ-น้ำกอนก่อนปี ๒๕๓๑ และมีใบบันทึกการสอบสวนสิทธิของป่าไม้ สามารถรับได้ นอกจากเกณฑ์นี้แล้วชาวเขียงกลางรับไม่ได้

ป่าไม้จังหวัดน่าน รองผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน (นายปริญญา ปานทอง) และนายอำเภอปัว ต่างมีความเห็นตรงกันว่า เกณฑ์ดังกล่าวต้องใช้ครอบคลุมกับราษฎรอีก ๕ หมู่บ้านจำนวน ๓๔๕ ราย ไม่ใช่เฉพาะชาวมังปากกลาง ๑๗๐ ราย โดยต้องเป็นมาตรฐานเดียวกัน นายอำเภอเขียงกลางได้ให้เหตุผลว่า ที่ราษฎร ๕ หมู่บ้าน ไม่มีเอกสาร ส.ส.๓๑ เหมือนชาวมังปากกลางนั้น เพราะเป็นผู้ไม่รู้หนังสือ ไม่เข้าใจ อยู่ห่างไกลเลยไม่ได้แจ้งคำร้องใด ๆ ต่อทางราชการ

ในการประชุมครั้งนี้ นายอำเภอเขียงกลางขอไม่ให้ป่าไม้จังหวัดน่าน แจ้งผลการอนุญาตให้อนุโลมอยู่ทำกินชั่วคราวสำหรับผู้มาอยู่ภายหลัง ปี ๒๕๓๑ แก่ราษฎรกลุ่มดังกล่าว จนกว่านายอำเภอเขียงกลาง จะไปหยั่งเสียงชาวเขียงกลางก่อน ขณะที่ประธานที่ประชุมคือผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นว่า ให้นายอำเภอเขียงกลางไปหารือกับราษฎรชาวเขียงกลาง แล้วจึงนำเสนอผลอีกครั้ง โดยไม่มีข้อสรุปยุติใด ๆ

ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าที่ประชุมมิได้รับข้อยุติอันเป็นผลจากการประชุมของคณะกรรมการทั้ง ๒ ชุดที่ผ่านมา กล่าวคือ

๑) คณะกรรมการตรวจสอบพิสูจน์สิทธิ ชุดที่มีป่าไม้จังหวัดน่านเป็นประธาน เมื่อ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๔๔ อันมีข้อยุติที่อ้างจากมติคณะรัฐมนตรี ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๑ ว่า

- ❖ กรณีไร่ร้าง (AO) นั้นถ้าพิสูจน์ตรวจสอบได้ว่าราษฎรชาวไทยที่สูงมั่งค้ำบดปากกลางใช้ประโยชน์ในพื้นที่ก่อนกฎหมายประกาศ ผนวกกับได้แสดงเอกสาร ส.ส.๓๑ ต่อทางราชการ ที่ดินดังกล่าวผ่านการตีความแปลภาพถ่ายทางอากาศมาแล้ว ถือเป็นพื้นที่ที่ราษฎรครอบครองทำประโยชน์ในที่ดินมาก่อนการประกาศเขตป่าสงวนแห่งชาติ ในทางปฏิบัติให้ราษฎรทำประโยชน์ในที่ดินดังกล่าวต่อไปได้ แต่ไม่ขยายพื้นที่เพิ่มออกไปอีก
- ❖ ในกรณีที่ราษฎรไม่แสดงยื่นคำร้องเพื่อขอรับการพิสูจน์สิทธิตรวจสอบพื้นที่ให้ถือว่าสละสิทธิใช้ร้องอ้างอิงอีกไม่ได้

๒) คณะทำงานแก้ไขปัญหาการครอบครองพื้นที่ป่าไม้เพื่อปลูกสิ่งจ้ที่งอที่อำเภอเชียงกลาง ซึ่งประชุมเมื่อ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๔๔ ชุดที่มีรองผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน

- ❖ พื้นที่ที่ราษฎรครอบครองทำประโยชน์ในที่ดินมาก่อนประกาศเขตป่าสงวนแห่งชาติ ตามผลการตรวจสอบพิสูจน์สิทธิ เห็นชอบให้ครอบครองทำกินต่อไป แต่ห้ามขยายพื้นที่เพิ่มเติมอีก
- ❖ พื้นที่ที่ราษฎรครอบครองทำประโยชน์ในที่ดิน ภายหลังกการประกาศเขตป่าสงวนแห่งชาติตามผลการตรวจสอบพิสูจน์สิทธิ แยกเป็น ๒ กรณีคือ
- ❖ กรณีราษฎรครอบครองที่ดินจำนวนหลายแปลงและมีบางแปลงทำกินอยู่ก่อน เห็นชอบให้ครอบครองทำกินต่อไป เฉพาะพื้นที่ที่ได้ครอบครองมาก่อนตามผลการตรวจสอบพิสูจน์สิทธิ สำหรับที่ดินที่ได้ครอบครองภายหลังกให้ออกจากพื้นที่ จำนวน ๓๔ ราย ๓๘ แปลง เนื้อที่ ๑๒๘ ไร่

ซึ่งเป็นที่ดินของราษฎรบ้านเกวต กรณีราษฎรครอบครองที่ดิน
ภายหลัง และไม่มีที่ดินทำกินที่อื่น ๆ อีก เห็นควรนำเสนอจังหวัด
พิจารณาหาแนวทางช่วยเหลือ จำนวน ๒๐ ราย ๔๘ แปลง เนื้อที่ ๗๐
ไร่ เป็นที่ดินของราษฎรบ้านหนองปลา บ้านหนอง บ้านชี

- ◆ สำหรับพื้นที่ที่ไม่มีราษฎรแจ้งการครอบครองและพื้นที่ที่ราษฎรไม่
ไปขอรับการพิสูจน์สิทธิกับคณะกรรมการฯ เห็นสมควรให้หน่วยงาน
ที่เกี่ยวข้องเข้าไปควบคุมดูแลฟื้นฟูสภาพป่า

นอกจากนี้ ในการประชุมของ อ.คชช.จ.ในวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕
ป่าไม้จังหวัดน่าน ได้เสนอแนวทางชัดเจนว่า เป็นเรื่องที่จังหวัดน่าน กรมป่าไม้-กรม
อุทยานฯ และหน่วยงานส่วนอื่น ๆ จะต้องร่วมกันทำให้เห็นผลในทางปฏิบัติ คือ

๑. จัดระเบียบชุมชนที่อยู่อาศัยที่ทำกินให้ราษฎรผู้ครอบครองได้ทำประโยชน์
ในที่ดินก่อนประกาศ ตามผลการพิสูจน์สิทธิ ส่วนผู้ที่ครอบครองภายหลัง
เห็นสมควรให้ออกจากพื้นที่ หากยังไม่มีพื้นที่รองรับให้จัดที่ดินเดิม โดย
ควบคุมขอบเขตไม่ให้มีการขยายเพิ่มเติม
๒. จัดทำแนวเขตที่ดินอยู่อาศัยทำกิน และแนวเขตป่าให้ชัดเจน
๓. ดำเนินการฟื้นฟูสภาพป่าบริเวณพื้นที่ที่ไม่มีราษฎรครอบครองทำกิน
๔. ส่งเสริมอาชีพให้ราษฎรเพื่อเพิ่มรายได้ และคุณภาพชีวิต โดยจัดหา
พันธุ์ไม้มาสนับสนุนและส่งเสริมอาชีพอื่น ๆ
๕. กำหนดมาตรฐานเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดิน ป่าไม้ และ
ทรัพยากรน้ำโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อให้มีการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน
และไม่เกิดผลกระทบต่อป่าต้นน้ำลำธาร

๖. ขอให้กรมป่าไม้ กรมอุทยานแห่งชาติ รับผิดชอบโครงการจัดทรัพยากรที่ดิน ป่าไม้ระดับจังหวัด ในพื้นที่พิพาท (ป่าต้นน้ำเปือ-น้ำกอน) นี้โดยเร่งด่วน

ซึ่งนับว่าเป็นเรื่องน่าเสียดายที่จังหวัดน่านไม่สานต่อผลการดำเนินงานและมติดังกล่าว ที่มีผลสรุปและรูปธรรมของข้อเสนอแนะเป็นจำนวนมาก แต่จังหวัดน่าน โดยผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน กลับเพียงให้นายอำเภอเชียงกลางไปหารือพูดคุยกับประชาชนชาวเชียงกลาง ว่าจะผ่อนปรนยอมรับอะไรได้บ้าง ประการสำคัญก็คือ ปัญหาที่ยังค้างอยู่ในพื้นที่อำเภอเชียงกลาง จ.น่าน

๔. การแสวงหาความช่วยเหลือจากองค์กรส่วนกลาง และคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

เนื่องจากการแก้ไขปัญหาในระดับพื้นที่และระดับจังหวัดไม่มีผลคืบหน้าทำให้แกนนำปากกลางบางคนท้อใจจนกล่าวว่า “ชาวบ้านไม่ต้องการ ไม่อยากมีปัญหาอะไร ไม่ต้องการความขัดแย้งอีกแล้ว”^{๒๐} แต่ต่อมารัฐกรลุ่มนี้ก็ได้ร้องเรียนถึงคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๖^{๒๑} โดยบรรยายคำร้องว่า

“เพื่อขอความเป็นธรรมกรณีได้รับความเสียหายจากการถูกขับไล่และรื้อถอนที่ทำกินและทำลายพืชผลในพื้นที่ทำกินบนที่สูง ซึ่งได้ประกาศเป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าดอยภูคา - ป่าผาแดง พื้นที่ป่าต้นน้ำเปือ-น้ำกอน ในภายหลัง โดยได้แจ้งการ

^{๒๐} สัมภาษณ์ความเห็นและความคืบหน้าในพื้นที่บ้านน้ำเงิน ต.ปากกลาง อ.บัว จ.น่าน จากนายสุรเดช ยังแสง กำนันตำบลปากกลาง เมื่อวันที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๔๗

^{๒๑} หนังสือร้องเรียนเรื่อง ประชาชน ต.ปากกลาง อ.บัว จ.น่าน คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้ลงหมายเลขรับคำร้องที่ ๒๕๖/๒๕๔๖

ครอบครองที่ดินก่อนการประกาศเป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติแล้ว ซึ่งจังหวัดได้ตั้งคณะกรรมการตรวจสอบพิสูจน์ การครอบครองที่ดิน ทั้งในระดับจังหวัดและส่วนของป่าไม้ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้น นอกจากเป็นความขัดแย้งระหว่างราษฎร และกรมป่าไม้แล้ว ยังเป็นความขัดแย้งระหว่างราษฎรพื้นที่สูงตำบลปากกลางกับราษฎรพื้นราบในอำเภอเขียงกลางด้วย ซึ่งยังดำรงอยู่อย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ปี ๒๕๔๒ จนถึงปัจจุบันราว ๗ ปี แล้ว โดยผู้ร้องประสงค์ให้ส่วนราชการชดใช้ค่าเสียหายที่เกิดจากการลงทุนปลูกพืชผลที่ถูกทำลายไป”

แท้จริงแล้ว ในช่วงปี ๒๕๔๕-๒๕๔๖ รัฐบาลมีนโยบายการปราบปรามยาเสพติดอย่างหนัก มีข้อมูลที่เชื่อถือได้ว่า เจ้าหน้าที่ได้จัดทำบัญชีผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด และมีชื่อของแกนนำชาวตำบลปากกลางที่ต่อสู้เรื่องที่ดินบางคนด้วย ซึ่งผู้ร้องยืนยันว่า ถูกกลั่นแกล้ง และร้องเรียนคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในประเด็นนี้มาด้วย เพื่อให้การต่อสู้เรื่องที่ดิน ในเขตป่าต้นน้ำเปือ-น้ำกอนถูกผนวกมาเกี่ยวข้องกับปัญหา ยาเสพติด

การดำเนินงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ มอบหมายคณะอนุกรรมการด้านที่ดิน และน้ำ ดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริง ซึ่งได้ดำเนินการหาทางประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ เพราะตระหนักถึงปัญหาความซับซ้อนของกรณีนี้

๑. ผลการดำเนินงานของหน่วยงานส่วนกลาง ต่าง ๆ อาทิ

* จากเอกสารรายงานประจำปี ๒๕๔๓ ของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของ
รัฐสภา ได้ระบุเรื่องที่ ๘๒ ใน ประเด็นร้องเรียนว่า “ขอร้องทุกข์กรณีเจ้าหน้าที่ป่าไม้
และเจ้าหน้าที่ตำรวจละเลยการปฏิบัติหน้าที่จนทำให้สวนลื่นจีของชาวบ้าน
ตำบลปากกลาง อำเภอป่า จังหัดน่าน ได้รับความเสียหาย” ระบุหน่วยงานที่ถูกร้อง
เรียนคือ “เจ้าหน้าที่ป่าไม้จังหวัดน่าน และสถานีตำรวจภูธรอำเภอป่า จังหัดน่าน”
โดยสรุปผลการดำเนินงานว่า “พิจารณาและสอบสวนหาข้อเท็จจริงแล้ว เห็นว่า
เจ้าหน้าที่ได้ปฏิบัติหน้าที่ถูกต้องแล้วจึงยุติการพิจารณา” ซึ่งเป็นองค์กรอิสระองค์กร
แรกที่ผู้ร้องเรียนไปขอรับความช่วยเหลือในช่วงปัญหาวิกฤติ

* ส่วนโครงการศึกษาสถานภาพคุณภาพสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง จังหวัดน่าน
ซึ่งดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๔๐-๒๕๔๓ โดยสำนักงานนโยบายและแผน
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
โดยเน้นโครงการนำร่องพื้นที่ลุ่มน้ำเปือ เขต อ.ทุ่งช้าง อ.เชียงกลาง ที่เน้นการมีส่วนร่วม
ของประชาชนในพื้นที่ในปีงบประมาณ ๒๕๔๔ นั้น และจนถึงปีงบประมาณ ๒๕๔๖
แม้ว่า สผ. ได้นำกรอบแผนการจัดการทรัพยากรลุ่มน้ำเปือ เสนอต่อคณะกรรมการ
พัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูงจังหวัดน่าน คณะอนุกรรมการจัดการทรัพยากรลุ่มน้ำ และ
คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ แต่ดูเหมือนไม่เห็นร่องรอยแนวทางใดๆ ของ สผ. ที่
จะมีส่วนเร่งกระตุ้นให้ปัญหาดังกล่าวได้รับการแก้ไขที่เป็นรูปธรรม และมีที่สิ้นสุด

* คณะกรรมาธิการสิ่งแวดล้อมของวุฒิสภาได้ลงพื้นที่เพื่อตรวจสอบข้อมูลมาแล้ว

* ต่อมาในวันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๔๕ ป่าไม้จังหวัดน่าน นายคมศักดิ์ โสภ

รัตน์ ได้มีหนังสือไปถึงนายอำเภอบัว เรืองแจ้งผลการตรวจสอบพิสูจน์สิทธิการครอบครองที่ดินของราษฎรบริเวณพื้นที่ป่าต้นน้ำเปือ-น้ำกอน ท้องที่อำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน ถึงนายวิชัย แซ่ม้า และนายสุรเดช ยิ่งแสง กับพวก แต่ก็มิได้มีความคืบหน้าในการแก้ไขปัญหาใดๆ

* ถ้าย้อนไปดูเหตุการณ์ก่อนที่ชาวไทยพื้นราบเชียงกลางจะบุกเข้าตัดเผาทำลายสวนล้นจีของชาวมังปากลาง ในวันที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๔๓ นั้น ช่วงระหว่างวันที่ ๑๕-๑๖ สิงหาคม สภาความมั่นคงแห่งชาติ(สมช.) ได้ไปจัดเวทีเพื่อรับฟังปัญหาความขัดแย้งจากคู่กรณีถึงในพื้นที่ และประชุมร่วมกับส่วนราชการต่างใน จ.น่าน ในหัวข้อ “นโยบายสันติวิธี: ยุทธศาสตร์เพื่อความมั่นคง” แต่ดูเหมือนว่าการจัดเวทีที่โรงแรม ซิตี้ปาร์ค อ.เมือง จ.น่าน กลับเป็นข้ออ้างหนึ่งของกลุ่มบุคคลที่ก่อความรุนแรงว่า ข้าราชการไทยคือ สมช.เข้าข้างมังปากลาง

อย่างไรก็ตามหน่วยงานภาครัฐด้านความมั่นคง หยิบยกประเด็นดังกล่าวมาเป็นกรณีศึกษาในประเด็นความขัดแย้งด้านการจัดการทรัพยากรที่ดิน น้ำ และป่า และกล่าวถึงการพัฒนาปัญหาไปสู่ความขัดแย้งด้านชาติพันธุ์ ดังเช่นความเห็นของ นายพิชัย รัตนพล ประธานคณะกรรมการยุทธศาสตร์สันติวิธี และอดีตรองเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ ได้กล่าวในงานของคณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล^{๒๒} ว่า.

...ความขัดแย้งในเรื่องสิ่งแวดล้อมกำลังเป็นปัญหาใหญ่และเป็นปัญหาที่ยากที่สุดราวร้อยละ ๙๐ ที่เป็นปัญหาความขัดแย้งซึ่งชุมนุมอยู่หน้าทำเนียบ มาจากปัญหาที่ดิน น้ำ ป่าเขา สิ่งแวดล้อม และทรัพยากร ปัญหา

^{๒๒} พิชัย รัตนพล, “ทัศนะใหม่จากสภาความมั่นคงแห่งชาติ : ความขัดแย้งในการจัดการทรัพยากรกับแนวทางสันติวิธี” ชนเผ่าพื้นเมือง

ดังกล่าวอาจไม่ใช่เรื่องความขัดแย้งจากการใช้ทรัพยากรโดยตรง แต่ยังโยงไปถึงทิศทางการเมืองการตกลงใจของรัฐบาลในการให้คุณค่าวิถีชีวิต ทั้งนี้เพราะทิศทางการพัฒนาประเทศไปในแนวการแข่งขันเน้นวัตถุนิยม...

ปัญหาที่น่าเป็นห่วงก็คือปัญหาในการจัดการทรัพยากรที่กำลังรุนแรงที่สุดและทวีความรุนแรงมากขึ้นในเรื่องการถูกแปรเปลี่ยนจากเรื่องความขัดแย้งที่ไม่เห็นด้วย เห็นต่าง เบี่ยงเบนไปสู่ความต่างด้านวัฒนธรรมต่างพวกกัน ดังกรณีที่จังหวัดน่าน ที่จังหวัดเชียงใหม่ กรณีจอมทอง ทั้งนี้โดยจากการเกิดปัญหาจัดสรรทรัพยากรที่ไม่ลงตัว จากจำนวนคนเพิ่มขึ้นทรัพยากรมีจำกัด ได้ถูกแปรเปลี่ยนเป็นเรื่องของเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ ก่อให้เกิดความรู้สึกติดขอบ จนใจคับแคบ ไม่ใช่ปัญหาการจัดการสิ่งแวดล้อม แต่กลายเป็นเรื่องของการดูถูกไม่เห็นหัว ช่วยคนรวยเป็นปัญหาการเมืองไปแล้ว การจัดการความขัดแย้งที่ถูกต้องเป็นสิ่งสำคัญ ถ้ามีความรุนแรงเกิดขึ้นแล้ว โอกาสที่จะหันหน้าเข้าหากันจึงเป็นเรื่องยาก ทำอย่างไรที่ความหลายหลายซึ่งในความจริงของมนุษย์ที่ต่างกันและต้องอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานความเคารพกัน ต้องแก้ปัญหาเพื่อทำให้อคติลดลง ต่างฝ่ายต่างเริ่มเรียนรู้ซึ่งกันและกันให้ได้ โดยมีรัฐต้องปรับบทบาทให้เป็นผู้ใช้แนวทางต่อรองไม่ใช่ความรุนแรง..."

นายพิชัย รัตนพล เพิ่มเติมความเห็นกรณีชาวมังปากกลางโดยตรงว่า ^{๒๓}

“รัฐต้องปรับบทบาทและเข้าใจสถานการณ์ให้ถูกต้อง ครั้งหนึ่งรัฐเข้าใจว่าทรัพยากรทั้งหมด เป็นของรัฐ ...เชื่อว่ารัฐรู้ดีทุกอย่าง และประชาชนจะไม่รู้

^{๒๓} อ่างแล้วใน ๒๔ หน้า ๓๔-๓๕.

เท่ากับรัฐ นั่นคือพื้นฐานที่ทำให้เป็นสาเหตุหลักของปัญหาความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับรัฐในเรื่องการจัดการทรัพยากร อีกประเด็นหนึ่งคือ ความรุนแรงที่ถูกแปรเปลี่ยน จากความขัดแย้งที่ไม่เห็นด้วยและเห็นต่าง เบี่ยงเบนไปสู่ความต่างด้านวัฒนธรรม ทำให้เกิดความต่างพวก เป็นคนละพวกกัน เช่นกรณีปัญหาบัว-เชียงกลาง จ.น่าน จากปัญหาทรัพยากรธรรมชาติ ว่าน้ำไม่พอใช้ กลายเป็นปัญหาที่ใหญ่ ถ้าไม่เร่งแก้ไข เพราะถ้าเห็นเป็นคนละพวกแล้ว อะไรก็ไม่ได้ทั้งสิ้น และเลือกใช้ความรุนแรงได้เพราะถือว่าไม่ใช่พวกเรา อย่างที่รัฐ ก็เห็นว่าเขาพูดกันว่าอย่างไร เช่น เขาพูดกันว่า...ที่ท่านเป็นปัญหาทุกขั้วรวมกัน คือน้ำไม่มี กรณีของชาวม้งที่ปลูกลิ้นจี่ เกือบ ๑๐ ปี สูงจนออกลูกแล้ว แต่พอพื้นที่ด้านล่างเกิดขาดแคลนน้ำ จึงให้เลิกปลูกลิ้นจี่เสีย ชาวม้งเหล่านี้ไม่ยอม คนข้างล่างก็บุกขึ้นไปตัดลิ้นจี่กว่าหมื่นต้น โดยรู้สึกว่าเป็นเรื่องปกติ เขาบอกว่าผิดหรือไม่ผิดไม่สำคัญ แต่พวกนี้ไม่ใช่คนไทยไม่ได้เสียภาษี เป็นพวกอดีต ผกก.เก่า ดังนั้นเป็นคนละพวกจะทำอะไรก็ได้... จากคำพูดและความเห็นเช่นนี้ถือเป็นการเบี่ยงเบนต่างออกไปจากเดิม จนกลายเป็นเรื่องเชื้อชาติ ...”

๒. หารือหน่วยงานที่รับรู้และพยายามแก้ไขปัญหาในเบื้องต้น

ในบันทึกการประชุมของคณะอนุกรรมการด้านที่ดินและน้ำ วันที่ ๗ พฤษภาคม

๒๕๕๖ สรุปประเด็นของผู้ร้องเรียนพบว่า

๑. ราษฎรเบื่อความขัดแย้ง การประชุมไม่มีข้อยุติ คู่กรณียังไม่เคยตกลงปัญหาโดยตรงด้วยกัน

๒. จังหวัดน่านระบุว่าไม่สามารถหาพื้นที่ทดแทน ให้ชาวมังในการทำกินได้ เพราะส.ป.ก. อ้างว่าไม่มีพื้นที่ที่ประกาศเป็นเขตปฏิรูปที่ดินในจังหวัดน่าน
๓. ชาวมังต้องการขอรับค่าชดเชยที่เสียหายโดยจะจัดหาพื้นที่ทำกินเอง
๔. กรมป่าไม้-กรมอุทยานแห่งชาติ ไม่มีความชัดเจนในการดำเนินการแก้ปัญหา

ต่อมาคณะอนุกรรมการด้านที่ดินและน้ำได้ดำเนินการประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งผู้ที่มีส่วนรับรู้และพยายามแก้ไขปัญหานั้นทั้งในจังหวัดน่านและส่วนกลาง พร้อมทั้งจัดประชุมเมื่อวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๔๖ อาทิตย นายเริงชัย ต้นสกุล สมาชิกสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จากศูนย์ประสานงานประชาคมจังหวัดน่าน เจ้าหน้าที่จากกองบริหารจัดการที่ดิน สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) พร้อมทั้ง นักวิชาการที่ทำวิจัยให้โครงการนำร่องพื้นที่ลุ่มน้ำเปือในเขต อ.เขียงกลาง และ อ.ทุ่งช้าง แก่ สผ. เพื่อรับทราบเรื่องราวที่ชัดเจนและนับว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

๓. การลงพื้นที่ รับฟังทุกฝ่าย และสังเกตการณ์เวทีของสภาที่ปรึกษาฯ

เมื่อรับทราบว่าคุณะทำงานสิทธิมนุษยชนและคุ้มครองผู้บริโภค สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้ไปตรวจสอบข้อมูลที่พื้นที่ปัญหาเมื่อปี ๒๕๔๕ และคุณะทำงานฯ นี้จะจัดเวทีติดตามแก้ปัญหาความขัดแย้งเป็นการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ และศึกษาพื้นที่โครงการสิทธิการใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่ดินบนต้นน้ำน่านวันที่ ๖-๘ กรกฎาคม ๒๕๔๔ คณะอนุกรรมการด้านที่ดินและน้ำ จึงได้เดินทางไปตรวจสอบพื้นที่ปัญหาทั้งในอำเภอเขื่องกลาง อำเภอบัว และพื้นที่เกิดเหตุ ระหว่างวันที่ ๕-๖ กรกฎาคม ๒๕๔๔ และร่วมสังเกตการณ์เวทีสัมมนาครั้งนี้ในวันที่ ๖ กรกฎาคม

ข้อมูลที่คุณะอนุกรรมการฯ ได้รับทราบ มีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

- ๑) ทุกฝ่ายยืนยันตรงกันว่า ในกระบวนการตรวจสอบพิสูจน์สิทธิและตรวจสอบสภาพพื้นที่นั้น มีผู้แทนจากคูกรณีที่เข้าร่วมกระบวนการตรวจสอบทุกขั้นตอน แต่ในการประชุมรับฟังความเห็นของคุณะอนุกรรมการฯ ที่ทำการ อบต.พระธาตุ อ.เขื่องกลาง เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๖ นั้น ชาวไทยพื้นราบเขื่องกลางระบุว่า นายอำเภอเขื่องกลาง ไม่ได้แจ้งผลการดำเนินการตรวจสอบพิสูจน์สิทธิให้ราษฎรที่เป็นคู่ขัดแย้งในอำเภอเขื่องกลางได้รับทราบ
- ๒) ประเด็นการใช้ที่ดินบริเวณพื้นที่ป่าต้นน้ำเปือ-น้ำกอนที่เคยมีการระบุจากชาวไทยพื้นราบว่า ชาวไทยที่สูงชาวม้งใช้พื้นที่ปลูกสวนลิ้นจี่ราว ๑๖,๐๐๐-๒๐,๐๐๐ไร่ นั้นไม่เป็นความจริง พื้นที่ที่ชาวม้งใช้ประมาณ ๑,๘๐๐ กว่า ไร่เท่านั้น นอกนั้นเป็นการใช้พื้นที่ของชาวกิน และชาวไทยพื้นราบร่วมกันบริเวณพื้นที่ที่พิพาทบนป่าต้นน้ำเปือ-น้ำกอน

- ๓) ป่าไม้อำเภอบัว ระบุว่า พื้นที่ที่เป็นสวนลื่นจี๋ในเขตอุทยานแห่งชาติดอยภูคาเพียง ๓ % ของการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ที่มีการบุกรุกคือ ราว ๑,๘๐๐ ไร่ ส่วนพื้นที่ที่บุกรุกมากกว่า ๑๘,๒๐๐ ไร่ ล้วนเป็นการทำไร่ข้าวของชาวลีน นอกจากนี้ยังมีป่าเสื่อมโทรมปะปนอยู่ในพื้นที่ป่าต้นน้ำดังกล่าวรวมทั้งประเภทไร่ร้าง
- ๔) ความเห็นจากบุคคลและหน่วยงานในพื้นที่ว่า ควรปลูกป่าบริเวณไร่ร้าง ป่าเสื่อมโทรมที่ไม่ใช่พื้นที่ทำกินของทั้งชาวไทยที่สูง และชาวไทยพื้นราบบริเวณพื้นที่ต้นน้ำเปือ-น้ำกอน แล้วให้กองทัพภาค ๓ สร้างอ่างเก็บน้ำช่วงตอนบนและน้ำเปือ-น้ำกอน เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำทั้งผู้ใช้น้ำต้นน้ำ-ปลายน้ำแล้วจึงปักแนวเขตกันพื้นที่ทำกินออกจากพื้นที่ป่าที่ต้องอนุรักษ์ดูแลรักษาเพื่อการจัดระเบียบการใช้ที่ดินต่อไป
- ๕) มีความพยายามนำเสนอให้กลไกในการแก้ปัญหาฝังปากกลางกับชาวไทยพื้นราบเชียงกลางควรมุ่งไปที่ระดับรัฐบาล เพื่อแก้ปัญหาได้ทั้งในระดับนโยบาย มติ คำสั่ง และระดับพื้นที่ (โดยก่อให้เกิดการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง) การมอบหมายภารกิจให้หน่วยงานที่แก้ปัญหาให้ชัดเจน และต้องติดตามตรวจสอบตลอดเวลา
- ๖) ปรากฏการณ์เอลนีโญ ที่เกิดในช่วงปี ๒๕๔๑-๒๕๔๒ เป็นเหตุผลหนึ่งที่เป็นสาเหตุของปัญหาการขาดแคลนน้ำ พื้นที่แห้งแล้งรุนแรงบริเวณพื้นที่ป่าต้นน้ำเปือ-น้ำกอน
- ๗) มีการยืนยันจากทุกส่วนว่า วันที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๔๒ นายปลอดประสพ สุรัสวดี อธิบดีกรมป่าไม้ (ตำแหน่งในเวลานั้น) ในฐานะประธานการปลูกป่า

บริเวณพื้นที่ป่าต้นน้ำเปือ-น้ำคอน นำราษฎรปลูกพันธุ์กล้าไม้ทับลงบนพื้นที่สวนลื่นจีของชาวไทยที่สูง ชาวม้ง พร้อมกับพูดสําทับให้รับรู้กันโดยทั่วไปว่า ถ้าพันธุ์กล้าไม้ถูกทำลายจะเอาเรื่องชาวม้ง

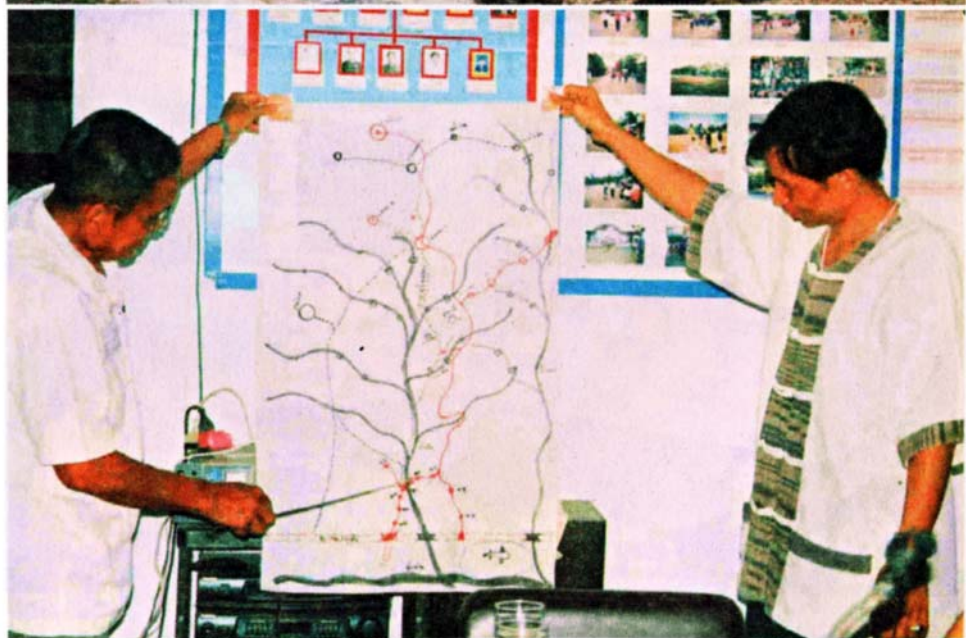
- ๘) การตัดฟันเผาทำลายสวนลื่นจีของชาวไทยที่สูง โดยชาวไทยพื้นราบนั้น กระทำต่อสวนลื่นจีของชาวม้งเป็นหลัก จำนวน ๑๒ สวน ในวันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๔๓ และ ๑๐๘ สวน ในวันที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๔๓ โดยมีสวนลื่นจีของชาวไทยพื้นราบเพียง ๒ สวน เท่านั้นที่เสียหาย จากเหตุการณ์ดังกล่าว
- ๙) เหตุการณ์ความรุนแรงทั้งสองครั้งนั้น ทางพนักงานสอบสวนอ้างว่าหาผู้กระทำความผิดไม่ได้ ทำให้คดีนี้ย้ําการสั่งไม่ฟ้อง ส่วนจะดำเนินการในศาลปกครองชาวม้งไม่มีเงินวางค่าธรรมเนียมศาล และไม่สามารถหาหลักฐานระบุได้ชัดชัดว่าหน่วยงาน หรือเจ้าหน้าที่คนใดเป็นผู้กระทำละเมิด ที่ผ่านมาชาวม้งป่ากลางได้รับเงินเพียง ๒๔,๐๐๐ บาท กรณีความเสียหายที่เกิดขึ้นเมื่อ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๔๓ เมื่อสวนลื่นจี ๑๒ สวน ถูกทำลาย ทางราชการจ่ายเงินให้รายละ ๒,๐๐๐ บาท เท่านั้น แต่ความเสียหายทั้งหมดมหาศาล
- ๑๐) มีความเห็นที่เป็นข้อเสนอต่อที่ประชุมเวทีรับฟังความเห็นและข้อมูลให้คณะกรรมการฯ ต่อปัญหาความเสียหายต่อสวนลื่นจีของชาวไทยที่สูงชาวม้งตำบลป่ากลาง ที่บ้านน้ำเป็น อ.บัว จ.น่าน เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๖ ว่า
- ให้รัฐจ่ายค่าชดเชยตามความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง
 - ขอเข้าไปทำกินในพื้นที่เดิม หรือพื้นที่รองรับที่จะจัดให้
 - รัฐควรมีงบประมาณในการช่วยเหลือแก้ปัญหาหนี้ (ชาวม้งมีแผนพัฒนาระดับตำบลในพื้นที่ ในช่วงปี ๒๕๓๘-๒๕๔๓ เรื่องการจัดสรรที่ทำกิน

- โดยกรมป่าไม้ ในกรณีที่จะต้องถูกอพยพที่ทำกิน ลงมา) รัฐต้อง :
- จ่ายค่าชดเชยเพียงแค่ครึ่งหนึ่งของความเสียหายทั้งหมดที่เรียกร้อง
 - จัดพื้นที่ ส.ป.ก. ในเขตป่าเสื่อมโทรม
 - ถ้าไม่จ่ายค่าชดเชย รัฐต้องรับรองสิทธิให้ชาวมังกลับขึ้นไปทำกินปกติในพื้นที่เดิมได้
 - ควรมีเวทีใหญ่เพื่อประชุมเจรจาระหว่างคู่กรณีโดยตรง

๓. การตรวจสอบในพื้นที่ที่พิพาทในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำเปือ - น้ำกอน

วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๖ คณะอนุกรรมการด้านที่ดินและน้ำ ไปสำรวจจุดที่มีการสกัดสามแยกบ้านป่ารวก ต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อวันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๕๓ ซึ่งมีกลุ่มผู้ชุมนุมปิดทางเข้าสวนลื่นจีของชาวมังปากกลาง ระหว่างดำเนินการตรวจสอบสภาพพื้นที่เห็นร่องรอยการตัดฟันโดยใช้เลื่อยยนต์ สภาพสวนลื่นจีที่ปล่อยรกเรื้อเนื่องจากเจ้าของสวนยังไม่กล้าเข้าพื้นที่ เกรงปัญหาความปลอดภัย สังเกตว่ามีต้นหญ้าขึ้นปกคลุมต้นลื่นจีโดยรอบ โดยต้นลื่นจีที่ถูกตัดฟันนั้น แตกกิ่งก้านขึ้นมาใหม่ แต่ไม่มีโครงสร้างลำต้นส่วนกลางที่แข็งแรง มีโอกาสฉีกขาดได้เพราะไม่มีแรงต้านทานรับน้ำหนักกิ่ง ใบ หรือผลลื่นจีที่จะออกมา

อย่างไรก็ตาม ได้พบถึงเก็บกักน้ำทำด้วยซีเมนต์ ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางราว ๒ ฟุต ที่วางทับซ้อนกันในลักษณะแนวตั้ง สูงจากพื้นดินจำนวน ๔ ถึง และท่อส่งน้ำขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๒ นิ้ว ที่ยังมีได้ถูกต่อเชื่อมเพื่อให้น้ำผ่าน พร้อมเฟิงพักในสวน ในระหว่างที่ตรวจสอบจุดต่างๆ ในพื้นที่นั้นยังพบสภาพต้นไม้ในลักษณะป่าสมบูรณ์ที่อยู่ตามหุบร่องน้ำ และบางส่วนอยู่บนสันเขา และพื้นที่การใช้ประโยชน์ ปลูกข้าวของชาวกิน ปลูกลื่นจีของชาวกินและชาวมัง และร่องรอยสวนลื่นจีของชาวมังที่ถูกเผาทำลาย ปลายปี ๒๕๕๕

๔. สังเกตการณ์เวทีสภาที่ปรึกษาฯ

ในการประชุมที่องค์การบริหารส่วนตำบล ต.พระธาตุ อ.เขียงกลาง จ.น่าน เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๖ โดยมีนางศิริกุล รินฤทธิ์ ผู้ใหญ่บ้านหัวหน้า ต.พระธาตุ ในฐานะสมาชิกสภาที่ปรึกษาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นผู้ดำเนินการประชุมพบว่าชาวไทยพื้นราบอําเภอเขียงกลาง ได้สะท้อนความรู้สึกและความเห็นว่า คนในพื้นที่มีความรู้่น้อย ไม่มีปริญญาโท ปริญญาเอก ด้อยการศึกษา เห็นว่าสิ่งที่ทำถูกต้องแล้วเพราะฟังใครไม่ได้ จึงเลือกแนวทางตัดต้นลิ้นจี่และเชื่อว่าหมู่บ้านชื่บ้านกอกเป็นหมู่บ้านบนภูเขาอยู่แล้ว ป่าไม้ยังเขียวอยู่ แต่เมื่อมีมังจาก อ.บัว ไปปลูกลิ้นจี่ จึงทำให้เกิดความแห้งแล้ง

มีการระบุในที่ประชุมว่า มังปลูกลิ้นจี่เป็น ๑๐,๐๐๐ ไร่ ทำให้น้ำแล้งแห้งทำให้ทนไม้ได้ต้องติดต่อบริษัทกรมป่าไม้ ปลูกป่าทับสวนลิ้นจี่ มีพันธุ์ไม้จำนวน ๒๐๐,๐๐๐ ต้น โดยมีคนจำนวน ๑๐,๐๐๐คน ช่วยกันปลูก ซึ่งชาวเขียงกลางทราบดีว่า พื้นที่ที่ปลูกมีชาวไทยที่สูง ชาวมังเป็นเจ้าของ ดังนั้นจึงต้องให้อธิบดีกรมป่าไม้ให้นำปลูก เพื่อสยบมวลชนชาวมังในพื้นที่ ซึ่งได้ผลเพราะอธิบดีกรมป่าไม้ออกมาพูดว่า ลิ้นจี่อยู่ในอุทยานแห่งชาติ ก็เป็นลิ้นจี่ป่า กินได้ เป็นผลประโยชน์ของทุกคนและประกาศว่า พันธุ์กล้าไม้ที่ปลูกถ้าถูกทำลาย ๑ ต้น จะตัดลิ้นจี่มัง ๑ ต้นด้วยเช่นกัน

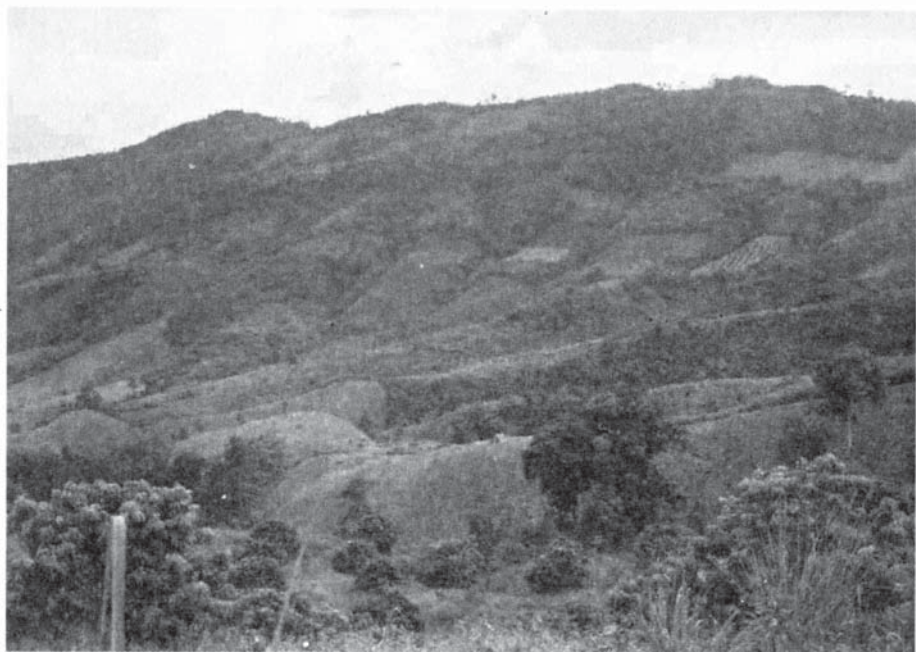
นอกจากนี้ ที่ประชุมยืนยันว่าชาวบ้านในตำบลพระธาตุไม่ทราบผลการตรวจสอบพิสูจน์สิทธิที่กระทำโดยป่าไม้ ทำให้ไม่ทราบข่าวว่ามั่งเข้าทำประโยชน์ก่อนการประกาศเขตป่าสงวน ปี ๒๕๓๑ และที่ต้องตัดฟันสวนลิ้นจี่ของชาวมั่ง เพราะชาวมั่งมีวิธีการผลิตเลื่อนลอย โดยเลือกตัดฟันเฉพาะสวนลิ้นจี่มั่งป่ากลาง เพราะชาวมั่งป่ากลางไม่ได้มีที่ดินทำกินตรงจุดพิพาทมาก่อน

บทสรุป คือ ต้องเร่งร่วมมือกันแก้ปัญหาตามข้อเท็จจริง ปราศจากอคติ

๑) จากการตรวจสอบข้อมูลและความเห็นหลายทางพบว่า การปลูกป่าในวนที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๔๒ มีบางส่วนไม่ปฏิบัติตามหลักวิชาการป่าไม้ เช่น ไม่นำถุงที่ใส่เพาะชำออก ปล่อยพันธุ์กล้าไว้ตามไหล่ทาง ขุดหลุมไม่ลึก กลบฝังไม่แน่นพอ อีกทั้งการเปิดเพลงปลุกใจ จำนวนคนปลูกที่มากมาย คำพูดคำประกาศที่ท้าทายต่าง ๆ

๒) มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องดำเนินการกันแนวเขตระหว่างพื้นที่ป่าอนุรักษ์กับพื้นที่ที่ใช้ทำกินของชาวไทยที่สูง ชาวมั่ง ชาวถิ่น และชาวไทยพื้นราบ ที่ขึ้นไปทำกินบนพื้นที่ป่าต้นน้ำเปือ - น้ำกอน เพื่อพิสูจน์ทราบและตรวจสอบแนวเขตป่าสงวน - อุทยานแห่งชาติดอยภูคาใหม่ว่า ปัจจุบันพื้นที่ป่าสมบูรณ์ที่ใกล้เคียงและเกี่ยวเนื่องกับพื้นที่ใช้ประโยชน์มีจำนวนเท่าใด และเพื่อตรวจสอบความชัดเจนในข้อมูลที่ยังคลงแคลงใจกันอยู่ว่า ชาวมั่งใช้ที่ดินเพียง ๑,๖๕๖ ไร่ ในพื้นที่ที่คณะกรรมการตรวจสอบพิสูจน์สิทธิฯ ระบุว่ามีการใช้ประโยชน์ทั้งสิ้น ๖ หมู่บ้าน ๗,๒๓๐ ไร่ แต่ชาวไทยพื้นราบว่ามีถึง ๒๐,๐๐๐ ไร่

ซึ่งมีประเด็นพิจารณาว่าพื้นที่ ๒๐,๐๐๐ ไร่มาจากไหนเมื่อมีการใช้ประโยชน์จริง เพียง ๗,๒๓๐ ไร่

บทที่ ๔

สรุปและข้อเสนอแนะ

มีภาคีชาวไทยใหญ่กล่าวไว้เข้ากับบรรยากาศของข้อมูลความเป็นจริงเกี่ยวกับเหตุการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นในช่วง ๗ ปี ได้น่าสนใจ ...

“คนไม่รู้ว่อย่างนั้น คนไม่เห็นว่่าจริง ผู้ที่ไม่วู้ความจริงพูดไปแบบนั้น ส่วนผู้ที่ไม่ว่เคยเห็นมาก่อน ก็อาจจะคิดว่่าเป็นแบบนั้นจริง ๆ”

โดยเฉพาะความรับรู้ของผู้คนในชุมชน จะทำให้เรื่องราวสับสนและขยายความขัดแย้งรุนแรงขึ้นในช่วงการเกิดเผาตัดฟันลั่นจี่ดังกล่าวหลายละลอก ซึ่งเป็นการรับรู้ที่เกิดจากการพูดปากต่อปากว่า ม้งบุกรุกป่าต้นน้ำ ปลุกลั่นจี่ ๒๐,๐๐๐ ไร่ ทั่วๆ ที่ป่าไม้ได้ตรวจสอบพิสูจน์สิทธิจริง ๆ มีเพียงตัวเลข ๑,๘๐๐ กว่าไร่เท่านั้น นอกจากนี้คำกล่าวที่ว่าในอำเภอเชียงกลางไม่มีชาวเขาเผ่าม้ง ซึ่งก็ได้คำตอบชัดอยู่แล้วว่า อำเภอเชียงกลาง เพิ่งแยกตัวมาจาก อ.แระ หรืออำเภอทุ่งช้าง ซึ่งเป็นบ้านเกิดเรือนนอนของชาวม้งปากกลางแต่เดิม ที่อยู่ในพื้นที่และชุมชนแห่งนี้มานาน กระทั่งเชียงกลางแยกออกไปเมื่อปี ๒๕๑๐ และม้งถูกอพยพออกจากทุ่งช้างปี ๒๕๑๑ เมื่อกลับเข้ามาใหม่พบว่าที่ดินของตนไม่ได้อยู่ในอ.ทุ่งช้างเสียแล้ว แต่ข้อความจริงดังกล่าวมิได้ถูกเผยแพร่หรือพูดถึงกันมากนัก ตลอดจนไม่นำมาใช้เป็นเครื่องมือในการ

สร้างการเรียนรู้และการสร้างความเข้าใจร่วมกัน เพื่อกำหนดเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหา
บทเรียนจากการณีการตัดฟันสวนลื่นจี่ของชาวมังปากกลาง ควรจะเป็นกรณีศึกษา
ที่การอนุรักษ์ต้องทำโดยการรณรงค์ให้ทุกฝ่ายตระหนกอย่างมีจิตสำนึก ขออย่าให้มี
กระแสอนุรักษ์ที่เกิดการมุ่งใช้อำนาจเข้าจัดการรักษาทรัพยากรธรรมชาติมากกว่า
การใช้ปัญญาเป็นที่ตั้ง

มาตรการป้องกันความรุนแรงด้วยแนวทางสันติวิธี

แนวทางสร้างสันติเพื่อความมั่นคงของชาตินั้น พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี มีคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ ๑๘๗/๒๕๔๖ เรื่องนโยบายการจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี ลงวันที่ ๑ กันยายน ๒๕๔๖ โดยคำสั่งดังกล่าว เป็นการเชื่อมโยงแนวทางสำคัญของยุทธศาสตร์สันติวิธีเพื่อความมั่นคงของชาติ กับนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ ที่เน้นการเสริมสร้างพลังความสามัคคี บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ในบรรยากาศของการมีทัศนคติที่ดี ห่วงใย เอื้ออาทร ทำให้คนในชาติ อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข บนพื้นฐานของความหลากหลายในวิถีชีวิต วิถีคิด และวัฒนธรรม โดยอาศัยจินตนาการและพลังปัญหาพร้อมเผชิญหน้า และเรียนรู้การแก้ไขปัญหาาร่วมกันและไม่ใช้ความรุนแรงต่อกัน เมื่อเกิดความขัดแย้งหรือความเห็นต่างกัน โดยให้องค์กรของรัฐให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามนโยบายจัดการความขัดแย้ง มุ่งเน้นสายสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชนด้วยสันติวิธี

- ❖ ป้องกันความขัดแย้งไม่ให้กลายเป็นความรุนแรง เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย

- ❖ จัดการความขัดแย้งด้วยการเคารพสิทธิของประชาชน ให้มีการสื่อสารสองทางระหว่างฝ่ายต่าง ๆ บนพื้นฐานความเสมอภาค ปราศจากอคติและความเกลียดชัง
- ❖ จัดการความขัดแย้งที่กำลังจะกลายเป็นความรุนแรง โดยใช้บุคคลที่มีทัศนคติต่อคู่ขัดแย้งอย่างฉันท์มิตร

โดยคำสั่งดังกล่าวมีผลผูกพันให้องค์การของรัฐที่มีส่วนสำคัญในการจัดการความขัดแย้ง โดยเฉพาะฝ่ายปกครอง ตำรวจ ทหารต้องถือปฏิบัติ โดยมีสำนักงานสภาพัฒนาการแห่งชาติเป็นผู้รับผิดชอบในการบริหารจัดการตามนโยบายนี้

ดังนั้น คำสั่งของสำนักนายกรัฐมนตรีเรื่องการแก้ไขความขัดแย้งด้วยสันติวิธีจะเป็นแนวทางหนึ่งที่ใช้เป็นเครื่องมือในการแก้ไขความขัดแย้งที่อำเภอเขียงกลาง จังหวัดน่าน

คำถามก็มีว่า เรื่องป่ากลางจะถูกนำสู่แนวทางแก้ปัญหาในระดับนโยบายนี้ได้เมื่อไร

มีข้อเสนอหลากหลายเพื่อการแก้ไขปัญหา เรื่องการจัดการทรัพยากรพื้นที่ป่าต้นน้ำเปือ-น้ำกอน อ.เขียงกลาง จ.น่าน อาทิ

๑) นำต้นแบบการบริหารจัดการ ป่าไม้ ที่ดิน และน้ำ รวมทั้งคุณภาพของสิ่งแวดล้อม จากกรณีศึกษาของพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จแล้ว ทั้งในจังหวัดน่าน และจังหวัดอื่น ๆ เช่นกรณีศึกษาของบ้านศิลาแลง ใน อ.สองแคว จ.น่าน ในเรื่องการแบ่ง

บันการใช้น้ำ กรณีการศึกษาลุ่มน้ำริม อ.ท่าวังผา จ.น่าน ลุ่มน้ำแม่ตาช้าง จ.เชียงใหม่ ในกรณีแก้ไขความขัดแย้งในการจัดการน้ำ โดยการประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหา อาจจะ ทำให้ปัญหาต่าง ๆ มีการคลี่คลายดีขึ้น

๒) ควรมีการตรวจสอบสภาพพื้นที่การใช้ประโยชน์ทั้งหมดบริเวณพื้นที่ ดันน้ำเปือ-น้ำกอน เพื่อจะมีข้อมูลตรงตามข้อเท็จจริงร่วมกัน

๓) ผนวกให้เป็นโครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงลุ่มน้ำน่าน ซึ่งอยู่ในความ รับผิดชอบของทหารกองพลพัฒนาที่ ๓ จะทำให้เกิดแนวทางการประสานจากทุกส่วนได้ ทั้งนี้เพราะที่ผ่านมาต่อกรณีความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างชาวไทยที่สูงชาว ป่ากลางกับชาวไทยพื้นราบเขียงกลางนั้น ทหารทำบทบาทหลักเพียงผู้ สังเกตการณ์เท่านั้น ทั้งที่โดยความเป็นจริงแล้ว ทหารและกองทัพคือผู้มีส่วน กำหนดให้เรื่องราวดำเนินมาจนกระทั่งเกิดปัญหาในปี ๒๕๔๒ กระทั่งถึง ปัจจุบันด้วยเช่นกัน ดังนั้น การอ้างว่าพื้นที่ที่พิพาทอยู่นอกเขตการดูแลรับผิดชอบ ของทหาร เพราะทหารได้ส่งมอบพื้นที่ (ที่มีการเคลื่อนไหวของพรรคคอมมิวนิสต์ในอดีต) ให้กระทรวงมหาดไทยเป็นผู้รับผิดชอบ โดยเฉพาะหมู่บ้านที่มีผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย เมื่อ ปี ๒๕๒๘ แล้วทหารดูแลรับผิดชอบเฉพาะหมู่บ้านที่อยู่ชายแดน และหมู่บ้านที่อยู่ลุ่ม น้ำน่าน (คพพ.) ทว่าในกรณีนี้เป็นผลสืบเนื่อง และเป็นพื้นที่เฉพาะกรณีพิเศษ ควรผนวกเข้าไว้ในโครงการดังกล่าวแล้วข้างต้น

๔) แนวทางการอพยพฝังลงจากพื้นที่ป่าต้นน้ำเปือ-น้ำกอน ไม่สามารถแก้ สาเหตุปัญหาที่แท้จริง เพราะขณะที่ยังมีการใช้ที่ดินโดยชาวไทยพื้นราบและชาวจีนบน

นำเสนอผลศึกษาต่อหลายฝ่าย

พื้นที่ดังกล่าว ปัญหาป่าไม้ถูกทำลาย ดินพังทลาย น้ำแหล่งขุดก็ยังคงดำรงอยู่ ทั้งนี้ เพราะชาวมังปากลางเป็นส่วนหนึ่งที่เป็นสาเหตุของปัญหา แต่ไม่ใช่ทั้งหมดของตัวปัญหา

๕) การยอมรับผลการพิสูจน์สิทธิการครอบครองที่ดิน โดยเฉพาะยอมรับว่าพื้นที่พิพาทอยู่ในเขตที่ดินของรัฐ แต่เมื่อเข้าทำประโยชน์แล้วก็ให้ทำกินไปตรงจุดที่มี ไม่ให้ขยายพื้นที่เพิ่มเติม แล้วจัดทำทะเบียนข้อมูลต่างๆ ให้เป็นปัจจุบัน กันแนวเขตระหว่างที่ดินที่ใช้ประโยชน์กับป่าอนุรักษ์ให้ชัดเจน แล้วตั้งกติกาใหม่ในเรื่องการเก็บเงินภาษีจากชาวไทยที่สูงที่มาจากตำบลปากกลางเพื่อนำเงินส่วนดังกล่าวเป็นค่าบำรุงท้องที่จ่ายให้ออบต. ในท้องที่ที่ดินตั้งอยู่ ถ้าทำเช่นนี้ได้ รัฐจะรักษาป่าได้ ชาวเขียงกลาง ได้เงินบำรุงท้องที่และชาวมังมีที่ดินทำกินในเขต อ.เขียงกลาง

๖) การส่งเสริมการปลูกพืชพันธุ์อื่นที่ไม่ก่อให้เกิดปัญหา เช่น เห็ดหอม กระจ่างดำ เมียง มะแขว่น (ไม่ยืนต้นประเภทเครื่องเทศ) ขณะเดียวกันก็จัดระเบียบการใช้ที่ดินและการได้สิทธิของผู้ที่ปลูกสิ่งนี้ ทั้งนี้เพราะสวนสิ่งนี้ของชาวไทยพื้นราบหรือชาวไทยที่สูงที่อยู่บนพื้นที่ต้นน้ำเปือ-น้ำกอนนั้นกลายเป็นพืชที่ปลูกในเขตที่ถูกเรียกพืชเศรษฐกิจในพื้นที่(ป่า)เศรษฐกิจ ดังนั้นมีจำนวน ๕ ไร่ ก็มีความเพียงพอและให้สิทธิโดยตรง ส่วนพื้นที่ที่เกินนั้นให้เก็บภาษีเพื่อนำมาบำรุงท้องที่ในเขตที่เป็นที่ตั้งของที่ดิน

ดังนั้น การที่จะทำให้ข้อเสนอแนะดังกล่าวสามารถเป็นแนวทาง การแก้ไขปัญหาพิพาทระหว่างชาวไทยพื้นราบกับชาวไทยที่สูง ในเรื่องข้อขัดแย้งการจัดการและใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ ที่ดินและน้ำบริเวณพื้นที่ป่าต้นน้ำเปือ-น้ำกอน ท้องที่อำเภอ

เชียงใหม่ จังหวัดน่านได้นั้น คณะรัฐมนตรี ควรจะต้องมีมติแต่งตั้งคณะทำงาน หรือ คณะกรรมการที่มีรองนายกรัฐมนตรีคนใดคนหนึ่งเป็นประธาน และผลักดัน มติคณะรัฐมนตรีอย่างน้อย ๔ มติ กล่าวคือมติ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๑ มติ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๔๒ มติ ๓ มิถุนายน ๒๕๔๖ และคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๑๘๗/๒๕๔๖ เรื่องนโยบายการจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี วันที่ ๑ กันยายน ๒๕๔๖ เพื่อให้คำสั่ง และมติที่ประชุมไปสู่การปฏิบัติได้จริงและมี ประสิทธิภาพที่สุด อันจะมีผลนำไปสู่แนวทางการแก้ปัญหาที่เรื้อรังมานาน ให้เป็นที่ยุติ

ถึงเวลาที่ต้องมีบทบาทของรัฐบาลเท่านั้น จึงจะแก้ปัญหาได้โดยไม่ต้องไม่มีความรุนแรงระลอกใหม่ กรณีความขัดแย้งปัญหามังปากลากกับคนพื้นราบเชียงใหม่

חכמת

มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๑

เรื่อง การแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้

คณะรัฐมนตรีเห็นชอบการแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ ตามมติคณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติ ดังนี้

๑. คณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติ ได้พิจารณาทบทวนมติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้แล้ว มีความเห็นในเรื่องเกี่ยวกับการพิสูจน์การครอบครองที่ดินของราษฎร ให้ใช้ภาพถ่ายทางอากาศเป็นหลักร่วมกับหลักฐานอื่น และการกำหนดมาตรการการอยู่อาศัยในพื้นที่ป่าไม้ไม่ให้ขยายพื้นที่เพิ่มเติม มติคณะกรรมการฯ โดยสรุปให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (กรมป่าไม้) พิจารณาปรับปรุงมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ โดยเฉพาะมติคณะรัฐมนตรีวันที่ ๑๗ เมษายน ๒๕๔๐ วันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๔๐ โดยให้ใช้แนวทางมติคณะรัฐมนตรีวันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๔๐ เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาพื้นที่ป่าไม้ในภาพรวมทั้งประเทศ เป็นฐานในการปรับปรุงและนำความเห็นของคณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติไปประกอบการพิจารณาด้วย

๒. คณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติได้ประชุมเมื่อวันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๔๑ เกี่ยวกับเรื่องการแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ มีมติเห็นชอบตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอ โดยมีมาตรการและแนวทางการเหลืออยู่ไว้ให้ได้ จึงกำหนดมาตรการและแนวทางการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ป่าไม้เป็น ๒ ด้านคือ

๑. ด้านการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้

๑.๑ ป่าสงวนแห่งชาติ

๑) พื้นที่ป่าที่เหมาะสมต่อการเกษตร และพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจที่เสื่อมสภาพ กรมป่าไม้ได้มอบพื้นที่ดังกล่าวให้ ส.ป.ก. นำไปดำเนินการปฏิรูปที่ดินตามนโยบายรัฐบาล

เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๖ แล้ว ดังนั้น เพื่อให้นโยบายการปฏิรูปที่ดินของรัฐบาลสัมฤทธิ์ผล จึงให้ดำเนินการดังนี้

(๑) ให้กรมป่าไม้ และ ส.ป.ก. ปฏิบัติตามข้อตกลงว่าด้วยแนวทางปฏิบัติ ในการกันพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติกลับคืนกรมป่าไม้ เมื่อวันที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๓๘ โดยเร่งรัดดำเนินการให้แล้วเสร็จทุกป่าโดยเร็ว

(๒) ตามหน้าที่และความรับผิดชอบ และเพื่อเปิดโอกาสให้ราษฎรในพื้นที่มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างเป็นรูปธรรม ให้กรมป่าไม้พิจารณาตามความเหมาะสมจัดการพื้นที่ที่มีสภาพป่าแปลงเล็กแปลงน้อยในพื้นที่ราบและมีไม้เป็นพื้นที่ที่ควรสงวนรักษาไว้เพื่อคุ้มครองระบบนิเวศ และสภาพแปลงดังกล่าวจะต้องไม่ติดกับป่าผืนใหญ่ โดยร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลท้องที่ และ ส.ป.ก. กรณีนี้ให้พิจารณาจัดทำเป็นพื้นที่ที่ตกลงจัดการเป็นบางแห่งก่อน

(๓) ให้ ส.ป.ก. นำผลการปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงไปเร่งรัดกำหนดเขตปฏิรูปที่ดินเมื่อมีเขตปฏิรูปที่ดินแล้วให้ ส.ป.ก. เร่งรัดดำเนินการต่อไป และให้กำหนดเป็นเงื่อนไขการใช้ที่ดิน ส.ป.ก. ให้ราษฎรปลูกไม้ผลและ / หรือไม้ยืนต้นอย่างน้อยร้อยละ ๒๐ ของเนื้อที่ที่ได้รับ กรณีเป็นที่ดินที่ติดกับเขตป่าไม้จะต้องปลูกไม้ผลและ/หรือไม้ยืนต้นเป็นแนวกันชน และให้นำเอาวิธีการจัดรูปแปลงที่ดินให้มีขนาดเหมาะสมเพื่อใช้แก้ไขปัญหาเรื่องที่ดินอยู่อาศัย/ทำกินของราษฎรในเขตป่าไม้ด้วย

๒) พื้นที่ป่าอนุรักษ์เพิ่มเติม ตามผลการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากร และที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๐ และ ๑๗ มีนาคม ๒๕๓๕ ซึ่งกำหนดไว้ว่า เมื่อดำเนินการในพื้นที่ให้กรมป่าไม้ปรับแนวเขตได้ตามสภาพข้อเท็จจริงและความเหมาะสมในภูมิประเทศ ผลจากการปรับแนวเขตให้ดำเนินการ ดังนี้

(๑) บริเวณพื้นที่ที่ปรับออกเป็นพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ หากมีราษฎรอยู่อาศัย/ทำกิน ให้กรมป่าไม้พิจารณาดำเนินการตามความเหมาะสม

(๒) พื้นที่ที่ผ่านการตรวจสอบและมีความเหมาะสมที่จะกำหนดไว้เป็นป่าเพื่อการอนุรักษ์ ให้กรมป่าไม้กำหนดเป็นป่าอนุรักษ์ตามกฎหมาย ตามความเหมาะสมในแต่ละพื้นที่ ทั้งนี้ ให้กรมป่าไม้จัดทำแนวเขตที่ชัดเจน และป้องกันดูแลคุ้มครองอย่างเข้มงวด ไม่ให้ราษฎรบุกรุกเข้าไปยึดถือครอบครองอยู่อาศัยทำกิน หากมีการบุกรุกเข้าไปยึดถือครอบครองให้ดำเนินการตามกฎหมายอย่างเฉียบขาด

๑.๒ ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมาย เช่น อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า และป่าอนุรักษ์ตามมติคณะรัฐมนตรี (พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑, ชั้นที่ ๒ และเขตอนุรักษ์ป่าชายเลน)

เนื่องจากเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ได้กำหนดขึ้นเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ดิน น้ำ พันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ที่มีคุณค่า หายาก เพื่อการป้องกันภัยธรรมชาติ เช่น อุทกภัยและการพังทลายของดิน รวมถึงตลอดถึงเพื่อประโยชน์ด้านการศึกษา วิจัย นันทนาการของประชาชนและความมั่นคงของชาติ ดังนี้

๑) ยืนยันนโยบายของรัฐที่จักไม่นำพื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมายและป่าอนุรักษ์ตามมติคณะรัฐมนตรี ไปดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

๒) ให้กรมป่าไม้สำรวจพื้นที่ที่มีการครอบครองให้ชัดเจนและขึ้นทะเบียนผู้ครอบครองเพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลในการจัดการเพื่อการอนุรักษ์และการพัฒนาอย่างยั่งยืน

๓) ให้กรมป่าไม้ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตรวจสอบพิสูจน์การครอบครองที่ดินของราษฎร โดยใช้ภาพถ่ายทางอากาศของกรมแผนที่ทหาร (หากไม่มีให้ใช้ภาพถ่ายดาวเทียม) ซึ่งถ่ายภาพพื้นที่นั้นไว้เป็นครั้งแรกหลังวันสงวนห้ามเป็นพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมายครั้งแรก ตรวจสอบร่องรอยการทำประโยชน์ต่อเนื่องมาก่อนวันสงวนหวงห้ามเป็นพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมายครั้งแรก และต้องพิจารณาพร้อมกับพยานหลักฐานอื่น ซึ่งแสดงว่าได้มีการครอบครองทำประโยชน์ต่อเนื่องมาก่อนวันสงวนหวงห้ามนั้น ๆ ด้วย

๔) กรณีผลการตรวจพิสูจน์พบว่า ราษฎรอยู่อาศัย/ทำกินมาก่อน ให้กรมป่าไม้

จัดทำขอบเขตบริเวณที่อยู่อาศัย/ทำกินให้ชัดเจน ห้ามขยายพื้นที่เพิ่มเติมโดยเด็ดขาด และดำเนินการตามกฎหมายเพื่อให้ราษฎรอยู่อาศัย/ทำกิน ตามความจำเป็นเพื่อการครองชีพ แต่ถ้าเป็นพื้นที่ล่อแหลมคุกคามต่อระบบนิเวศ พื้นที่ที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการคุ้มครองดูแลพื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี ให้พิจารณาดำเนินการช่วยเหลือราษฎรตามความเหมาะสมเพื่อให้หาที่อยู่อาศัย/ทำกินแห่งใหม่หรือดำเนินการเคลื่อนย้ายราษฎรออกจากบริเวณนั้นไปอยู่อาศัย/ทำกินในพื้นที่ที่เหมาะสม โดยในพื้นที่รองรับให้มีการสนับสนุนด้านสาธารณูปโภค การพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพทั้งในและนอกเกษตรกรรม รวมทั้งพิจารณารับรองสิทธิในที่ดินตามระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง พื้นที่ที่ราษฎรได้เคลื่อนย้ายออกไปแล้ว ให้ทำการปลูกฟื้นฟูสภาพป่าต่อไป

๔) กรณีผลการตรวจพิสูจน์พบว่า ราษฎรอยู่อาศัย/ทำกินหลังวันประกาศสงวนห้ามเป็นพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมายครั้งแรก ให้กรมป่าไม้พิจารณาดำเนินการ ดังนี้

(๑) ให้เคลื่อนย้ายราษฎรออกจากพื้นที่ป่าอนุรักษ์นั้น แล้วทำการปลูกป่าเพื่อฟื้นฟูสภาพสิ่งแวดล้อม การเคลื่อนย้ายราษฎรจากพื้นที่ให้เตรียมแผนการรองรับในพื้นที่ที่เหมาะสม โดยสนับสนุนด้าน สาธารณูปโภค การพัฒนาคุณภาพชีวิต และส่งเสริมอาชีพทั้งในและนอกภาคเกษตรกรรม รวมทั้งการพิจารณารับรองสิทธิในที่ดินตามระเบียบ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

(๒) หากยังไม่สามารถเคลื่อนย้ายราษฎรออกจากพื้นที่ได้ทันที ให้ดำเนินการควบคุมขอบเขตพื้นที่มิให้ขยายเพิ่มเติมโดยเด็ดขาด และในระหว่างการเคลื่อนย้ายให้จัดระเบียบที่อยู่อาศัย/ทำกินให้เพียงพอกับการดำรงชีพ

๖) การดำเนินการตาม ๔) และ ๕) จะต้องกำหนดเงื่อนไขการใช้พื้นที่ให้เป็นไปในรูปแบบของการอนุรักษ์ที่ยั่งยืน ให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและ/หรือสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

๗) ให้ทุกส่วนราชการที่ดำเนินการพัฒนาพื้นที่สูง ทำการพัฒนาเฉพาะความต้องการพื้นฐานในการดำรงชีพ

๑.๓ พื้นที่อื่น ๆ ที่สงวนหรืออนุรักษ์ไว้เพื่อกิจการป่าไม้ กรณีที่มีราษฎรร้องเรียนเสนอปัญหา ให้จังหวัดดำเนินการตั้งคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริง โดยให้มีทั้งฝ่ายราชการราษฎรฝ่ายละเท่า ๆ กัน การตรวจสอบข้อเท็จจริงให้พิสูจน์การอยู่อาศัยครอบครองทำประโยชน์ในพื้นที่ให้ชัดเจนว่ามีมาก่อนหรือไม่ ราษฎรเดือดร้อนอย่างไร เคยได้รับการช่วยเหลือจากทางราชการมาแล้วหรือไม่ แล้วเสนอมาตรการหรือแนวทางแก้ไขปัญหาให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณา ตามมาตรการและแนวทางของแต่ละพื้นที่ที่เป็นปัญหา ทั้งนี้ให้หน่วยงานผู้รับผิดชอบให้ความเป็นธรรมกับราษฎรให้มากที่สุด

๒. ด้านการป้องกันพื้นที่ป่าไม้ และอื่น ๆ

๒.๑ ถ้ามีการกระทำการใด ๆ อันเป็นการบุกรุกพื้นที่ป่าใหม่และ/หรือขยายพื้นที่อยู่อาศัย/ทำกินเพิ่มเติม หรือเป็นการทำลาย หรือกระทบกระเทือนต่อการรักษาป่าและ/หรือสิ่งแวดล้อม ให้ดำเนินการตามกฎหมายโดยเฉียบขาด และเพื่อป้องกันมิให้มีการยึดถือครอบครองพื้นที่ ให้ผู้มีอำนาจหน้าที่สั่งให้ผู้กระทำผิดออกจากพื้นที่ ทำลาย รื้อถอน และ/หรือดำเนินการอื่น ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด

๒.๒ ให้คณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติกำกับดูแลให้หน่วยงานหรือคณะกรรมการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ ประสานการปฏิบัติงานอย่างสอดคล้องและมีเอกภาพ เพื่อความมีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผลในการป้องกันรักษาทรัพยากรป่าไม้ของชาติ

๒.๓ ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ร่วมกับกระทรวงมหาดไทย โดยจัดให้องค์กรปกครองท้องถิ่นเช่น อบต. หรือสภาตำบล และชุมชนเข้ามาร่วมดูแลรักษาสภาพป่าไม้ มิให้มีการบุกรุก ทำลาย หรือกระทำการใดอันเป็นการกระทบกระเทือนต่อการรักษาป่าและ/หรือสิ่งแวดล้อม

๒.๔ ให้กรมป่าไม้ดำเนินการตามแผนการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ระดับพื้นที่ ซึ่งประกอบด้วยแผนงาน ๔ ด้านคือ

- ๑) ด้านการป้องกันพื้นที่
- ๒) ด้านการควบคุมพื้นที่
- ๓) ด้านการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ
- ๔) ด้านการติดตามประเมินผลและระบบข้อมูล

โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการจัดการฯ อันจะทำให้การบริหารจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้เป็นไปอย่างเป็นระบบ ยั่งยืน และเกิดความชัดเจนในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่

๒.๕ ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาดำเนินการแก้ไขปัญหาคาการออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินที่ออกโดยมิชอบในพื้นที่ป่าไม้ ให้แล้วเสร็จเป็นรูปธรรมโดยเร็ว

๒.๖ ให้สำนักงบประมาณพิจารณาสนับสนุนงบประมาณแผ่นดินให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินกิจกรรมตามนโยบายมาตรการและแนวทางแก้ไขปัญหาคาในแต่ละประเภทพื้นที่ รวมถึงการดำเนินการแผนการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ในระดับพื้นที่ตามความจำเป็นและเหมาะสม โดยให้เสนอขอตั้งงบประมาณเป็นปี ๆ ไป

สรุปผลเจรจาแก้ไขปัญหาคความเดือดร้อนของเกษตรกรภาคเหนือ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๕๒

ข้อ ๓ กลุ่มปัญหาป่าไม้ โดยรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (นายเนวิน ชิดชอบ) เป็นประธานการเจรจาเมื่อวันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๕๕๒ ผลการเจรจาได้ข้อสรุปดังนี้

๓.๑ กรณีปรับปรุงกฎหมายป่าไม้ และมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้ ให้แต่งตั้งคณะกรรมการร่วมที่ประกอบด้วย ตัวแทนฝ่ายราชการ นักวิชาการ และตัวแทนกลุ่มชาวบ้านผู้เรียกร้อง เพื่อดำเนินการศึกษาหาแนวทางและพิจารณาดำเนินการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายป่าไม้ ๔ ฉบับ และมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้ให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ ให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการภายใน ๗ วัน และให้คณะกรรมการดังกล่าว ดำเนินการพิจารณาปรับปรุงและแก้ไขกฎหมาย และมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวให้แล้วเสร็จภายใน ๙๐ วัน และให้นำผลการพิจารณาไปดำเนินการประชาสัมพันธ์ หลังจากนั้นให้นำเสนอต่อคณะรัฐมนตรี เพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป

๓.๒ การคุ้มครองสิทธิชั่วคราวก่อนการพิสูจน์จะได้ข้อยุติ หลังจากนำผลการเจรจาเข้าที่ประชุมคณะรัฐมนตรีและมีมติแล้ว จะมีการประกาศให้ราษฎรที่อยู่ในชุมชนในพื้นที่ป่ามาขึ้นทะเบียนรายชื่อภายใน ๗ วัน เพื่อดำเนินการต่อไป

ก. การขึ้นทะเบียนจะเปิดให้ราษฎรขึ้นทะเบียนรายชื่อขอบเขตพื้นที่ทำกินเดิม และพื้นที่ส่วนรวมของชุมชนภายใน ๓ วัน

ข. การชี้เขตและปักหมุดที่ทำกินและพื้นที่ส่วนรวมของชุมชนให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ต่างตั้งคณะทำงานดำเนินการสำรวจรายแปลง และปักหมุดในพื้นที่ที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้เพื่อคุ้มครองบุคคลในการทำกินชั่วคราว

ค. การพิสูจน์สิทธิให้ดำเนินการภายใต้หลักการพิสูจน์ว่าคนอยู่ก่อนการประกาศเขตป่าหรือไม่ หากเป็นกรณีคนอยู่ก่อนการประกาศเขตป่าให้ดำเนินการ โดยอาศัยอำนาจตามประมวลกฎหมายที่ดิน กรณีประกาศเขตก่อนให้อาศัยหลักการแก้ไข้ปัญหาเป็นรายกรณีตามสภาพความเป็นจริง สำหรับหลักเกณฑ์การพิสูจน์สิทธิให้ใช้หลักเกณฑ์ที่มีอยู่ในปัจจุบัน และปรับปรุงตามผลการศึกษาดตามข้อตกลงที่ ๑ (ข้อ ๓.๑)

ง. การดำเนินการดังกล่าวข้างต้นให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการช่วยเหลือเพื่อติดตามการดำเนินการตามข้อตกลงทั้งหมด

การดำเนินการตามข้อ ๓.๒ ให้ดำเนินการเฉพาะกรณีคนสัญชาติไทย และการคุ้มครองสิทธิชั่วคราว หมายถึง สิทธิในการดำเนินการตามกฎหมาย (จับกุม) เท่านั้น

ข้อ ๔ กลุ่มปัญหาเร่งด่วนเฉพาะหน้า ได้ข้อสรุปดังนี้

๔.๑ กรณีปัญหาที่ดินทำกินของชาวบ้าน ๔๗ ราย ของอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ มอบหมายให้ป่าไม้จังหวัดเชียงใหม่ รับไปดำเนินการแก้ไข้ปัญหาในการจัดหาที่ดินทำกินแก่ราษฎรต่อไป

๔.๒ กรณีปัญหาป่าไม้อีก ๓ กรณี ได้แก่ กรณีโครงการอพยพคนออกจากป่าบ้านห้วยแห้งและบ้านนาเลา ตำบลเชียงดาว อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ กรณีชาวบ้านทุ่งป่าคา ตำบลสันทราย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ และกรณีอำเภอดอยสะเก็ดให้ชาวบ้านอพยพ (บ้านป่ากลาง ตำบลป่ากลาง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดน่าน และบ้านหลวง ตำบลเมืองแหง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่) ให้นำกระบวนการคุ้มครองสิทธิบุคคลชั่วคราว ตามข้อ ๓.๒ มาใช้เป็นหลักในการแก้ไข้ปัญหา

มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓ มิถุนายน ๒๕๕๖

เรื่อง ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัฒนาพื้นที่เพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ

พ.ศ.๒๕๕๖

คณะรัฐมนตรีเห็นชอบในหลักการระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัฒนาพื้นที่เพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ พ.ศ. ๒๕๕๖ ตามที่สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ เสนอ และให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณาแล้วดำเนินการต่อไปได้

ทั้งนี้ ร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีดังกล่าว เป็นการกำหนดองค์การบริหารในระดับนโยบาย ระดับภาคและระดับจังหวัด เพื่อการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ความมั่นคงชายแดน โดยจัดตั้งในรูปของคณะกรรมการในระดับต่าง ๆ ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

๑. ให้ยกเลิกคำสั่งสภาความมั่นคงแห่งชาติ คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี และคำสั่งกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้

๒. ให้มีคณะกรรมการนโยบายและอำนวยการพัฒนาพื้นที่เพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ (นพช.) โดยมีนายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธาน เป็นองค์การบริหารระดับนโยบายและมีอนุกรรมการฯ รวม ๔ คณะ คือ คณะอนุกรรมการอำนวยการประสานการพัฒนาพื้นที่เพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ คณะอนุกรรมการประสานการจัดระบบป้องกันเพื่อจัดระเบียบเพื่อแก้ไขปัญหาความมั่นคงเกี่ยวกับชุมชนพื้นที่สูง โดยให้มีอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้

๓. ให้มีคณะกรรมการพัฒนาเพื่อความมั่นคงในระดับพื้นที่ในเขตกองทัพบกที่ ๑-๔ และคณะกรรมการพัฒนาเพื่อความมั่นคงใน ระดับพื้นที่ในเขตกองเรือภาคที่ ๑ - ๓ กองเรือยุทธการ เป็นองค์การบริหารระดับภาค โดยให้มีอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้

๔. ให้คณะกรรมการพัฒนาจังหวัด (กพจ.) ที่จัดตั้งขึ้นตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารการพัฒนาเพื่อกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคและท้องถิ่น

พ.ศ.๒๕๓๙ และกองอํานวยการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัดเป็นองค์กรบริหารจัดการในระดับจังหวัดในการประสานเพื่อบูรณาการส่วนราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่จังหวัด เพื่อการจัดทํายุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด แผนงาน/โครงการที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อสนับสนุนการพัฒนาในพื้นที่เป้าหมายเพื่อเสริมความมั่นคง

๕. ให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น และรัฐวิสาหกิจให้การสนับสนุนการดำเนินงานของคณะกรรมการและองค์กรตามระเบียบนี้ ตามความเหมาะสม และให้สํานักงบประมาณจัดสรรงบประมาณส่วนราชการที่เกี่ยวข้องตามความเหมาะสม

๖. ให้มีสํานักงานเลขานุการคณะกรรมการนโยบายและอํานวยการพัฒนาพื้นที่เพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ เรียกชื่อย่อว่า “สส.นพช.” เป็นหน่วยงานภายในของสํานักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการบริหารอํานวยการและประสานงานการพัฒนาและแก้ไขปัญหาตามแผนพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ และมีอํานาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้

คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี

ที่ ๑๘๗ / ๒๕๕๖

เรื่อง นโยบายการจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี

เนื่องจากความขัดแย้งในสังคมไทยมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น ขณะที่พฤติกรรมของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว ซึ่งเป็นผลจากการเปลี่ยนกติกาทางสังคม วิถีอุตสาหกรรม ปัญหาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การดำเนินโครงการขนาดใหญ่ของคณะภาครัฐ ความไม่ไว้วางใจระหว่างภาครัฐและภาคประชาชน รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลก ความขัดแย้งภายในประเทศที่มีมากและหลากหลายรูปแบบ เป็นสัญญาณบอกเหตุว่า สังคมไทยต้องเร่งรีบเตรียมการทบทวนและพัฒนาวิธีการจัดการกับความขัดแย้งที่เคยใช้ในอดีต ซึ่งดูจะไม่มีประสิทธิภาพพอที่จะทำให้สังคมสงบเป็นธรรม และอยู่เย็นเป็นสุขทั่วหน้า ในปัจจุบันการใช้ความรุนแรงในสังคมจะมีต้นทุนทางสังคมสูง เพราะทำให้เกิดความเกลียดชังและความแตกแยกที่ยากจะสมาน นับเป็นปัญหาความมั่นคงที่ร้ายแรง

เพื่อให้มีความพร้อมยิ่งขึ้นในการพัฒนาและแสวงหาวิธีจัดการความขัดแย้งในรูปแบบใหม่และเพื่อหลีกเลี่ยงความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้น วิธีการจัดการความขัดแย้งที่เหมาะสมจึงเป็นหัวใจสำคัญที่มีผลต่อทิศทางการเปลี่ยนแปลงสังคม และการเมืองที่ปรารถนา ดังนั้นยุทธศาสตร์สันติวิธีเพื่อความมั่นคงของชาติจึงต้องได้รับความสนใจจากทุกฝ่าย และผลักดันให้มีผลในการปฏิบัติอย่างเร่งด่วน ทั้งนี้เพื่อลดความระส่ำระสายในสังคมและป้องกันการขาดศรัทธาต่อระบอบประชาธิปไตย

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี นายกรัฐมนตรีจึงมีคำสั่งดังต่อไปนี้

๑. ให้องค์กรรัฐให้ความสำคัญกับการปฏิรูปตามนโยบายจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี ซึ่งเป็นการนำเสนอวัฒนธรรมความมั่นคงของชาติที่ให้ความสำคัญในการปกป้องวิถีชีวิต ด้วยสายสัมพันธ์ที่เข้มแข็งทั้งระหว่างผู้คนทุกหมู่เหล่าและระหว่างรัฐกับประชาชนด้วยสันติวิธี ซึ่งจะช่วยแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งในปัจจุบัน ลดความขัดแย้งที่ไม่จำเป็นในอนาคตและเป็นการฟื้นฟูความไว้วางใจของประชาชนที่มีต่อรัฐ คำสั่งนี้จะเป็นการเชื่อมโยงแนวทางสำคัญของ “ยุทธศาสตร์สันติวิธีเพื่อความมั่นคงของชาติ” กับ “นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ” ที่เน้นการเสริมสร้างพลังความสามัคคีบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ในบรรยากาศของการมีทัศนคติที่ดี ห่วงใย เอื้ออาทร ทำให้คนในชาติอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข บนพื้นฐานของความหลากหลายในวิถีคิด วิถีชีวิต และวัฒนธรรม โดยอาศัยจินตนาการและพลังปัญญา พร้อมเผชิญและเรียนรู้การแก้ไขปัญหาาร่วมกัน และไม่ใช้ความรุนแรงต่อกันเมื่อเกิดความขัดแย้งหรือความเห็นต่างกัน

๒. หลักการ

๒.๑ บรรทัดฐานการจัดการความขัดแย้ง ต้องยึดมั่น “สันติวิธี” เป็นวิถีเดียวที่เป็นธรรม และสร้างความสงบสุขที่ยั่งยืน โดยเริ่มต้นที่รัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐก่อน

๒.๒ ทัศนคติที่จะรองรับสันติวิธีคือ การลดอคติ และไม่มี ความเกลียดชังต่อคนที่มีความแตกต่าง โดยไม่เห็นว่าเป็นศัตรู แต่เป็นเพื่อนร่วมทุกข์ เป้าหมายในการใช้สันติวิธีต้องเป็นธรรม ฝ่ายรัฐต้องยอมรับภาระบางประการเพื่อประโยชน์แห่งความมั่นคงของชาติ และความอยู่เย็นเป็นสุขที่ยั่งยืนของประชาชน

๒.๓ บรรยากาศและเวทีที่จะนำไปสู่การเกิดความคิดสร้างสรรค์ เพื่อเกิดการเรียนรู้และพัฒนาวิธีการจัดการที่เหมาะสมกับสังคมไทย โดยเฉพาะจากภูมิปัญญาที่หลากหลายและมีคุณค่าในสังคมไทย ต้องอยู่บนฐานคิดที่ว่า “ความหลากหลายทางความ

เห็นและความแตกต่างทางวัฒนธรรมเป็นฐานพลังของสังคมไทย” ซึ่งจะทำให้มีทางเลือกหลายทางในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งโดยไม่ใช้ความรุนแรง

๓. วัตถุประสงค์

๓.๑ สร้างบรรทัดฐานใหม่ให้กับสังคมในการจัดการความขัดแย้ง ด้วยการสร้างเกณฑ์ที่ทำให้องค์กรรัฐปรับเปลี่ยนวิถีคิด และวิธีการทำงาน รวมทั้งการปรับกลไกการทำงาน และมีกระบวนการดำเนินการที่สามารถตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินการได้

๓.๒ ฟื้นคืนความไว้วางใจระหว่างรัฐและประชาชน ซึ่งจะทำให้บทบาทของภาครัฐและภาคประชาชนได้รับการยอมรับโดยไม่แบ่งแยกพวก เพื่อความมั่นคงที่ยั่งยืนในสังคมไทย

๓.๓ จัดความเกลียดชังหรืออคติที่เริ่มปรากฏขึ้นในสังคมไทย เมื่อความขัดแย้งขยายตัวไปกระทบกับความแตกต่างทางวัฒนธรรม หรือเมื่อมีการให้คุณค่ากับการดำเนินวิถีชีวิตที่แตกต่าง

๔. กลุ่มเป้าหมาย

๔.๑ องค์กรรัฐที่มีโครงการขนาดใหญ่ หมายถึง โครงการที่จะมีผลกระทบต่อประชาชนในวงกว้าง

๔.๒ องค์กรรัฐที่มีส่วนสำคัญในการจัดการความขัดแย้ง โดยเฉพาะ ฝ่ายปกครอง ตำรวจ และทหาร

๕. แนวทางการปฏิบัติและเกณฑ์การประเมินผล

ให้องค์กรตามกลุ่มเป้าหมาย กำหนดแนวทางการปฏิบัติในการจัดการความขัดแย้ง เกณฑ์การประเมินผล และการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐ ดังนี้

๕.๑ แนวทางการปฏิบัติ

๕.๑.๑ ประกาศวิสัยทัศน์ ปรัชญา และยุทธศาสตร์ขององค์กรที่สะท้อนถึงความเข้าใจในคุณค่าของการจัดการความขัดแย้งโดยสันติวิธี

๕.๑.๒ ให้มีบุคลากรที่มีความสามารถ ในการดำเนินการตามนโยบายการจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี ทั้งในระดับบริหารและในระดับปฏิบัติ และให้มีการพัฒนาบุคลากรการจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี โดยให้มีการศึกษาและฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมความเข้าใจเรื่องสันติวิธี ทั้งในเรื่องปรัชญาความคิดสันติวิธี การต่อสู้อย่างสันติวิธีของภาคประชาชน การเจรจาต่อรอง การไกล่เกลี่ยโดยอาศัยคนกลาง และกระบวนการอื่น ๆ เพื่อให้บุคลากรภาครัฐที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งโดยตรง และที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ซึ่งมีผลต่อความขัดแย้ง มีความเข้าใจและมีทักษะในการเผชิญกับความขัดแย้งด้วยสันติวิธี

๕.๑.๓ วางระบบการจัดการปัญหาความขัดแย้ง ดังนี้

๑) ป้องกันความขัดแย้งมิให้กลายเป็นความรุนแรง ด้วยความโปร่งใส ของโครงการ โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของฝ่ายต่าง ๆ อย่างแท้จริง

๒) จัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้นด้วยการเคารพสิทธิของประชาชนให้มีการสื่อสารสองทางระหว่างฝ่ายต่าง ๆ บนพื้นฐานของความเสมอภาคปราศจากอคติความเกลียดชัง เพื่อให้การจัดการความขัดแย้งมีความคืบหน้าอย่างสร้างสรรค์

๓) จัดการความขัดแย้งที่กำลังจะกลายเป็นความรุนแรง โดยบุคลากรที่มีทัศนคติต่อคู่ขัดแย้งอย่างฉันทมิตร มีความเข้าใจเรื่องสันติวิธีอย่างชัดเจน และทักษะในการเผชิญกับความขัดแย้ง

๕.๒ เกณฑ์การประเมินผล

๕.๒.๑ มีระบบการประเมินผลภายในองค์กรเกี่ยวกับความก้าวหน้าของการดำเนินการตามแนวทางปฏิบัติ ในข้อ ๕.๑

๕.๒.๒ ดำเนินการประเมินผลตนเอง ตามแนวทางปฏิบัติในข้อ ๕.๑ อย่างเป็นระบบ ปีละ ๑ ครั้ง แล้วนำเสนอผลการประเมินต่อคณะกรรมการยุทธศาสตร์สันติวิธี (กยส.) เพื่อประมวลและจัดทำรายงานเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาและเปิดเผยการพิจารณาต่อสาธารณชน

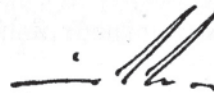
๕.๓ ในการดำเนินการกำหนดแนวทางการปฏิบัติ และเกณฑ์การประเมินผลในการจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี ให้คณะกรรมการยุทธศาสตร์สันติวิธีเป็นผู้ให้คำปรึกษาและแนะนำตามคำร้องขอ

๖. ให้ทุกองค์กรที่เกี่ยวข้อง ถือปฏิบัติตาม “นโยบายการจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี” โดยให้สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติเป็นผู้รับผิดชอบในการบริหารจัดการตามนโยบายนี้

บรรดาคำสั่ง ระเบียบ หรือข้อบังคับใดที่ขัดแย้งกับคำสั่งนี้ ให้ใช้คำสั่งนี้แทน ทั้งนี้ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๖

พันตำรวจโท

(ทักษิณ ชินวัตร)

นายกรัฐมนตรี

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) เป็นองค์กรอิสระที่จัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๑๙๙ และมาตรา ๒๐๐ และพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ประกอบด้วย ประธานกรรมการ และกรรมการ ๑๐ คน ซึ่งวุฒิสภาเป็นผู้คัดเลือกตามรายชื่อที่คณะกรรมการสรรหาได้คัดเลือกนำเสนอ มีวาระการดำรงตำแหน่ง ๖ ปี และดำรงตำแหน่งเพียงวาระเดียว โดยมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

- ส่งเสริมการเคารพและปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชน ทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศ
- ตรวจสอบและรายงานการกระทำหรือการละเลยการกระทำ อันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรืออันไม่เป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนและเสนอมาตรการการแก้ไขที่เหมาะสมต่อบุคคล หรือหน่วยงานที่กระทำ หรือ ละเลยการกระทำดังกล่าวเพื่อดำเนินการ ในกรณีที่ปรากฏว่าไม่มีการดำเนินการตามที่เสนอให้รายงานต่อรัฐสภาเพื่อดำเนินการต่อไป
- เสนอแนะนโยบายและข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับต่อรัฐสภาและคณะรัฐมนตรีเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
- ส่งเสริมการศึกษา วิจัย และเผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน
- ส่งเสริมความร่วมมือและประสานงานระหว่างหน่วยราชการ องค์กรเอกชน และองค์กรอื่นในด้านสิทธิมนุษยชน
- ส่งเสริมการศึกษา วิจัย และเผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน

- จัดทำรายงานประจำปีเพื่อประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนภายในประเทศเสนอต่อรัฐสภาคณะรัฐมนตรี และเปิดเผยต่อสาธารณชน
- ประเมินผลและจัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีเสนอต่อรัฐสภา
- เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีและรัฐสภา ในกรณีที่ประเทศไทยจะเข้าเป็นภาคีสถิติสัญญาเกี่ยวกับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

(พ.ศ. ๒๕๔๔-๒๕๕๐)

๑. ศาสตราจารย์เสน่ห์ จามริก	ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์จรัล ดิษฐาอภิชัย	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๓. คุณหญิงจันทน์ สันตะบุตร	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๔. นางสาวนัยนา สุภาพัง	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๕. ศาสตราจารย์เกียรติคุณประดิษฐ์ เจริญไทยทวี	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๖. นายวสันต์ พานิช	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๗. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุทิน นพเกตุ	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๘. นางสุนี ไชยรส	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๙. นายสุรสิทธิ์ โกศลนาวิน	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๑๐. คุณหญิงอัมพร มีสุข	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๑๑. นางสาวอาภร วงษ์สังข์	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๑๒. นางอริณญา สุตรสุคนธ์	เลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๑๓. นายประนุญ สุวรรณภักดี	รองเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๑๔. นายสุขชัย เมธาวีกุล	รองเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คำอธิบายความหมายของเครื่องหมาย

- รูปทรงดอกบัว คือ** ความมีคุณธรรมความเอื้ออาทรระหว่างเพื่อนมนุษย์อันเป็นจริยวัตรอันดีงามของคนไทย
- รูปคนล้อมเป็นวงกลม คือ** การสร้างพลังความร่วมมือกับทุกภาคส่วนสังคมเพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมสิทธิมนุษยชนให้เป็นส่วนสำคัญในกระบวนการพัฒนาประเทศ
- รูปมือ คือ** การร่วมมือกับทุกภาคส่วนของสังคมทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศในการโอบอุ้มคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ ด้วยหลักแห่งความเสมอภาค และภราดรภาพ
- สีน้ำเงิน คือ** สีของความเชื่อมั่นของประชาชนและทุกภาคส่วนของสังคม
- คือ** ความมุ่งมั่น อดทนในการทำงานเพื่อประชาชน
- คือ** ความสามัคคี และการประสานพลังอย่างหนักแน่นจากทุกภาคส่วนของสังคม เพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย

คณะอนุกรรมการด้านที่ดินและน้ำ

๑.นางสุนี ไชยรส	ประธานอนุกรรมการ
๒.นางสาวอาภร วงษ์สังข์	อนุกรรมการ
๓.นางสาวรัชดา ฉายสวัสดิ์	อนุกรรมการ
๔.นายอิทธิพล ศรีเสาวลักษณ์	อนุกรรมการ
๕.นางสาวศยามล ไกยูรวงศ์	อนุกรรมการ
๖.นายอำนาจ วงศ์บัณฑิต	อนุกรรมการ
๗.นางสาวพรพิไล เลิศวิชา	อนุกรรมการ
๘.นายหาญณรงค์ เยาวเลิศ	อนุกรรมการ
๙.นางสาวอาภา หวังเกียรติ	อนุกรรมการ
๑๐.นายบารมี ชัยรัตน์	อนุกรรมการ
๑๑.นางสาวธิติมา รุญเจริญ	อนุกรรมการและเลขานุการ
๑๒.นายนิติธร ทองธีรกุล	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๓.นางสาวน้ำอ้อย เกียรติวงศ์ทอง	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

คำสั่งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ที่ ๙๗/๒๕๔๗

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการสิทธิในการจัดการที่ดินและป่า

อนุสนธิคำสั่งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ที่ ๗๕/๒๕๔๗ ลงวันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๔๗ ได้ยกเลิกคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการต่าง ๆ ซึ่งสนับสนุนภารกิจของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ทั้งนี้ เพื่อปรับโครงสร้าง องค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการที่จะสนับสนุนภารกิจของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติให้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น นั้น

เพื่อให้การดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในเรื่องการจัดการที่ดินและป่า เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๕ (๙) แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และมติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ในการประชุมครั้งที่ ๓๓/๒๕๔๗ จึงแต่งตั้งคณะกรรมการสิทธิในการจัดการที่ดินและป่า เพื่อดำเนินการในเรื่องข้างต้น และดำเนินงานที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการด้านที่ดินและน้ำ (ชุดที่ยกเลิกตามคำสั่งข้างต้น) เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับที่ดิน โดยมีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ ดังนี้

๑.องค์ประกอบ

๑.๑ นางสุนี ไชยรส	ประธานอนุกรรมการ
๑.๒ นายกฤษฎา บุญชัย	รองประธานอนุกรรมการ
๑.๓ นายบารมี ชัยรัตน์	อนุกรรมการ
๑.๔ นายพรชัย ดันติวิทยพิทักษ์	อนุกรรมการ
๑.๕ นางสาวรัชดา ฉายสวัสดิ์	อนุกรรมการ
๑.๖ นางสาวศยามล ไกยูรวงศ์	อนุกรรมการ
๑.๗ นายอิทธิพล ศรีเสาวลักษณ์	อนุกรรมการ
๑.๘ นางสาวลดาพร เผ่าเหลืองทอง	เลขานุการอนุกรรมการฯ
๑.๙ นางดวงสมร หมอกแก้ว	ผู้ช่วยเลขานุการอนุกรรมการฯ

๒.อำนาจหน้าที่

๒.๑ ให้มีอำนาจหน้าที่ตาม มาตรา ๑๕ (๑) (๒) (๓) (๔) (๕) แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒

๒.๑.๑ ส่งเสริมการเคารพและการปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชน

๒.๑.๒ ตรวจสอบการกระทำที่ละเมิดสิทธิมนุษยชนและเสนอมาตรการการแก้ไข

๒.๑.๓ เสนอแนะนโยบายและข้อเสนอในการปรับปรุงเชิงนโยบาย

๒.๑.๔ ส่งเสริมการศึกษา การวิจัย และการเผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน

๒.๑.๕ ส่งเสริมความร่วมมือและการประสานงานภาคีในด้านสิทธิมนุษยชน

๒.๒ ตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ตามหมวดสาม แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒

๒.๓ ประสานงานกับคณะอนุกรรมการที่เกี่ยวข้อง และ หรือสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับภารกิจ

๒.๔ สรุปรายงานความก้าวหน้าในการดำเนินงานตามภารกิจข้างต้นตลอดจนเสนอผลการดำเนินการตามข้อ ๒.๑๒ และข้อ ๒.๑.๓ และข้อ ๒.๒ ต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเพื่อพิจารณา

๒.๕ ดำเนินการอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมอบหมาย ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๑๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๗

(นายเสน่ห์ จามริก)

ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

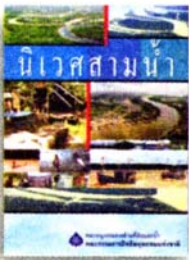
แบบทำหนังสือของ กสม.

๑. รายงานการศึกษาข้อมูลเชิงวิชาการ กรณีปัญหาเหมืองแร่ เพื่อกำหนดข้อเสนอเชิงนโยบาย (คณะอนุกรรมการเพื่อศึกษาและตรวจสอบกรณีปัญหาเหมืองแร่)

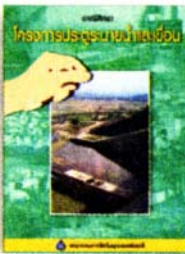
๕. ข้อเสนอจากคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติต่อรัฐบาลกรณีโครงการโรงไฟฟ้าพลังงาน ความร้อนจากถ่านหิน หินกรุด-บ่อนอก และโครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติ ไทย-มาเลเซีย

๒. นิเวศสามน้ำ (คณะอนุกรรมการด้านที่ดินและน้ำ)

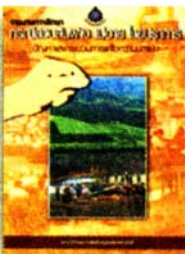
๖. ผลการตรวจสอบและการละเมิดสิทธิมนุษยชน กรณีความรุนแรงอันเนื่องมาจากโครงการท่อก๊าซไทย-มาเลเซีย

๓. กรณีศึกษาโครงการประจูดระบายน้ำและเขื่อน (คณะอนุกรรมการด้านที่ดินและน้ำ)

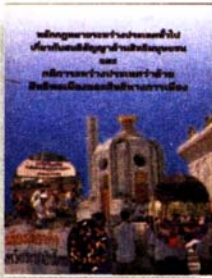
๗. รายงานการศึกษา การต่อสู้เพื่องานปกป้องสิทธิและทรัพยากรของชุมชน กรณีโครงการบ่อบำบัดน้ำเสียคลองท่าไม้

๔. รายงานการศึกษากรณีสวนส้มฝาง แม่เอยไชยปราการ (คณะอนุกรรมการด้านที่ดิน และน้ำ)

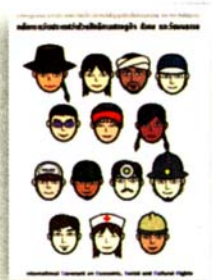
๘. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

๙. หลักกฎหมายระหว่างประเทศทั่วไปเกี่ยวกับสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

๑๓. อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ

๑๐. กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

๑๔. รายงานการศึกษาองค์ความรู้เพื่อส่งเสริมสิทธิมนุษยชนของกลุ่มชาติพันธุ์ กรณีศึกษา "สบายอน" (คณะอนุกรรมการเพื่อศึกษากรณีปัญหาเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์)

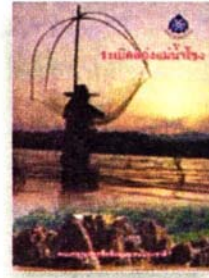
๑๑. หลักกฎหมายระหว่างประเทศทั่วไป เกี่ยวกับสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน และอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ

๑๕. คู่มือสิทธิมนุษยชนฉบับพลเมือง โดย ผศ.จรัส ดิษฐาภิรักษ์

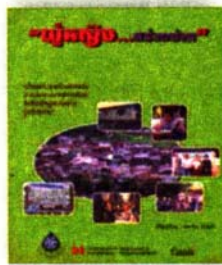
๑๒. หลักกฎหมายระหว่างประเทศทั่วไปเกี่ยวกับสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

๑๖. ระเบิดแก๊งแม่น้ำโขง (คณะอนุกรรมการสิทธิในทรัพยากรน้ำและแร่)

๑๗. ๒๐ นักต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชน สืบสานเจตนารมณ์ และจิตใจกล้าหาญ

๒๑. “ผู้หญิง...สร้างบ้าน” (คณะอนุกรรมการสิทธิที่อยู่อาศัย)

๑๘. กระบวนการต่อสู้เพื่อรักษาทรัพยากรชุมชน (คณะอนุกรรมการสิทธิในทรัพยากรน้ำและแร่)

๒๒. ส่งกำลังใจสิทธิมนุษยชนด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (คณะอนุกรรมการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน๒)

๑๙. รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี ๒๕๔๕ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

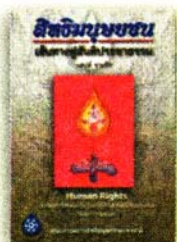
๒๓. สิทธิชุมชนในทรัพยากรชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น (คณะอนุกรรมการทรัพยากรชีวภาพและทรัพย์สินทางปัญญา)

๒๐. รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี ๒๕๔๖ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒๔. พุทธศาสนากับสิทธิมนุษยชน (Buddhism and Human Rights) โดย ศ.เสน่ห์ จามริก

๒๕. สิทธิมนุษยชน: เส้นทางสู่สันติประชาชน (Human Rights: A Path Towards Pracha Dhamma) โดย เสน่ห์ จามริก

๒๕. รายงานประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศไทย โดยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒๗. สิทธิชุมชนในมุมมองระดับโลก (Community Rights in Global Perspective) โดย เสน่ห์ จามริก

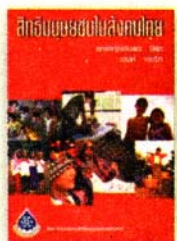
๓๐. คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ ตามคำขอของประธานสภาผู้แทนราษฎร เรื่อง คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเสนอรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อรัฐสภา “กรณีความรุนแรงอันเนื่องมาจากโครงการท่อก๊าซไทย-มาเลเซีย”

๒๙. กรณีศึกษาเรื่องการละเมิดสิทธิแรงงานด้านการรวมตัวและการเจรจาต่อรองร่วม (กรณีอนุกรรมการศึกษาและตรวจสอบปัญหาแรงงาน)

๓๑. สิทธิมนุษยชนศึกษา (กรณีอนุกรรมการสิทธิมนุษยชนศึกษา)

๒๖. สิทธิมนุษยชนในสังคมไทย โดย คุณหญิงอัมพร มีสุข และ เสน่ห์ จามริก

๓๒. รายงานการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ปี๒๕๔๕-๒๕๔๗

